

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SERAMİK ANASANAT DALI

**GELENEKSEL SERAMİKÇİLİĞİN GELİŞTİRİLEREK
YAŞATILMASI VE GELECEK KUŞAKLARA AKTARILMASINDA
KURUMSAL BİR MODEL ÖRNEĞİ: ÇASEM
(Çanakkale Seramikleri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NECATİ IŞIK

Tez Danışmanı

PROF. M. FATİH KARAGÜL

ÇANAKKALE – 2024

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SERAMİK ANASANAT DALI

**GELENEKSEL SERAMİKÇİLİĞİN GELİŞTİRİLEREK YAŞATILMASI VE
GELECEK KUŞAKLARA AKTARILMASINDA KURUMSAL BİR MODEL
ÖRNEĞİ: ÇASEM**

(Çanakkale Seramikleri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NECATİ IŞIK

Tez Danışmanı

PROF. M. FATİH KARAGÜL

ÇANAKKALE- 2024

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Necati IŞIK Tarafından Prof. M. Fatih KARAGÜL Yönetiminde **29/11/2023** Tarihinde Aşağıdaki Jüri Karşısında Sunulan “**Geleneksel Seramikçiliğin Geliştirilerek Yaşatılması ve Gelecek Kuşaklara Aktarılmasında Kurumsal Bir Model Örneği: ÇASEM (Çanakkale Seramikleri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi)**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Seramik Anasanat Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. M. Fatih KARAGÜL

(Danışman)

Prof. Yeşim ZÜMRÜT

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Numan SUÇAĞLAR

.....

.....

.....

Tez No : 10608531

Tez Savunma Tarihi : 29/11/2023

.....

Prof. Dr. Ahmet Evren ERGİNAL

Enstitü Müdürü

...../...../20...

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Necati IŞIK

29/11/ 2023

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleştirilmesinde, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen saygı değer danışman hocam Prof. Mehmet Fatih KARAGÜL, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen, destekleyen ve Çanakkale Seramiklerine, ÇASEM'e katkı veren ÇOMÜ - GSF Seramik bölümü hocalarıma (Prof. Ayşe GÜLER, ÇASEM Müdürü Prof. Yeşim ZÜMRÜT, Doç. Ergün ARDA, Doç. Halide OKUMUŞ, Dr. Öğr. Üyesi Müjde YÜCEL COŞAR, Öğr. Gör. Dr. Mehmet COŞAR, Öğr. Gör. M. Berrin KAYMAN KARAGÜL, Öğr. Gör. D. Berna BATUR, Öğr. Gör. Şeyma BİL, Öğr. Gör. Halim KAYA, Öğr. Gör. Şeref DOĞAN, ÇASEM mesai arkadaşlarıma (Öğr. Gör. Necmi TEKİN, Öğr. Gör. Arzu DOĞAN, Tekniker Murat BİÇER), Çanakkale Seramikleri ile ilgili tez, makale, bildiri, proje ve her türlü uygulama çalışması yaparak literatüre bilgi sağlayanlara; ÇASEM Web sayfasını güncel ve dinamik bilgilerle sorumluluğunu üstlenen Necmi TEKİN'e, hayatımın her evresinde bana destek olan değerli eşim Gönül IŞIK, Oğlum Serkan IŞIK ve diğer tüm dostlara sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Necati IŞIK

Çanakkale, Kasım 2023

ÖZET

GELENEKSEL SERAMİKÇİLİĞİN GELİŞTİRİLEREK YAŞATILMASI VE GELECEK KUŞAKLARA AKTARILMASINDA KURUMSAL BİR MODEL ÖRNEĞİ: ÇASEM

(Çanakkale Seramikleri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi)

Necati IŞIK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Seramik Anasanat Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. M. Fatih KARAGÜL

29/11/2023, 73

Bu tez çalışmasında, genel hatlarıyla geleneksel Çanakkale seramiklerinin Türk seramiğindeki yeri, önemi, kısa tarihçesi, özellikleri ve günümüzdeki durumu incelenmiştir. Ayrıca Çanakkale seramiklerinin her yönüyle Türk seramik sanatı içindeki tanınırlığı ve etkileri konusu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

23 yıllık bir uygulama çalışması tecrübesine sahip ÇASEM'in kurumsal bir model olarak geleneksel seramik sanatımızın; özelinde Çanakkale seramiklerinin geleceğe, gelecek kuşaklara taşınması noktasındaki bilgi birikimi ve çalışmalarının hedef ve amaçları doğrultusunda başarılı olup olmadığı objektif verilerle değerlendirilmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel, Çanakkale Seramikleri, Gelecek, Araştırma Kurumsal, Sürdürülebilirlik

ABSTRACT

**AN EXAMPLE OF AN INSTITUTIONAL MODEL IN DEVELOPING AND
SURVIVING TRADITIONAL CERAMICS AND TRANSFERRING IT TO
FUTURE GENERATIONS: ÇASEM
(ÇANAKKALE CERAMICS RESEARCH, DEVELOPMENT AND APPLICATION
CENTER)**

Necati IŞIK

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Ceramic

Advisor: Prof. M. Fatih KARAGÜL

29/11 /2023, 93

In this thesis, the place, importance, short history, characteristics, and status of traditional Çanakkale ceramics in Turkish ceramics were examined. In addition, the recognition, and effects of Çanakkale ceramics in all aspects of Turkish ceramic art were tried to be revealed.

As a corporate model of Çasem, who has 23 years of practical experience, our traditional ceramic art; In particular, it will be evaluated with objective data whether the knowledge and work on the transfer of Çanakkale ceramics to the future and future generations are successful in line with their goals and objectives.

Keywords: Traditional, Canakkale Ceramics, Future, Research, Institutional, Sustainability

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL HATLARIYLA GELENEKSEL ÇANAKKALE SERAMİKLERİ

2.1.	Beylikler Dönemi.....	3
2.2.	Osmanlı Dönemi.....	8
2.3.	Cumhuriyet Dönemi.....	17
2.4.	Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin Özellikleri.....	20
2.4.1.	Biçim.....	21
2.4.2.	Malzeme.....	26
2.4.3.	Bezeme.....	26
2.4.4.	Pişirim.....	29
2.5.	Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin Günümüzdeki Durumu.....	30
2.5.1.	Üretimi.....	31
2.5.2.	Müzeler.....	39
2.5.3.	Özel Koleksiyonlar.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇASEM'İN YÜRÜTTÜĞÜ ÇALIŞMALAR

3.1.	Çasem'in Kuruluşundan Günümüze Yaptığı Ürün Tasarımları ve Üretim Faaliyetleri.....	42
3.2.	Kurumsal Yapı İçinde Çasem'de Görev Alanlar ve Katkıları.....	52
3.3.	Çasem'in Üretimini Yaptığı Seramik Ürünlerin Teknik Çözümlmeleri.....	53
3.4.	Seramik Üretimlerinin Üniversite Döner Sermaye Kanalıyla Halka Satışı	54
3.5.	Çasem'in Gelecekteki Hedef ve Sorumlulukları.....	55

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇANAKKALE SERANİKLERİ ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE UYGULAMA MERKEZİ (ÇASEM)

4.1.	Çasem'in Kurumsal Yapısı, İşleyişi ve Aldığı Sorumluluklar.....	58
4.2.	Geleneksel Çanakkale Seramikleri Alanında Yaptığı Çalışmalar.....	60
4.3.	Diğer Araştırma Merkezleri ile Olan İlişkileri ve Başarı Ölçütleri.....	74
4.4.	Kurum İçindeki Diğer Araştırma Merkezleri ile Kıyaslanması.....	78
4.5.	Akademik ve Tez Çalışmalarında Çasem'e Yer Verenler.....	79
4.6.	Amaç ve Hedefleri Doğrultusunda Yapabildikleri ve Yapamadıkları.....	83
	4.6.1.SWOT Analizi.....	83
4.7.	Sürdürülebilirlik, İşgücü ve Katma Değere Etkisi.....	86

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

KAYNAKÇA	88
ÖZGEÇMİŞ	I

SİMGELER VE KISALTMALAR

TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
AB	Avrupa Birliği
yy.	Yüzyıl
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
ÇOMÜ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
ÇASEM	Çanakkale Seramikleri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi
TL.	Türk lirası
YL	Yüksek Lisans

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Vital Cuinet'e göre 1890 yılında Çanakkale'de faaliyet gösteren bir çanak çömlek atölyesinde çalışanların günlük yevmiyesinin piastre (Kuruş) ve Frank cinsinden gösteren tablo.	13
Tablo 2	Cabanel'e göre 1889 yılında Çanakkale 'de faaliyet gösteren bir seramik atölyesinde çalışanların günlük yevmiyesinin piastre (Kuruş) ve Frank cinsinden gösteren tablo.	14
Tablo 3	Osmanlı devleti'nin 19. yüzyılda katılıp Çanakkale seramiklerinin yer aldığı dünya fuarlarını gösteren tablo. (İnternational Exhibition, 1876, Official Catalogue, Pat 1 (1876))	15
Tablo 4	Çasem'de Görevli Personel https://casem.comu.edu.tr/personel-r16.html (Erişim tarihi :8.8.2023)	59
Tablo 5	Geleneksel Çanakkale seramikleri dekorları eğitim programı	69
Tablo 6	Çasem swot analizi/ güçlü yanlar	83
Tablo 7	Çasem swot analizi/ zayıf yanlar	84
Tablo 8	Çasem swot analizi/ fırsatlar	84
Tablo 9	Çasem swot analizi/ tehditler	85

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel No	Görsel Adı	Sayfa No
Görsel 1	Akköy Osmanlı Dönemi Seramik Fırınları Yerlerinin Tespiti (https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/53247,canakkale-ili-ezine-ilcesi-akkoy-koyu-1derece-arkeoloji-.pdf?0) (Erişim tarihi:6.8.2023)	6
Görsel 2	Akköy’de Yüzeyde bulunan Beylikler Devri Seramik Parçaları (https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/53247,canakkale-ili-ezine-ilcesi-akkoy-koyu-1derece-arkeoloji-.pdf?0) (Erişim tarihi:6.8.2023)	7
Görsel 3	Çanakkale Seramikleri Çizimi, Albert Richard Smith (1-2), William Cowper Prime kitabından (3), James J. Blacker kitabından (4).	11
Görsel 4	Amerika’da 1876 Yılı Dünya Fuarında Çanakkale Seramikleri (İnternational Exhibition, 1876, OfficialCatalogue, Part 1 (1876))	15
Görsel 5	1903 tarihli bir Kartpostalda Çanakkale Seramik Atölyesinin İçi (Takaoğlu, T. ve Takaoğlu, A., 2020, Çanakkale Seramikleri 1670-1915 Kitabı)	16
Görsel 6	Çeşitli Formlarda Çanakkale Küpleri (Takaoğlu, T. ve Takaoğlu, A., 2020, Çanakkale Seramikleri 1670-1915 Kitabı)	23
Görsel 7	Çanakkale Seramiklerinin Gruplandırılması (Okumuş, 2000, YL Tezi. s.23)	25
Görsel 8	Erken Dönem Çanakkale Seramikleri (Güler, A., Demir, S.&Turhan, S. 2019. s.6611) https://sssjournal.com/DergiTamDetay.aspx?ID=1897	27
Görsel 9	Geç Dönem Çanakkale Seramikleri (Güler, A., Demir, S.&Turhan, S. 2019. s.6611) https://sssjournal.com/DergiTamDetay.aspx?ID=1897	28
Görsel 10	İsmail Bütün Usta GSF Seramik Bölümü Atölyelerinde Çalıştayda Workshop Yaparken 19.06.2015 (Foto: Necati IŞIK)	32

Görsel 11	İsmail Bütün Usta GSF Seramik Bölümü Atölyelerinde Çalıştayda Yaptığı Çanakkale İşleri Toplu Haldeyken, 19.06.2015 (Foto: Necati IŞIK)	32
Görsel 12	Çanakkale'nin Sırları Sergi Açılışı Soldan Sağa Doğru: Nursan Güven Usta, İsmail Bütün Usta, Necati Işık, Tanzer Orbay, Adil Can Güven Usta, Oğlu Cem Güven Usta https://www.canakkaleseramikmuzesi.org/canakkalenin-sirlari-sureli-sergisi-acildi/#galeri1-5 (Erişim Tarihi: 25.7.2023)	33
Görsel 13	Çanakkale'nin Sırları Sergisi'nden Afiş ve Çanakkale Duvar Tabakları https://www.canakkaleseramikmuzesi.org/canakkalenin-sirlari-sureli-sergisi-acildi/#galeri1-4 (Erişim Tarihi:25.7.2023)	34
Görsel 14	Çanakkale'nin Sırları Sergisi'nden Afiş ve Çanakkale Duvar Tabakları https://www.canakkaleseramikmuzesi.org/canakkalenin-sirlari-sureli-sergisi-acildi/#galeri1-4 (Erişim Tarihi:25.7.2023)	34
Görsel 15	Atbaşlı Matara Çasem Arşivi	35
Görsel 16	At Biçiminde Kap (Troia At) Çasem Arşivi	35
Görsel 17	Torna Atbaşlı Aynalı Testi Çasem Arşivi	36
Görsel 18	Torna Gaga Ağızlı Testi Çasem Arşivi	36
Görsel 19	Çanakkale Fıçı Çasem Arşivi	37
Görsel 20	Çanakkale Sürahi Çasem Arşivi	37
Görsel 21	Fıçı Bardak Çasem Arşivi	37
Görsel 22	Burak Çiftçi Usta ve Çanakaçı Atölyesinden Detaylar https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/ (Erişim Tarihi:26.7.2023)	38
Görsel 23	Burak Çiftçi Usta ve Çanakaçı Atölyesinden Detaylar https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/ (Erişim Tarihi:26.7.2023)	38
Görsel 24	Burak Çiftçi Usta ve Çanakaçı Atölyesinden Detaylar https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/ (Erişim Tarihi:26.7.2023)	38
Görsel 25	Çanakçı Atölyesi Üretimi Çanakkale İşleri https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/ (Erişim Tarihi:26.7.2023)	38

Görsel 26	Çanakçı Atölyesi Üretimi Çanakkale İşleri https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/ (Erişim Tarihi:26.7.2023)	38
Görsel 27	Çanakçı Atölyesi Üretimi Çanakkale İşleri https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/ (Erişim Tarihi:26.7.2023)	38
Görsel 28	Çanakçı Atölyesi Üretimi Çanakkale İşleri https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/ (Erişim Tarihi:26.7.2023)	38
Görsel 29	Çanakçı Atölyesi Üretimi Çanakkale İşleri https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/ (Erişim Tarihi:26.7.2023)	38
Görsel 30	Çanakçı Atölyesi Üretimi Çanakkale İşleri https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/ (Erişim Tarihi:26.7.2023)	38
Görsel 31	Çanakçı Atölyesi Üretimi Çanakkale İşleri https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/ (Erişim Tarihi:26.7.2023)	39
Görsel 32	Çanakçı Atölyesi Üretimi Çanakkale İşleri https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/ (Erişim Tarihi:26.7.2023)	39
Görsel 33	Antalya AKMED Kaleiçi Müzesinde Sergilenen Çanakkale İşleri https://akmed.ku.edu.tr/kaleicimuzesi/koleksiyon/ (Erişim Tarihi: 7.8.2023)	41
Görsel 34	Yelken Desenli Kare Tabak (Foto: Necati IŞIK)	43
Görsel 35	Cami Desenli Duvar Tabağı (Foto: Necati IŞIK)	43
Görsel 36	Yelken Desenli Duvar Tabağı (Foto: Necati IŞIK)	43
Görsel 37	Kazıma Yelkenli Tabak Ustası Şerafettin BENEK (Foto: Necati IŞIK)	43
Görsel 38	Dekor ve Sır Leke Demeleri Ustası İlker EĞİ (Foto: Necati IŞIK)	44

Görsel 39	Sıraltı Astar ve Dekor Denemeleri Ustası İlker EĞİ (Foto: Necati IŞIK)	44
Görsel 40	Tü yap Sergisinden Derin Çukur Çanak Çap: 28 cm Milliyet Gazetesi, Vitrin Eki, 18 Aralık 1999 tarihli sayısı	45
Görsel 41	Küçük Gemili Gaz Lambası Çasem Arşivi	47
Görsel 42	Küçük Küp Çasem Arşivi	47
Görsel 43	Torna Mini Küp Çasem Arşivi	48
Görsel 44	Torna Büyük Küp Çasem Arşivi	48
Görsel 45	Torna Orta Küp Çasem Arşivi	48
Görsel 46	Torna Küçük Küp Çasem Arşivi	48
Görsel 47	Torna Orta Küp Çasem Arşivi	48
Görsel 48	Torna Orta Küp Çasem Arşivi	48
Görsel 49	Üç Ayaklı Kupa Bardak Çasem Arşivi	48
Görsel 50	Bardaklı Fıçı Takımı Çasem Arşivi	49
Görsel 51	At başlı Matara Çasem Arşivi	49
Görsel 52	Keçi başlı Matara Çasem Arşivi	49
Görsel 53	Sıraltı Desenli Matara Çasem Arşivi	49
Görsel 54	Sıraltı Desenli Matara Çasem Arşivi	49
Görsel 55	Yeşil Renkli Matara Çasem Arşivi	49
Görsel 56	Torna Atbaşı Aynalı Testiler Çasem Arşivi	50
Görsel 57	At başlı Aynalı Testi Çasem Arşivi	50
Görsel 58	Torna Kuş başlı ve Gaga Ağızlı Testiler Çasem Arşivi	50
Görsel 59	At Biçiminde Kaplar (Troia At) Çasem Arşivi	50
Görsel 60	Anzac Matara Çasem Arşivi	50
Görsel 61	Kırmızı Kil Döküm Kuşbaşı Testiler Çasem Arşivi	51
Görsel 62	Kuş başlı Testi Çasem Arşivi	51
Görsel 63	Mangal Çasem Arşivi	51

Görsel 64	Çanakkale Vazo Çasem Arşivi	51
Görsel 65	Çasem Kurumsal Logo https://casem.comu.edu.tr/	58
Görsel 66	Etkinlik Afişi https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler?page=2	61
Görsel 67	Çocuk Seramik Atölyesi Etkinliği Sonucunda ÇOMÜ Tıp Fakültesi Çocuk Servisi Girişine Yapılan Çanakkale Desenleri Çıkışlı Duvar Panosu https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler?page=2	62
Görsel 68	Etkinlik afişi https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/tip1-diyabetli-cocuklar-seramik-atolyesi-etkinlikl-r22.html	62
Görsel 69	Sergi Afişi https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/tip1-diyabetli-cocuklar-seramik-atolyesi-sergisi-z-r38.html	62
Görsel 70	Tip I Diyabetli çocuklarla çömlekçi çarkı uygulaması https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/tip1-diyabetli-cocuklar-seramik-atolyesi-sergisi-z-r38.html	63
Görsel 71	Diyabetli Çocuklar Çanakkale Seramik Müzesindeki Sergi https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/tip1-diyabetli-cocuklar-seramik-atolyesi-sergisi-z-r38.html	63
Görsel 72	Etkinlik Afişi https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/dilimiz-gelenegin-dili-yunus-emre-ve-turkce-yili-s-r56.html	64
Görsel 73	Sergiden Detay https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/dilimiz-gelenegin-dili-yunus-emre-ve-turkce-yili-s-r56.html	64
Görsel 74	Siyasal Bilgiler Fakültesi ve TÖMER Giriş Fuayede Öğrencilerin İş Sergileri https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/dilimiz-gelenegin-dili-yunus-emre-ve-turkce-yili-s-r56.html	64
Görsel 75	Etkinlik Afişi https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/umut-tohumlari-r78.html	65

Görsel 76	Seramik Tabak Sergisi https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/umut-tohumlari-r78.html	65
Görsel 77	Çanakkale Desenlerinden Çıkışlı Tabak Desen Tasarımları https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/umut-tohumlari-r78.html	65
Görsel 78	Çömlekçi Çarkında Balık Formlu Testi Uygulaması https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/umut-tohumlari-r78.html	66
Görsel 79	Etkinlik Afişi https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/bogazin-baliklari-comlekci-tornasi-calistayi-r76.html	66
Görsel 80	Çamura Sevgiyle Dokunan Minik Eller ve Balık Formu https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/bogazin-baliklari-comlekci-tornasi-calistayi-r76.html	67
Görsel 81	Çömlekçi Çarkı Uygulama Çalışmaları https://casem.comu.edu.tr/arsiv/etkinlikler/bogazin-baliklari-comlekci-tornasi-calistayi-r76.html	67
Görsel 82	Eğitmen Çan MYO Öğr. Gör. Hilal YAMAN TAŞKIRAN https://www.facebook.com/groups/422039364830800 (Erişim Tarihi:26.10.2023)	70
Görsel 83	Kursiyer Öğr. Gör. Necati IŞIK https://www.facebook.com/groups/422039364830800 (Erişim Tarihi:26.10.2023)	70
Görsel 84	Eğitim alan kursiyerlerin uygulama çalışmaları https://www.facebook.com/groups/422039364830800 (Erişim Tarihi:26.10.2023)	71
Görsel 85	Eğitim alan kursiyerlerin dekor çalışmaları https://www.facebook.com/groups/422039364830800 (Erişim Tarihi:26.10.2023)	71
Görsel 86	Sergi afişi https://www.facebook.com/groups/422039364830800 (Erişim Tarihi:26.10.2023)	72
Görsel 87	Yrd. Doç. M. Fatih Karagül'ün çalıştayda yaptığı çalışma	73

Görsel 88	Sempozyum afişı	76
Görsel 89	Yarışma afişı	77
Görsel 90	Şerafettin Benek Usta Atbaşı Testi Montajı Yaparken (Küçükbiçmen, 2007, YL Tezi, s. 90)	80
Görsel 91	Stajyer Öğrenci (Küçükbiçmen, 2007, YL Tezi, s.91)	81
Görsel 92	Stajyer Öğrenci (Küçükbiçmen, 2007, YL Tezi, s.93)	81
Görsel 93	Stajyer Öğrenci (Küçükbiçmen, 2007, YL Tezi, s.94)	81
Görsel 94	Troia At Serisi (Küçükbiçmen, 2007, YL Tezi, s.96)	81

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Çanakkale’de geleneksel çanak-çömlekçilik ve seramik sanatının geçmişi binlerce yıl öncesine dayanmaktadır. Bahsi geçen bu tarihsel süreci açıklayabilmek için Troia dönemi çanak-çömlek ve seramik sanatından bahsetmek gerekir. Troia, MÖ 3000’den MS 500’lere kadar sürekli yerleşim alanı olmuştur. Troia kazılarında çıkan seramikleri bugün için Troia Müzesi’nde görebilmekteyiz. Daha sonları Türk Beylikleri döneminde Ezine-Akköy sadece çanak-çömlek ürünlerinin üretildiği bir merkez haline gelmiştir. O dönemin insanları bu seramikleri günlük ihtiyaçları için kullanmışlardır. Osmanlı döneminde ise geleneksel Çanakkale seramikleri yaklaşık olarak 300 yıla yakın kendine özgü naif form ve zengin desen çeşitliği ile yaşamını devam ettirmiştir. Dönemin insanları günlük yaşamları içinde ihtiyaçları doğrultusunda bu seramikleri kullanılmışlardır. Kaynaklar Osmanlı dönemindeki bu süreci 17.yy. sonu ile 20.yy. başları olarak tarihlerler.

Çanakkale seramikleri, Osmanlı dönemi Türk seramik sanatı ile geleneksel halk çömlekçiliği dediğimiz geleneksel Türk seramiği içinde özel bir yere sahiptir. Bu gelişim süreci içinde “...bir dönemin beğenisinin yanı sıra, halk sanatının yaratma heyecanının çeşitliliğini de gösteren etnografik özellikleriyle değerlendirilir” (Altun, 1997: 276).

Bu bağlamda, Çanakkale’nin geçmişinde yaşanmış olan geleneksel seramik kültürünün geleceğe aktarılmasında, yaşatılmasında; akademik kurumsal bir yapının bu alanda var olması kentin seramik kültürü ve imajı için önem arzmektedir. Bugün için ÇASEM bu misyonu yerine getirmektedir. Çalışmaları bu amaçlar doğrultusunda devam etmektedir.

ÇOMÜ bünyesinde 2000 yılından beri faaliyetlerine devam eden ÇASEM’in geleneksel Türk seramiği ve sanatı içinde bir halk seramiği olarak yer alan geleneksel Çanakkale seramikleri için yaptığı ve yapamadığı çalışmaları, bu tez konusu içinde irdelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL HATLARIYLA GELENEKSEL ÇANAKKALE SERAMİKLERİ

Çanakkale seramiklerini genel hatlarıyla değerlendirirken Türk seramiğindeki yeri ve öneminden bahsetmekte fayda vardır. Geleneksel sanatlarımız içinde varlığını her dönem devam ettirmiş olan çanak-çömlek ve seramik sanatımız; Türk seramiği içinde önemli bir uygulama, kültürel, sanatsal ifade aracı olmuştur. Geleneksel Çanakkale seramiklerinin de “Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde ve merkezlerinde bugün de üretilmekte olan, kısmen sırlı ama genellikle düşük ateşte pişmiş, az dekorlu ve ilginç formlara sahip olan çömleklerin Çanakkale’de de uzun bir geçmişi olduğu anlaşılmaktadır” (Altun, 1996:5). Çanakkale’de çanak-çömlek sanatımız bir Anadolu halk seramiği olarak farklılığını, ortaya koyduğu ilginç form, süsleme, üretim ve teknik yöntemleriyle göstermiştir. Bu Anadolu halk seramiğinin yöresel kırmızı çamurla geleneksel çömlekçi çarklarında üretimlerinin yapılması Çanakkale seramiklerine kültürel, mitolojik, tarihsel ve etnografik bir geçmiş kazandırmıştır.

Alanda araştırma yapan birçok araştırmacı, Çanakkale seramiklerini geleneksel halk seramiği örnekleri olarak değerlendirmişlerdir. Çanakkale seramiklerini üreten ustaların esin kaynakları ise yaşamın kendisi, çevresi, doğası, deniz ticareti taşıtları, jeopolitik etkiler, coğrafi yapı, antik kültürler ve mitolojik hikayeler vb. olmuştur. Bu yönüyle Çanakkale seramikleri biçimsel olarak form yapıları, desen çeşitliği, çok renkli sırları ile uygulamadaki teknik ve malzeme bakımından Türk seramikçiliğine özgün bir yorumlama kazandırmıştır.

Çanakkale seramikleri hatıra eşyası olarak satın alınmasının yanı sıra Anadolu halkının günlük ihtiyaçlarını karşılayan seramikler olarak da öne çıkmaktadırlar. Üretim biçimi bakımından dönemi içinde Anadolu coğrafyasında çanak-çömlek üretimi yapan diğer merkezlerden farklılıklar göstermektedirler. “Bu seramikler, üstün bir yaratıcılıkla, müthiş bir ustalığın birleştiği özgün bir halk sanatının ürünleridir” (Küçükbiçmen, 2007:9). “...seramikler stil, kompozisyon, renk ve desen bakımından Anadolu Türk seramiğine büyük yenilik getirmiştir” (Öney, 1971:2).

Çanakkale seramiklerindeki kültürel zenginlik, coğrafyasının tarihi ve antik değerleri, geçmişin yaşam izleri ve bugüne yansıtmış olduklarının günümüz dünyasındaki bilinirliği; iç ve dış turizm açısından artı bir değer yaratmaktadır. Yörenin tarihine, sanatına ve kültürüne uygun biçimsel yapıların, desenlemelerin; doğru malzeme, kaliteli işçilik ile işlevselleştirilmiş el sanatları tasarımlarıyla mümkün olabilecektir. Çanakkale

seramiklerindeki bu form ve desen zenginliği; seramik sanatımız için yerelliği, naifliği ve özgünlüğü ortaya koyması bakımından farklı bir yöndür. Bu gibi farklılıklarıyla ve form çeşitliliğiyle Çanakkale seramikleri, diğer Avrupa seramik kentlerindeki üretimler arasında öne çıkmaktadır. Üretildikleri dönemler içinde birçok Avrupa müzelerinde ve özel koleksiyonlarda tarihsel olarak kendine yer bulabilmişlerdir. Bu yönüyle de geçmişin mirasının bugüne ve geleceğe aktarılmasında kültürel değerlerimizin görülebirlirliği açısından önemli bir rol oynamaktadır. Çanakkale seramiklerini tarihsel süreç içerisinde Beylikler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri başlıkları altında değerlendirilebilir.

2.1. Beylikler Dönemi

Çanakkale bölgesinde Türk beylikleri dönemindeki adıyla Akçaalan, bugünkü adıyla Akköy, sayıca önemli ölçüde çok olan seramik üretimiyle öne çıkmaktadır. Troas bölgesi içinde yer alan Kara Menderes çevresindeki eski köy yerleşimleri ile ilgili çalışmaları 1973, 1974, 1975 yılları içinde yürüten ve 1976 yılında Tarih dergisinin 30. sayısında makaleye dönüştüren Aşkıldil AKARCA Akköy seramikçiliği ile ilgili ilk tespitlerini ortaya koymuştur. “Akçaalan bugünkü Akköy'den sadece bir dere ile ayrılmış, alçak bir sırtın güneye bakan yamacına kurulmuş bir köydü. Könerlik deresi denen bu dere Menderes'e dökülür; bugün adına, Akköy'ün suyu bu derenin başından geldiği için. Subaşı deresi de deniyor” (Akarca, 1976:126). Akarca'nın köy yerleşimleri ve çevresinde yapmış olduğu yüzey araştırmaları sonucu bulduğu seramik parçaları içinde fırın yüklemeye kullanılan istif ayakları, pişirim sırasında fırında deformasyon olup atılan sırsız parçalar ve yüksek ısıdan dolayı sırn eriyerek külçe haline getirdiği seramikler “...Akçaalan'ın bir çömlek merkezi olduğunu da gösteriyor. Fırından kusurlu çıkan parçalara ve istif ayakları üzerinde kalan boyalara bakılırsa, burada 'Miletos işi' ve son Bizans tarzı çanak çömlek yapılıyordu” (Akarca, 1976:127). şeklindeki ifadeleri Akköy'ün bir çanak-çömlek merkezi olduğunu göstermektedir.

Akarca'nın aynı makalesinde Akköy çömlekçilerinin 17.yüzyılın ikinci yarısında o zamanlar Anadolu Hisarı olarak bilinen Çanakkale'ye göç ettiklerini; burada kaliteli kil yataklarının, ticaretin daha canlı olduğu ve “Çanakkale'de yapılan çanak çömlekler Akçaalan'da yapılan 'Miletos işi' ve son Bizans tarzı çanak çömleğin bir devamı gibidir. 18'inci yüzyılda burada bu zanaat beldeye adını verecek kadar gelişmiş ve önem kazanmıştır” (Akarca, 1976:127) tespitlerini ifade etmektedir.

Akarca öncesinde ise, Akköy'deki seramikçiliğe ve bölgede bulunan tarihi, mimari eserlere ilk dikkat çeken Mehmet Ziya'nın Şehbal gazetesinde "Asar-ı Atika" ana başlığı altında tarih ve arkeoloji konularında kaleme aldığı yazılarından çok kıymetli verilere ulaşılabilmektedir. Köy hakkında bilgiler verirken "...esasen bu cami'in bulunduğu yerde bir köy varmış ki, ahalisi çanak-çömlek imâliyle te'mini-i muâşeret ederlermiş..." (Mehmet Ziya, 1912:194) demektedir. Sonrasında Mükerrrem Parker'in 1965 yılı Sanat Tarihi Yıllığı I'de kaleme aldığı "Anadolu Beylikler Devri Keramik Sanatı" adlı çalışmasında Çanakkale ve bölgesi içinde Türk Beylikleri döneminde seramik atölyelerinin olabileceğini belirtmesi üzerine (Uysal, 2008:2) Akarca bu bölgeye ilişkin çalışmaları sonucunda Akköy'ün seramikle olan geçmişini bilim dünyasına ve literatüre kazandırmıştır.

Yakın zamanda Akköy'de yapılan seramiklerin tarihi, arkeolojik yüzey araştırmaları ve yayınlar sonucunda; 2002 yılı (Güler, 2005:159-166), 2005 yılı (Uysal, 2008:2-26) Türk Beylikleri ve erken Osmanlı döneminde Akköy'ün seramik ve çanak-çömlek merkezi olduğu bilinmektedir. Ancak Mehmet Ziya ve Akarca'nın Akçaalan'ı yerleşim yeri olarak belirtmesine rağmen, Uysal'ın 166 numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri (937/1530) kayıtlarına göre "Akçaalan" kaydı görülmemektedir. Akköy "Karasi beyliği sahasındaki Danişmendli Türkleri tarafından 14.yüzyıl başlarında kurulmuş yerleşmelerden birisi olması gerekir. Akçalan ise, bir yerleşme değil, ancak seramik atölyelerinin yer aldığı mevkiinin ya da mahallenin ismi olabilir" (Uysal, 2008:4) şeklinde tespitte bulunmaktadır.

Akköy'de Uysal'ın yaptığı yüzey araştırmalarının sonuçlarına göre; sırlı ve sırsız olmak üzere seramik imalatı yapılmıştır. Sırsız seramik kapalı formları içinde testi, ibrik, çömlek, küp gibi ürünleri, sırlı seramiklerde daha çok kâse ve tabak türü ürünlerin yanında, testi ve ibrikler de görülmektedir. Seramik ürünleri, tek renkli sırlılar (yeşil, hardal sarısı tonu, koyu kahve, turkuaz), sıraltı tekniği/ millet işi (koyu mavi/lacivert boya, siyah boya), sgraffito tekniği bezeli kaplar, slip ve akıtma tekniğinde kaplar şeklinde gruplama görülmektedir. (Uysal, 2008:9). "Akköy'ün Beylikler devrinde kurulmuş bir Türk yerleşmesi olduğunu ve köyde, başta İznik ve Kütahya olmak üzere Beylikler devrinin diğer seramik merkezlerindekiyle paralel bir nitelikte üretim yapıldığını ortaya koymaktadır" (Uysal, 2008:10). Akköy için yüzey araştırmaları çalışmalarını tamamlayan Uysal'ın şu tespiti önem arz etmektedir. "...beylikler devri seramikçiliği açısından taşıdığı öneme dikkat çektiğimiz Akköy'deki fırın-atölye alanında acilen kurtarma kazısı yapılmalıdır. Yoksa Türk

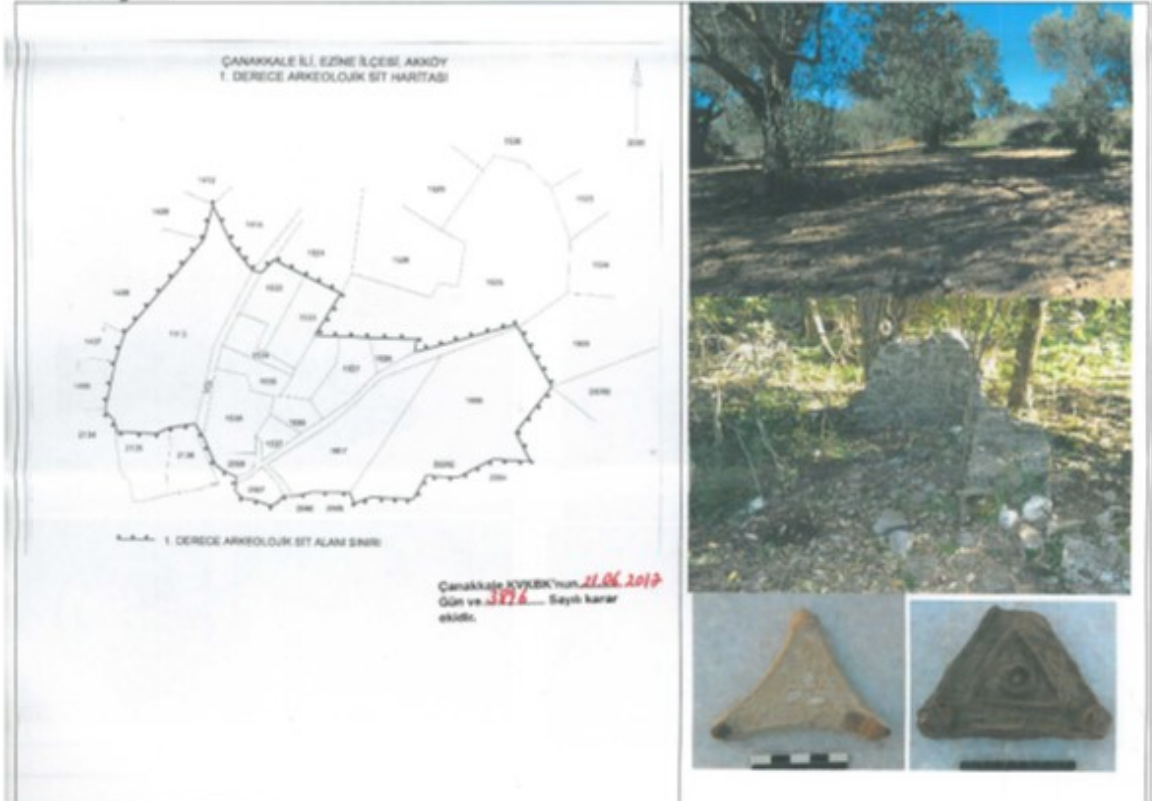
seramik tarihi için çok önemli gördüğümüz bu merkeze ait arkeolojik izler tanımlanamadan silinip kaybolacaklardır” (Uysal, 2010:173)

Akköy’de yapılan çömlekçiliğin en belirgin özelliklerinden biri; köy kadınlarının çömlekçi çarkında seramik formlar yapıyor olmalarıdır. Erkeklerin ise ocaklardan toprak alınması, taşınması, çamurun işlenir hale gelmesi ve çömleklerin satılması işlerini yaptıkları görülmektedir. Bu iş bölümü bize Anadolu kadının maharetini ve çalışkanlığını göstermektedir.

Bugüne geldiğimizde; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 21.06.2017/185 ve 21.06.2017/3896 tarih ve sayıları ile “Çanakkale İli, Ezine İlçesi, Akköy Köyü’nde bulunan Osmanlı Dönemi Seramik Fırınları ile hamamın bulunduğu alanın 2863 sayılı Yasa’nın 6. maddesinde belirtilen kriterleri taşıdığı anlaşıldığından kararımız eki 1/2000 ölçekli sit haritasında gösterimi yapılan sınırlar itibarıyla 1.derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilmesine, hazırlanan tescil fişinin uygun olduğuna karar verildi” şeklindeki uygulamayla Akköy, bugün için bile yüzeyde bulunan seramik ve üretim malzemeleriyle Beylikler ve Erken Osmanlı Döneminin önemli seramik ve çömlek üretim merkezlerinden biri olduğu ortaya konmaktadır. (<https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/53247,canakkale-ili-ezine-ilcesi-akkoy-koyu-1derece-arkeoloji-.pdf?0> Erişim Tarihi:6.8.2023)

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENYANTERİ		D.K.V.K.E.	S İ T	ENVANTER NO	
TÜRKİYE	KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ				HARİTA NO	
İLİ	ÇANAKKALE	İLÇESİ: EZİNE	MAHALLE - KÖY VEYA MEVKİİ : Akköy Köyü	PAFTA :	ADA	PARSEL
ADİ	AKKÖY OSMANLI DÖNEMİ SERAMİK FIRINLARI					1413-1526-1527-1532-1533-1534-1535-1536-1537-1538-1806-1807-2097-2098
GENEL TANIM : Ezine İlçe Merkezinin yaklaşık 5-6 km kuzeyinde yer alan küçük bir yerleşimdir. Köy, Kara Menderes ırmağının kuzeyinde olup, bu akarsuya dökülen Subaşı deresinin geçtiği dar bir vadinin güney kenarındaki alçak bir sırtın üzerine kurulmuştur. Akköy, yüzeyde bugün bile dikkati çeken seramik ve üretim malzemeleriyle Beylikler ve Erken Osmanlı devrinin önemli seramikçilik merkezlerinden birisidir. Akköy'ü kuzey taraftan sınırlayan dar vadinin kuzeyindeki yamaçtan itibaren dere kenarına kadar uzanan tarlalarda bol miktarda surlu ve sursuz seramik parçaları, üç ayaklar ve çürüflere rastlanmaktadır. Ancak seramik fırınları güncümüzde mevcut değildir. Yüzeyde ele geçen seramikler sursuz ve surlu olmak üzere iki grupta toplanabilirler. Bunlar üretim sırasında kırılmış, yarım kalmış ve hatalı üretildikleri için atılmış kaplarla ilgili görünmektedirler. Sursuz seramikler genellikle testi, ibrik, çömlek ve küp gibi kapalı formda kaplara aittirler. Surlu seramikler ise daha çok kase ve tabak türü kaplardan oluşmaktadır. Ayrıca dere kenarında Osmanlı Dönemine ait hamam kalıntıları mevcuttur.						
ŞİMDİKİ TEHLİKELER :						
ŞİMDİKİ DURUM :						
SİT POTANSİYELİ : 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı				KORUMA DERECESE: 1. Derece Arkeolojik Sit		
ŞİMDİKİ KORUMA : Yok.				HAZIRLAYANLAR Handan ÖZALPAY : Arkeolog Fuat DURMUŞ : Arkeolog		
ÖNERİLEN KORUMA : Koruma Yüksek Kurulunun 658 sayılı ilke kararı uyarınca 1. Derece Arkeolojik Sit Alanları koruma ve kullanma koşullarına aykırılığı önerilmektedir.				KONTROL EDEN: E. Çalğan ESİRGİMEZ Koruma Kurulu Başkanı		
YAYIN DİZİSİ : İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI "Kitabeler" İstanbul Devlet Matbaası 1927-1929 Zerrin Günel ÖDEN "Karesioğulları" TDVIA c24 İstanbul-2004, s.488-489 Zerrin Günel ÖDEN "Karesioğulları Beyliği" Türkler, c.6 Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002 s.782 -Cook, The Troad An Archaeological and Topographical Study, s. 128,166,265,274,275. Aşkınlı Akarca, "Çanakkale'de Yeni bir Çanak Çömlek Merkezi" VIII. Türk Tarih Kongresi Bildiriler Kitabı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 11-15 Ekim 1976 (Ankara 1979) Ali Osman UYSAL "Ezine /Akköy'de Tarihi Anıtlar ve Seramikçilik" Ezine Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı" Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları No:86 Çanakkale 2008, s.3				KORUMA KURULU KARARLARI		
GÖZLEMLER				KORUMA KURULU ONAYI <i>(İmzalar)</i>		

Harita ve Fotoğraflar:

Görsel 1: Akköy Osmanlı dönemi seramik fırınları yerlerinin tespiti
(<https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/53247,canakkale-ili-ezine-ilcesi-akkoy-koyu-1derece-arkeoloji-.pdf?0> Erişim Tarihi:6.8.2023)

Görsel 2: Akköy’de yüzeyde bulunan beylikler devri seramik parçaları (<https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/53247,canakkale-ili-ezine-ilcesi-akkoy-koyu-1derece-arkeoloji-.pdf?0> Erişim Tarihi:6.8.2023)

2.2. Osmanlı Dönemi

Osmanlı dönemi içinde Anadolu’da üç seramik üretim merkezi öne çıkmaktadır. Bu merkezler İznik, Kütahya ve Çanakkale olarak bilinmektedir. Bu üç merkezde Türk seramik tarihi açısından önemli merkezlerdir. Özellikle Çanakkale seramiklerinin kendine özgü naif formları, desenleri ve üretim tarzları farklılık göstermektedir. “Bu seramikler genellikle sırlı olarak üretilmiş ve günlük kullanımda kendisine yer bulmuştur. Üretildiği dönemde Çanakkale için önemli bir ihraç ürünü olarak yer tutan bu seramikler, genellikle çömlekçi çarkında şekillendirilmiştir” (Karagül, 2009:102).

Çanakkale seramiklerinin tarihsel olarak üretim sürecini, yapılan arkeolojik çalışmalar ve bilimsel yayınlar sonucunda; 17.yy. sonundan başlayarak en yoğun ve kaliteli üretimlerinin “18.yy. ortasından 20.yy. başlarına kadar” (Ayda, 1999:374) yapıldığı görülmektedir. Çanakkale’deki seramik üretiminin başlangıç olarak ne zaman başladığına dair yapılan çalışmalardan elde edilen veriler sonucunda birtakım görüşler ifade edilmektedir. Çanakkale, Osmanlı erken devir, geç dönem ve yakın zaman tarihimiz içinde halk seramikçiliği ve çömlekçiliği adına öne çıkan çok önemli bir çanak-çömlek merkezidir. Akarca, Parker’in 1965 yılı kaleme aldığı bir makalesinde atfen “Çanakkale’de çömlekçilik, son birkaç yıl içinde anlaşıldığı gibi, 17.yy. sonlarında başlamış, 18. ve 19.yy. larda büyük boyutlara ulaşarak zamanımıza kadar gelmiştir” (Akarca, 1976:501) şeklinde ifade etmektedir. Parker, Çanakkale keramik atölyelerinin 18. ve 19.yy.’lar içindeki seramik üretimlerinin beylikler devrindeki keramiklerdeki hamur ve dekor renkleri benzerlikleriyle geç örnekler olabilirler. Bu sebeple keramik atölyelerinin hammaddenin bulunduğu yerlerde kuruluyor olması Çanakkale’de çok önceden beri keramik yapıldığı (Parker, 1965:157) tezini öne sürmektedir. Bir anlamda Çanakkale seramiklerini erken Türk beylikler devri seramikleri olarak da değerlendirmek gerekmektedir. “18.yy’da Çanakkale’de yapılan keramiklerde gerek renk ve gerekse teknik bakımından beylikler devri keramiklerinin basit bir devamı olarak karşımıza çıkmaktadır” (Parker, 1965:165). Çanakkale’de seramik üretimine ilişkin bilgilerin daha ziyade 17.yy. sonlarına doğru yoğunlaşması (Öney 2007:366) sonucunda Uysal’da Çanakkale seramikçiliğinin ne zaman başladığı konusunda Akarca ve Öney’in görüşlerinin örtüştüğünü belirterek 17.yy. sonlarında yoğunlaşan seramik üretim tarihini işaret etmektedir (Uysal, 2008:10).

Çanakkale jeopolitik yapısı, liman şehri oluşu, geçmişinde yaşamış olan Troas bölgesi antik yerleşimler, mitolojik öyküler ve kültürler, coğrafi konumu, boğaz ve su yolları

ve de doğal güzellikleri gibi çekici farklılıklarıyla her dönem tercih ve merak edilen bir  ehir olagelm ştir. Osmanlı döneminde Kale-i Sultaniye olan Çanakkale’de birçok seyyah-gezin, bilim insanı, araştırmacı, ticaret insanı ve görevli konsolosluklar bulunmuştırlar. Özellikle seyyahların günlüklerinde, diplomatların raporlarında, konsolosların ticari yazışmalarında Çanakkale seramiklerinin üretim tarihleri konusunda çeşitli bilgileri; dönemsel olarak müzelere ve özel koleksiyonlara satın alınan seramikleri kronolojik sıralama içinde görebilmekteyiz.

 anakkale’yi 1699 yılında ziyaret etmiş olan Edmund Chishull seyahatnamesinde ilk kez Çanakkale’den ve seramiklerinden bahseder. (Chishull, 1747:36) Diğ r bir kaynakta İngiliz Papaz ve antika meraklısı olan Chishull 3 Nisan 1701 tarihinde İzmir’den yeni görev yeri olan İstanbul’a giderken sert hava koşulları sonucunda Çanakkale limanına sığınır ve  ehri gezerken gördüğü seramikler ilgisi  eker. Chishull “ zellikle kasabanın burada üretilen ilgi çekici bir şekilde iyi sırlanmış ve çok satılan çanak çömlekleri ile meşhur olduğunu vurgular” (Chishull, 1747:36).

Yine Çanakkale’yi 1740 yılında ziyaret eden İngiliz seyyah Richard Pococke’de seyahatnamesinde Çanakkale’de gördüğü “Delft örneklerine benzer Çanakkale seramiklerinden bahseder.” (Pococke, 1745:104) Pococke  ehirle ilgili diğ r ayrıntıları verirken “... hrin 1200 kadar nüfusa sahip olduğ ,  ehir halkının ipek, yelken bezi, çanak çömlek ticareti ile geçindiğini belirtir ve bu nüfus faal bir ipek, yelken bezi ve çanak çömlek ticareti ile geçiniyordu. O sıra da yeni inkişaf ettiğ  tahmin edilen tezgahlarda yapılan çanak çömlekler, memleketin birçok taraflarına sevk ediliyordu” (Pococke, 1745:102) ifadelerini kullanmıştır. O zamanlar İstanbul’a gelen ve satılan çanak çömleklerin Çanakkale’den geldiğini Tarih i R. Mantran yazılarında belirtmektedir.

Yine 24 yıl aradan sonra Kale-i Sultaniye’yi 1764 yılında ziyaret eden Richard Chandler yazılarında burada geniş çaplı çömlekçilik yapıldığını ifade etmektedir. İngiliz Richard Chandler görevi gereğ  “Anglicana” adlı gemi ile Çanakkale’ye de uğrar ve İngiliz konsolosu tarafından ağırlanır ve şehirde 25 Ağustos 1775 akşamı bir gezi de yapar.  hrin ahşap evlerinin h kim olduğ  sokaklarda dolaşırken hatırı sayılır bir çanak çömlek üretiminde olduğ  ve çanak çömleklerin de antik formları muhafaza etmesine dikkat çeker (Chandler, (1775: 14-15).

Bu üç seyahatname de  hrin adı Kale-i Sultaniye olarak geçmektedir. 1739 yılından beri yayın yapan İskoç “The Scots Magazine” dergisinin 1766 yılı Ekim sayısında

“Çanakkale’de yaşanan ciddi bir depremden bahsederken bu felaket sırasında birçok binayla beraber çanak çömlek atölyelerinin de büyük oranda tahrip olduğunu” (Takaoğlu ve Takaoğlu, 2000:19) yazması ilgi çekicidir. Buradan şunu belirtmek gerekir ki; Çanakkale 18.yy. larda dünyanın ilgisini, merakını çekmeye ve jeopolitik konumu ile yakından takip edilmeye başlanılmıştır. Burada batının Anadolu kültürünü ve arkeolojik değerlerini de merak ettiği ayrı bir etmen olarak göz ardı edilmemelidir.

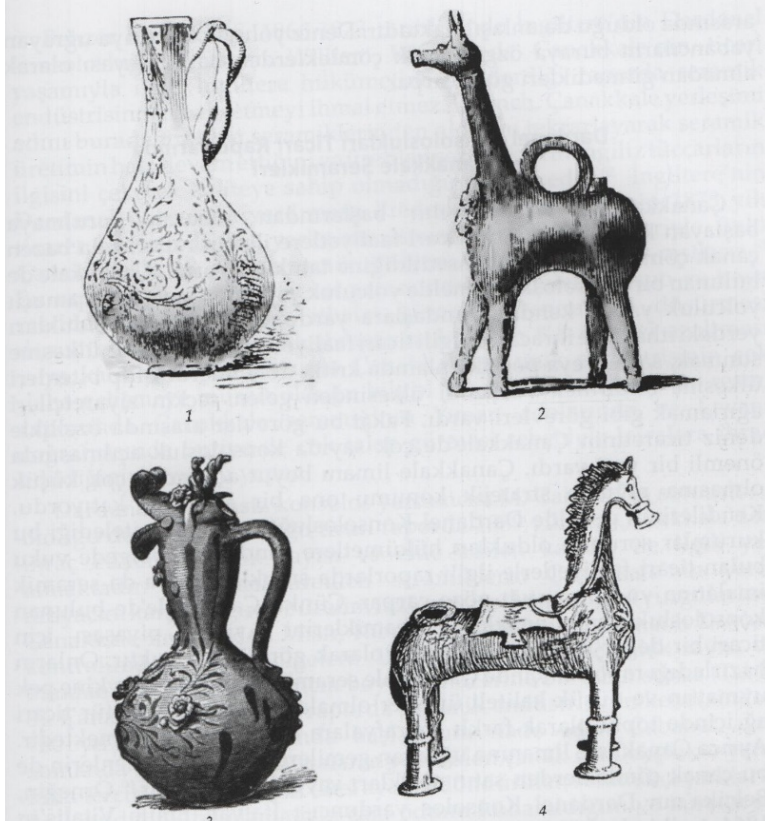
Yıl 1794, 18.yy. sonuna doğru artık yabancılar Kale-i Sultaniye yerine şehrin adına Çanakkale demektedirler. “1794’te Çanakkale’yi ziyaret eden ve ilk kez Çanakkale adını kullanan James Dallaway, burada zevksizce boyanan ve yaldızlanan kaba çanak ve çömlek yapımından söz etmektedir” (Dallaway, 1797:333) Buradan şunu anlıyoruz ki; Çanakkale seramikleri en kaliteli, zevkli, beğenisi yüksek, naif ve özgün ürünlerini 17.yy. sonu ile 18.yy. sonlarına kadar olan Erken Evre (Çanakkale I) Seramikleri (Takaoğlu ve Takaoğlu, 2000:57) içinde vermiştir.

12 Eylül 1794 yılında Çanakkale’den geçen İngiliz botanikçi John Sibthorp da yazılarında “Burada bazı çömlekçilerde zarif denebilecek çanak çömlek yapıldığını ve ustaların büyük bir beceri ile bunları boyadıklarını fakat fırınlanmadığını” ve “Kil kasabanın sonunda yer alan alçak düz bir alandan kazılarak çıkarılıyordu” (Sibthorp, 1820:49) ifadesini yazmaktadır. Burada boyamadan kasıt sırlı seramikler üzerine desen ustalarının yapmış oldukları soğuk yağlı ve altın yaldızlı boyalardan bahsedilmektedir. Bu tür desenleri 18.yy. sonu ve 19. yy. da yapılan seramiklerde çokça görmekteyiz. Sibthorp’un bize sunduğu bir diğer bilgi de seramik üretiminde kullanılan kilin alındığı bölgedir. (Takaoğlu ve Takaoğlu, 2020:20). Günümüzde sözü edilen alan “18 Mart 1915” yazı tabelasının dikili olduğu askeri bölgedir ve bugün için kırmızı kil toprak alınmasına kapalıdır.

Çanakkale’yi 19.yy. ortalarına doğru (13 Nisan 1836) ziyaret eden Helmuth von Moltke “Türkler bu kasabaya burada çalışan birçok çömlekçi yüzünden “Çanak kalesi” derler” (Moltke-Çeviren: Örs),1969:49) ifadesini kullanmaktadır.

1849 yılı Ağustos sonlarında İstanbul’dan deniz yoluyla gelerek Çanakkale’ye uğrayan İngiliz yazar ve çizir Albert Richard Smith “A Month in Constantinople” adlı eserinde Çanakkale seramikleri hakkında çok ilginç bilgilere yer vermektedir. Türklerin kenti Çanak-Kalesi olarak adlandırdığını belirten gezgin, seramiklerle ilgili ifadeleri ise; “...buranın insanları teknelere binip bize satmak için bol miktarda üretilen kaba görümlü çanak çömleklerden getirdiler. Alışveriş daha çok uzun ve altın yaldız boyalı

yaprak desenleriyle süslenmiş çirkin sayılmayacak su testileri üzerineydi. Fakat ben bir arkadaşım için geyik biçimli bir şişe aldım. Bu kesinlikle hayatımda gördüğüm en çirkin şey” (Smith, 1850:40). Ziyaretinden bir yıl sonra 1850 yılında Smith, Çanakkale seramiğinden çiçek ve yaprak desenli burgu kulplu sürahi ile geyik biçimli karakteristik iki seramiğin resmini kitabında yayınladı.

Görsel 3: İngiliz yazar ve çizer Albert Richard Smith Çanakkale Seramikleri Çizimi (1-2), William Cowper Prime kitabından (3), James J. Blacker kitabından (4). (Takaoğlu ve Takaoğlu, 2020, s.31)

1855 yılında Çanakkale’ye gelen Fransız tarihçi ve seyyah Jean Henri Abdolonyme Ubicini, buradaki çanak çömlek varlığından ve kasaba ile ilgili gözlemlerini şu şekilde aktarır: “Çanak kale denmesinin sebebi, eski zamanlardan beri çanak çömleğin var olmasıdır. Halen de yapılmakta ve mamuller İstanbul’a gönderilmektedir. Ancak bunlar büyük değer taşımazlar” (Ubicini, 1855:7, dipnot 2).

Osmanlı şehirleri, limanları ve Anadolu'nun otantik insan yaşamları her zaman batılıların ilgisini çekmiştir. Bu sebeple Anadolu Coğrafyasına olan ziyaretler yüzyıllar içinde süregelmiştir. Bu ziyaretler esnasında Çanakkale'yi de ziyaret edenler seramikler hakkında o günün bilgilerini günlük, hatırat, kitap ve seyahatnamelerinde yazmışlardır. 1854 yılında Anadolu'yu ziyaret eden İngiliz kadın yazar Marianne Young Çanakkale seramik formlarından su testilerinden, kuş başlı ve at gövdeli seramiklerden 15 peni gibi düşük bir fiyata satın aldığını bahseder (Takaoğlu ve Takaoğlu, 2020:25).

17 Kasım 1874 yılında İngiliz Leydi Anna Brassey, 14 Haziran 1881 yılında İngiltere'nin İstanbul Büyükelçisi olan Lord Dufferin eşi Leydi Dufferin Çanakkale'yi ziyaret ederek Çanakkale seramiklerinden aldıklarını hatıratlarında yazmışlardır. Leydi Dufferin, Osmanlı Sultanı II. Abdülhamit'ten 1883 yılında yalnızca hayır ve yardım işlerinde başarı olan kadınlara verilen altın şefkat madalyası almıştır (Takaoğlu ve Takaoğlu, 2020:26).

Yine Çanakkale'yi ziyaretleri esnasında Çanakkale'nin sosyo-ekonomik, kültürel ve çanak-çömlek/ seramik imalatıyla ilgili bilgileri 1885 yılında William Cochran (Cochran, 1887:273), 1876 yılında Amerikalı yazar Charles Dudley Warner'ın yayınladığı kitabından, Picturesque Mediterranean adlı kitabın ikinci cildinde "Dardanel" başlıklı bölümü yazan Lucy M.J. Garnett (Garnett, 1890:38) gibi şahsiyetlerden öğrenebilmekteyiz. Osmanlı döneminin sosyo-ekonomisi üzerine yazan Fransız coğrafyacı ve şarkiyatçı Vital Cuinet'in 1894 tarihli "LaTurquie d'Asie, Geographie Administrative" adlı Fransızca eserinde, Çanakkale ekonomisi, idari yapısı, seramikleri ve o tarihlerdeki atölye sayıları, çalışanları hakkında (Cuinet, 1894:744) çok detay görebilmekteyiz.

Bu detayları şu şekilde ifade etmek gerekirse; Kale-i Sultaniye Biga Mutasarrıflığına bağlı bir Osmanlı Anadolu liman kasabası konumundadır. Bu kasaba da kökleri 1740'lı yıllara kadar gittiği düşülen bir seramik/çanak-çömlek üretiminin varlığından söz edilmektedir. "Cuinet özellikle 1888 yılında seramik üretiminin azalmaya başladığı ve seramik pişirme fırınına sahip toplam 12 seramik atölyesinin var olduğunu, bunun tersine 1867 yılında üretimin daha büyük boyutlarda olduğuna işaret eder" (Cuinet, 1894:725). Bu seramikler için geniş Osmanlı coğrafyasının (Yunanistan, Romanya, Kıbrıs, diğer bölgeler) bir pazar olduğu anlaşılmaktadır. 1890 yılında Çanakkale'de o tarihte 12 seramik atölyesinde üretilen ve ihraç edilen çanak-çömlek satışından 13,790 Frank gelir elde edilmiştir. Bakırın yeşil renk için sırda kullanıldığını, sır üstü soğuk yaldız boyama/bezeme yapıldığını, yerel

kil kullanıldığını, pişirmede çam odununun kullanıldığını, 1 çömlek atölyesinde 1 ustabaşı, 2 çanak çömlekçi, 1 kil hazırlayıcı, 2 işçi/amele gibi kişilerin çalıştığını ve günlük yevmilerini öğrenmiş olmaktadır (Cuinet, 1894:726).

Tablo 1

Vital Cuinet'e göre 1890 yılında Çanakkale'de faaliyet gösteren bir çanak çömlek atölyesinde çalışanların günlük yevmiyesini piastre (Kuruş) ve Frank cinsinden gösteren Tablo. (Cuinet V. (1894). "La Turquie D'Asie Geographie Administrative Statistique, Descriptive et Raisonné de L'Asie Mineur", Cilt III Paris

Görevi	Çalışan kişi	Günlük Yevmiye (piastre)	Günlük Yevmiye (frank)
Ustabaşı	1	14 piastre	3,22 Frank
Çanak çömlekçi	2	Adam başı 15 piastre (Toplam 30 piastre)	6,90 Frank
Kil Hazırlayıcı	1	10 piastre	2,30 Frank
İşçi/Amele	2	Adam başı 5 piastre (Toplam 10 piastre)	2,30 Frank

(Takaoğlu ve Takaoğlu, 2020, s.29)

Çanakkale'nin boğazın içinde stratejik açıdan bir liman kasabası olması ve deniz ticaretinin çok yönlü faaliyeti dolayısıyla, ülkeler birçok konsolosluk açmışlardır. Dardanel konsoloslukları zaman zaman ülkelere sunmuş oldukları ticari raporlarda Çanakkale seramiklerinden söz etmişlerdir. Örneğin, "Belçika'nın Dardanel Konsolos yardımcısı İtalyan Emile Vitalis'in 1864 tarihinde hükümetine sunduğu ticari raporunda Çanakkale de seramik endüstrisi üzerine değerlendirmeler yer alır" (Vitalis, 1864:127-128)) Vitalis'in raporlarından Çanakkale'de 1840 yılında 40 adet seramik atölyesi olduğu anlaşılrken, 1886 yılında atölye sayısının 10 âdete düştüğü görülmektedir.

İngiltere'nin Dardanel konsolos yardımcısı Frederick A. Cortazzi 1873 yılı ticaret raporlarında Çanakkale de 18 adet atölye olduğunu, devletin kurşun, boya ve ihracata koymuş olduğu %8 vergiyi kaldırması halinde Çanakkale'de seramik endüstrisinin çok daha gelişmeye müsait olduğunu vurgulamaktadır (Cortazzi, 1874:986).

1889 yılı Osmanlı coğrafyasında Çanakkale seramikçiliği ile bilgileri Dardanel'in Fransız konsolos yardımcısı M. Cabanel şu şekilde ifade etmektedir. Seramiklerin ihraç durumunu, elde edilen kazancı, yerel ihtiyaç fazlasının limandan ihraç edildiği (Mısır, Kıbrıs, Yunanistan ve diğer Osmanlı coğrafyası) ülkeleri, üretimde yerel kilin kullanıldığını, fırınlamada çam odunu, sırlamada kurşun sır kullanıldığını, 12 adet seramik atölyesi olduğunu belirtmektedir (Cabanael, 1890:314, 330).

Tablo 2

Cabanel'e göre 1889 yılında Çanakkale 'de faaliyet gösteren bir seramik atölyesinde çalışanların günlük yevmiyesinin piastre (Kuruş) ve Frank cinsinden gösteren tablo.

(Cabanel, M. (1889). "Movement Commercial du port des Dardaneles in 1888". Bulletin Consulaire Français, Recueil des Rapports Commerciaux, vol. 19, Paris: Imprimerie Nationale, 291-331

Görevi	Çalışan kişi	Günlük Yevmiye (piastre)	Günlük Yevmiye (frank)
Ustabaşı	1	14 piastre	3 Frank
Çanak çömlekçi	2	Adam başı 15 piastre (Toplam 30 piastre)	Adam başı 3,22 Frank Tolam Gider 6,44 Frank
Kil Hazırlayıcı	1	10 piastre	2,15 Frank
İşçi/Amele	2	Adam başı 5 piastre (Toplam 10 piastre)	Adam başı 1,07 Frank Tolam Gider 2,14 Frank

(Takaoğlu ve Takaoğlu, 2020, s.34)

Osmanlı Devleti 19.yy. ikinci yarısından itibaren sanayi üretimini, sanatsal çalışmalarını ve üretimdeki modernleşme gelişmelerini batı dünyası ile paylaşma anlamında birçok dünya fuarına katılım göstermiştir. Bu süreç 1851 yılı Londra Dünya Fuarı ile başlayarak, özellikle Çanakkale seramiklerinin de yer aldığı 1855 yılı Paris, 1862 yılı Londra, 1867 yılı tekrar Paris, 1876 yılı Philadelphia Dünya Fuarlarıyla devam etmiştir. Özellikle Osmanlı sarayının kendi envanterinde olan Çanakkale seramikleri ile 1876 yılı Philadelphia Dünya Fuarına katılım göstermesi, en azından sarayın 19.yy. ın ikinci yarısından itibaren Çanakkale seramiklerinin farkına varıldığı şeklinde yorumlanabilir. Çanakkale çömlek ustaları Tahir Usta çiçek saksıları, Hüseyin Usta tabaklar, şekerlikler,

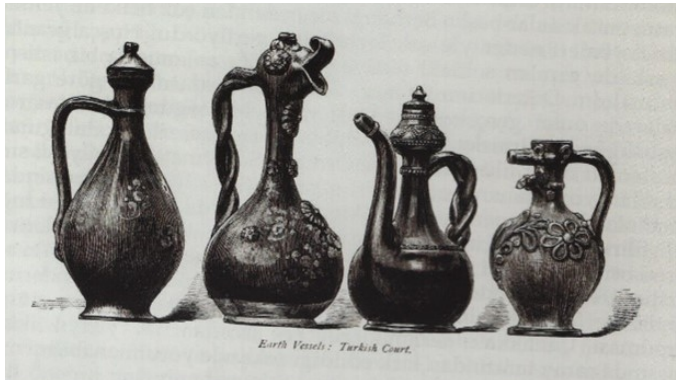
sürahiler, maşrapalar, çorba kaseleri, çömlekler, yemek takımları, su testileri ile bu fuarda Dardanel çömlek ustaları olarak Çanakkale seramiğini temsil etmişlerdir. (International Exhibition, 1876, Official Catalogue, Part 1 (1876), katılımcı no 80 ve 108)

Tablo 3

Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyılda katıldığı ve Çanakkale seramiklerinin yer aldığı dünya fuarlarını gösteren tablo. (International Exhibition, 1876, Official Catalogue, Part 1 (1876))

Osmanlı Devleti'nin Katıldığı Çanakkale Seramiği Sergilenen Dünya Fuarı	Osmanlı Temsilcisi (Fuar Komiseri)	Çanakkale Seramikleri	Adları Bilinen Dardanel Katılımcıları
1855 Paris Fuarı	Kâmil Bey	X	-
1862 Londra Dünya Fuarı	Nazım Bey	X	Ahmet Mustafa Gumby Tadey
1867 Paris Dünya Fuarı	Selahattin Bey	X	-
1876 Philadelphia Fuarı	-	X	Tahir Usta Hüseyin Usta

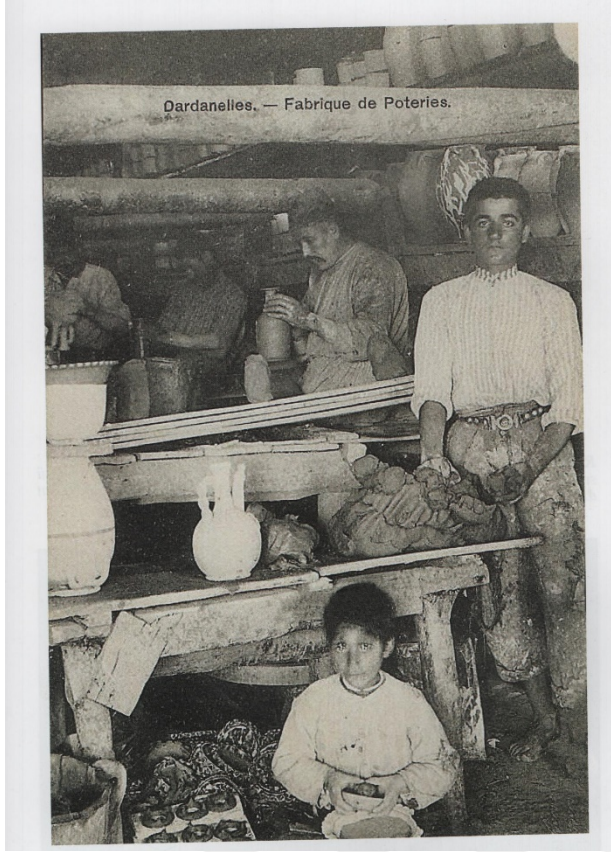
(Takaoğlu ve Takaoğlu, 2020, s.37)

Görsel 4: Amerika'da 1876 yılı Dünya fuarında Çanakkale seramikleri

(Takaoğlu ve Takaoğlu, 2020, s.38)

Çanakkale seramiklerinin Osmanlı dönemi içindeki tarihsel süreci, üretim şekli, form biçimleri, kullanılan kil, üretildiği mahalleler, mevcut tarihlerdeki atölye ve ustaları, ürün satış ve ihracatı ile ilgili birçok bilgileri Osmanlı arşiv kaynaklarından; foto grafik belgelerden öğrenebilmekteyiz. Örneğin; 1903 tarihli bir kartpostalda Çanakkale çömlekçi atölyesi gibi...

Görsel 5: 1903 tarihli bir kartpostalda Çanakkale seramik atölyesinin içi (G. Gazarian edisyonu ve (Takaoğlu ve Takaoğlu, 2020, s.49)

Kültürel mirasın günümüze ulaşmasında; geleceğe ve gelecek kuşaklara aktarılması bağlamında müzeler, özel ve kişisel koleksiyonlar çok önem arz etmektedir. Çanakkale seramiklerinin tarihsel üretim süreçlerinin bilinmesi açısından gerek dünya müzeleri gerek Türkiye müzeleri, özel müzeler ve kişisel koleksiyonlar birer bilgi ve referans kaynağı olmaktadır. Tüm bu müzelerin envanterinde Çanakkale seramiklerini görebilmekteyiz. Bu seramiklerin varlığı bize Çanakkale seramiklerinin tarihsel üretim süreci, form, dekor ve günlük kullanım amaçları hakkında birçok bilgi vermektedir.

Örneğin; Fransa'da Sevres porselen müzesi 1830 yılında jeolog M. Virlet'den ve 1831 yılında da deniz subayı M. Jules des Blossville'den toplam da 37 parça Çanakkale seramiği ve Londra Victoria and Albert müzesi de 1884, 1892, 1893, 1897 tarihlerinde çeşitli Çanakkale seramikleri satın almışlardır. Bu müzelerin aldıkları Çanakkale seramiklerinin 18.yy. eserlerinin yanında 19.yy. örnekleri de vardır (Öney,1991:107). Bu müzelere ilaveten; Atina Benaki Müzesi, Düsseldorf Hetjens Müzesi, The Ashmolean Museum of Art and

Archaeology (Oxford Ashmolean Müzesi), Durham University Oriental Museum (Durham Üniversitesi Doğru Müzesi), Fitzwilliam Museum, Glasgow Burrell Collection, The Metropolitan Museum of Art (Metropolitan Sanat Müzesi), National Museum Scotland (İskoçya Ulusal Müzesi), The British Museum, Kahire El Sanatları Müzesi gibi.

Yurdumuzda; Topkapı Sarayı Müzesi, Türk İslam Eserleri Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çinili Köşk bölümü, İznik Müzesi, İstanbul Belediye Müzesi, Çanakkale Troia Müzesi, Bursa Müzesi, Sadberk Hanım Müzesi, Suna-İnan Kıraç Koleksiyonu Antalya Kaleiçi Müzesi, Ankara Etnografya Müzesi gibi birçok ilin müzelerinde bir reyon da olsa Çanakkale seramikleri görülebilmektedir.

Osmanlının İznik, Kütahya'yla birlikte üç seramik kentinden biri olan Çanakkale Çömlek atölyeleri; üretim süreçlerinden kaynaklanan teknik özellikleriyle Anadolu halk seramiği ve çömlekçiliği ile bir paralellik durumu vardır. Çanakkale seramiklerinin üretiminde kırmızı çömlekçi kili kullanılmıştır. Çanakkale seramikleri kendine özgü naif form, desen biçimleri ve Osmanlı dönemi sanat seramiği ile geleneksel çömlekçilik arasında özel bir yer edinmiştir. Çanakkale konumu itibarıyla geniş bir coğrafyaya hatıra eşyası ve koleksiyon seramiği olarak dağılmıştır. Yakın tarihte Çanakkale savaşları sırasında askerlerin bu seramikleri bir anı ve savaş hatırası olarak satın aldıkları bilinmektedir (Altun, 1996:6). Altun'un ifadesine göre "Osmanlı dönemi Türk seramik sanatı ile geleneksel halk seramikçiliği arasında özel bir yere sahip olan bu seramikler, belli bir dönemin beğenisi yanında, halk sanatının yaratma heyecanının çeşitliliğini de gösteren etnografik özellikleriyle değerlendirilmedir" (Altun, 1996:7).

2.3. Cumhuriyet Dönemi

Çanakkale, her ne açıdan bakılırsa bakılsın cumhuriyet tarihimiz içinde çok önemli bir kentimiz... Adını Dünya milletlerine ezberletmiş ve Türk tarihine altın harflerle yazdırmış bir kent... En önemlisi ; belki de Türkiye Cumhuriyeti'nin ön sözünün yazıldığı tarihi, barışçıl ve kültürel bir kent... Bu kentin yerel sanatları içinde kendine özgü naif form biçimleriyle 300 yıllık yaşamış bir seramik geçmişi var olduğu bilinmektedir. Bu kültürel mirasımızın Cumhuriyet öncesindeki süreci "...kimi kaynaklarda üretim anlamında 20.yy. başlarına kadar tarihlendirilmektedir" (Karagül, 2010 :367). Cumhuriyetin ilanı öncesi ve sonrasında Çanakkale seramik ve çömlekçiliği ile ilgili yazılı kaynakların kısıtlı olduğu

görülmektedir. Ancak Pekşen'in "*Çanakkale Seramiklerinin Yeniden Yapılanma Çabaları ve Sonuçları*" (Pekşen, 2007 :55-67) adlı çalışması birçok önemli bilgi içermektedir. Bu kaynağa göre ; 20.yy. başlarında I. Dünya Savaşı ve özellikle 1915 Çanakkale Savaşları sonrasında 14 seramik üretim yerinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu üretimlerin Anadolu'nun her tarafına, gemilerle de Suriye, Mısır, Arabistan ve Trablus'a gönderildiği ifade edilmektedir. Ancak I. Dünya Savaşı sonrasında yıkılan şehirle birlikte atölyeler kapanmış ve ustalar çeşitli bölgelere dağılmışlardır. Rum ustalar yakın adalara geçerken, yerli ustalarda Gelibolu, Manisa-Urganlı gibi çömlek merkezlerine gitmişlerdir. Midilli'deki Kouvidis ve Hatziyiannis aileleri (1917) Çanakkale geleneğini adalara taşımışlardır.

Cumhuriyetin ilanı sonrasında Çanakkale'de kalan ustaların bir kısmı yeniden üretime geçmişlerdir. İlk atölyeyi yerel girişimçilerden Ahmet Sakızlı yanına seramikçi Halil ustayı alarak kurmuştur. Birçok güçlüğe ve daralan pazara rağmen Ahmet Sakızlı Çanakkale'de tekrar seramiğin canlanması ve ustaların işlerine kavuşmaları anlamında çok yararlı bir girişimde bulunmuştur. Yeni girişimçiler ürünlerini iç pazarın yanında gemilerle İstanbul'a, Karadeniz kıyılarına ve Akdeniz'de Mersin'e kadar satmışlardır.

Cumhuriyetin kurulması ile birlikte her alanda yeniliklere, kültürel değerlere, iktisadi ve sanayi yatırımlara genç Türkiye Cumhuriyeti hükümeti olanak yaratmaya, alan açmaya büyük çapa göstermişlerdir. Konumuz olan el sanatları alanında uğraş veren sanatkarlar ve zanaatkarlarımızın ürünlerinin fuarlarda sergilenmesi, başarı belgeleri ile ödüllendirilmeleri seramik sanatının gelişimi için anlamlı olmuştur. Çanakkale 'de üretim yapan seramikçiler 1 Eylül 1936 tarihinde açılan "6. İzmir Enternasyonel Fuarı" ve yine 1936 yılı ekim ayında Maliye Bakanlığı tarafından Ankara'da açılan "El Sanatları ve Küçük Sanatlar Sergileri "ne davetli olarak katılmışlardır. Çanakkaleli yeni girişimcilerin amacı, Çanakkale seramik üretimini eskiden olduğu gibi ihracat yapacak seviyede artırmak istemeleri ve uluslararası pazarlarda seramiklerimizi tanıtmaktır. Adnan Erten'in 1960 yılında yaptığı lisans bitirme tez çalışmasına göre ; Cumhuriyetin 13. kuruluş yıl dönemi ile planlanan 29 Ekim 1936 tarihli sergi ve 12 Kasım 1936 tarihli kongre sonrasında Çanakkale'li seramikçi Ahmet Sakızlı "*Toprak İşleri*" alanında başarı belgesi almıştır. Bu girişimler, hükümetin olumlu yaklaşım ve destekleri sonucunda Çanakkale de seramiğin yerelde/tabanda yaygınlaşarak gelişmesine, ihraç ürünü olarak pazara girmesine olanak sağlamıştır. 1960'larda Çanakkale'de atölye sayısının 7 olduğunu bu çalışmadan öğrenebilmekteyiz. Bu bitirme tezine göre ; şekillendirme elle çömlekçi çarkında, kurutma doğal ortamlarda, pişirim

çömlekçi fırınında odun ateşinde yapılmaktadır. Bezeme de aplikeler kullanılmakta ve alçı kalıplar içine basılarak elde edilmektedirler. Sır renkleri olarak yeşil için bakır tualı, borda(şarabi) renk için demir oksit, sır malzemesi olarak da kurşun oksit çakmak taşı karışımı yerine boraks-kil karışımı suda çözünen malzeme kullanılmıştır (Pekşen, 2007 :56-58).

Çanakkale seramikçiliğindeki 1960-1970 yılları arasındaki gelişmeleri ise ; Nebi Yavaşca'nın "Çanakkale ve Çevresinde Seramik"adlı lisans bitirme tez çalışmasında görmekteyiz. Bu dönemde elle torna şekillendirme yanında döküm tekniği de ürünlerin üretiminde kullanılmaya başlanmıştır. Bir diğer farklılık ise, Ş. Erdölen tarafından hediyeelik eşyaların süslemelerinde Troya savaşı, Troya at figürü, antik asker figürü gibi biçim ve mitolojik kompozisyonların bezemeleri vazolara, küllüklere ve testilere çini mürekkebi ile bisküvi ürünlere yapılmıştır. (Pekşen, 2007 :59).

G. Güner'in 1972-1977 yılları arasında "Anadolu'da Yaşamakta Olan İlkel Çömlekçilik" adlı çalışmasında, Çanakkale için atölye sayısının üç, usta sayısının on olduğunu ve ürün olarak da saksı, çanak, kase ve yağ ibriği (sıvı yağ) gibi basit formların yapıldığını ve ürün çeşidinin çok azalmış olduğundan bahseder (Güner,1982 :69).

1978 yılındaki Türker Çalış'ın lisans bitirme tez çalışmalarında Çanakkale seramikçiliğinin o dönemdeki mevcut üretim şekli, form biçimleri ve çeşitliliği ile ilgili detayları görmekteyiz. Geleneksel Çanakkale seramikleri üretiminin yapılmadığı belirtilmektedir. Üretim olarak daha çok çarkta saksı, testi yapılarak bunların bir kısmı sırlı, bir kısmı sırsız bir şekilde pazara verilmektedir. Süsleme olarak üzerlerine çivi, tarak ile izleme dekorları yapılmaktadır. Bu tarz üretim ve desenlemeler tamamen Çanakkale seramiklerinin üretim ruhunu yansıtmamaktadır. Artık Çanakkale'de seramik turistik amaçlı hediyeelik eşya şeklinde Troya çıkışlı ve bölgenin mitolojik objelerinden tarasarımlara yönelmiştir. Üretimde daha çok alçı kalıpla şekillendirme ile döküm tekniği kullanılmaktadır. Süsleme ögesi olarak el yapımı gül, tomurcuk ve yaprak şeklinde 18.-19. yy. Avrupa seramikleri, porselenlerindeki motifler kullanılmaktadır (Pekşen, 2007 :59).

1980'lı yıllarda artık seramik eğitiminin de bu şehirde başladığı bilinmektedir. Türkiye'de 70'li yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı uzaktan öğretim yapan Yaygın Yükseköğretim Kurumu (YAYKUR) 1975 yılında kurulmuş olup, Çanakkale'de de iki yıllık yüksekokul, Gıda Teknolojisi programını 1976 yılında açarak eğitim-öğretime başlamıştır.

Seramik programının ilk öğrencilerinden olan Şevket Ağan'ın ifadesine göre Çanakkale 1977 yılında seramik programına öğrenci olarak eğitim-öğretim faaliyetlerine başlamış olmaktadır. (Ağan, telefon görüşme, 13.7.2023) 1981 Yükseköğretim Kanunu ve 1982'de çıkarılmış olan 41 sayılı kanun hükmündeki kararname ile uzaktan eğitim üniversiteler uhdesine verilmiş, YAYKUR'un yükseköğretim programları üniversitelere dahil edilmiştir. Resmî Gazete, 1981, 6 Kasım, s. 20; 1982, 20 Temmuz, s. 1-19). (Becerikli, 2021; 1 (23): 463) 1982 yılında Trakya Üniversitesi'nin kurulmasıyla Çanakkale MYO bu üniversiteye bağlanmıştır. 1992 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nin kurulmasıyla MYO üniversiteye devredilmiştir. Seramik programı Çanakkale MYO bünyesinde 1998 yılı güz dönemine kadar eğitim- öğretim faaliyetlerini devam ettirmiştir. Bugün içinde seramik eğitimi Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde Lisans, Yüksek Lisans ve Sanatta Yeterlik programlarıyla devam ederek kentin kültürel dinamiklerine bilgi aktarımı ve katma değer yaratmaya devam etmektedir.

Bundan sonraki gelecek olan ilgili bölümlerde 1980'li yıllardan sonraki seramik üretim süreçleri ile ilgili detaylı açıklamalar yer alacaktır. Tezin yazarı olarak bu süreçlerde seramik eğitimini Çanakkale'de alan, teknik ve akademik personel sıfatıyla uygulayan ve eğitimini veren biri olarak, yapılan birçok çalışma, alanda olan gelişmeler ve seramiğin kentle olan bağlantıları birincil kaynak olarak aktarılacaktır.

2.4. Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin Özellikleri

Daha öncesinden ifade edildiği gibi Çanakkale Dünya'da adını seramiklerinden ve kalelerinden alan üç kentten biridir. Dolayısıyla geleneksel Çanakkale seramiklerinin bir kente adını verdirecek kadar köklü bir kültürel geçmişi vardır. Bu kültürel mirasın yüzyıllar öncesinde olduğu gibi, bugün içinde geleceğe; gelecek kuşaklara aktarılması gerekmektedir. Tarihsel üretim süreçleri içerisindeki form biçimleri, malzemenin yerelliği, bezeme/desenlemedeki çeşitlilik, sır ve pişirim teknolojilerinin ürünler üzerindeki etkileşimleri bu seramikleri özgün bir konuma yerleştirmektedir. Seramiklerdeki bu naiflik ve özgünlük konu başlıkları içinde, aşağıdaki sınırlandırmaya göre incelenebilir.

2.4.1. Biçim

Çanakkale seramiklerindeki tarihsel süreç yaklaşık 280 yıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Bu yüzyılları içine alan zaman diliminde Çanakkale seramiklerinin çok çeşitli, işlevsel/işlevsiz ve naif, özgün form yapıları üretimde ürün olarak üretilmiş ve gelmiştir. Öney; Çanakkale seramiklerini sanat literatürüne, dünyasına ilk tanıtmış ve 1971 yılında “Türk Devri Çanakkale Seramikleri” adlı kitabında on iki ürün grubu adı altında ürünlerdeki biçimsel yapıları alt başlıklarıyla oluşturmuştur. Bu seramiklerdeki form grupları ve alt başlıkları şu şekilde sıralanmıştır (Öney, 1971:1-17).

A-Çukur Tabaklar; a-Ortası çiçek rozetli tabaklar, b- Ortası çiçek demetli tabaklar, c- Ortası stilize benekli tabaklar, d-Yelken motifli tabaklar, e- Cami ve köşk tasvirli tabaklar, f- Hayvan figürlü tabaklar

B-Küpler

C-Çukur Kaseler

D-Kapaklı Kaseler, Şekerlikler

E-Testiler; a-Ağızları stilize kuş başlı, şişman gövdeli testiler, b-Ayaklı ve zayıf gövdeli testiler, c-Ağızları at başlı, boyunları kanatlı, ayaklı ve şişman gövdeli testiler, d-Şişman gövdeli, üstü kabara rozetli testiler, e-Halka gövdeli testiler

F-Vazolar ve Saksılar

G-Zarf ve Fincanlar

H-Mataralar

I-Şamdanlar

İ- Mangallar

J- Hayvan ve İnsan Şeklindeki Kaplar

K-Ege Adalarında Çanakkale Tipi Seramikler

Çanakkale seramiklerindeki bu form zenginliği, ustaların yapıtlarında özgürce düşüncelerini, tasarımlarını en içten duygularla coşkulu bir şekilde ürüne dönüştürebildiklerini göstermektedir. Genim, bu form zenginliği ve soyut heykelsi formlar için şu ifadelere yer vermektedir. “... Bu renkli düş dünyası Çanakkaleli ustaların aklına nereden, nasıl gelir de yüzyıllardır görülmeyen bir figür zenginliği ortaya çıkar? Bu

objelerin esin kaynağı nedir ve neresidir? Çanakkaleli ustalar tümünden hayal güçlerini mi kullanmışlardır, yoksa geçmişten kalan bazı objeler onlara esin kaynağı mı olmuştur?” (Genim, 2007;161-170).

Yakın tarihte Çanakkale Seramikleri 1670-1915 (Bir Kentin Sessiz Tanıkları) adlı kitabının ikinci bölümünde, Takaoğlu, Takaoğlu (2000), “Çanakkale Seramiklerinde Form, Üslup ve Anlam” konu başlığı içinde evreleri her bir form yapıları için derinlemesine ifade etmeye çalışmışlardır. Çanakkale seramiklerindeki form ve üslup açısından; “Erken Evre/Çanakkale I (1670-1800 yıllar) ve Geç Evre/Çanakkale II (1800- 1915 yıllar)” olarak iki farklı zaman diliminde değerlendirmişlerdir. Halkın günlük kullanım ihtiyaçlarını karşılamak için dönemsel olarak işlevsellik anlamında form yapıları çok çeşitlilik göstermiştir. Genel olarak her iki evrede de Çanakkale seramik formları işlevsellik, teknik, uygulama ve üslup bakımından birçok değişimi yaşayarak, form yapılarındaki gizemi ve sanatsal özellikleri de yansıtmaktadır. Dolayısıyla “Geç evre seramik repertuvarında grotesk ve fantastik görünümlere sahip sıvı kapları önemli yer tutar. Genel itibariyle sayısal olarak geç evrede kap formlarının çeşitliliği ve yeni formların icat edilişi göze çarpar” (Takaoğlu, Takaoğlu, 2000:55). Bu anlayış tarzı 19. yy. dönemi içindeki seramik form yapılarında sırlamada çok renkliliği, sır üstü soğuk yağlı boya dekorlamayı, aplike dekorları ve yüzey kabartma rozetlerin kullanımının üretime girmiş olduğunu görmekteyiz.

Erken evre (Çanakkale I) seramikleri form yapıları olarak beyaz astar üzerine sıraltı çeşitli boyalarla bezenmiş olan derin çukur tabaklar, küçük çanaklar ve boyunlu çömleklerdir. “Özellikle çapları 22 cm ile 34 cm arası değişen dışa dönük ağızlı yayvan ve çukur tabaklar bu evreye ait ele geçen en yaygın formdur.” Bu tabakların astarlı olan iç yüzeylerine sıraltı tekniğinde mavi ve tonları, kiremit kırmızısı, kirli sarı renklerde doğal oksit boyalarla stilize çiçek rozeti, çiçek demeti, yelkenli gemi motifi, iskele ve liman, cami ve köşk tasvirleri ile tavus kuşu, balık ve zürafa benzeri hayvan motifleri öne çıkmaktadır (Takaoğlu ve Takaoğlu, 2000:57). Bu grupta boyunlu çömlekler (küp), derin çanaklar (çukur kâse), tabaklar form olarak yer almaktadır.

Görsel 6: Çeşitli Formlarda Çanakkale Küpleri (Takaoğlu ve Takaoğlu, 2020, s.58-59)

Geç evre (Çanakkale II) seramiği çok çeşitli form yapıları olarak üretildikleri dönem içinde çok ilgi gören ve yabancıların dikkatini çeken üretimler olmuşlardır. Şöyle ki; “Çanakkale seramik geleneğinde erken evreyi karakterize eden bazı unsurların 18. yy. sonu ve 19. yy. başlarında bir yandan almaya başlarken bir yandan da yeni kap formları ve bezeme üslupları seramik repertuarında kendini göstermeye başlar” (Takaoğlu ve Takaoğlu, 2000:78). Kökeninde Mezopotamya’da başlayıp Anadolu’da devam eden kadim seramik kültürü ve seramik form yapılarından Çanakkaleli ustalarında etkilenmeleri olasıdır. (... yeni kap formları ve bezeme üslupları icat etmesi ve bazı Avrupa kökenli kap formlarına öykünmesi rol oynamış olmalıydı) (Takaoğlu ve Takaoğlu, 2000:78). 19. yy. Çanakkale seramiklerinde barok tarzı aplike kabartma bezemeleri kendini rozet, yaprak, çiçek, yarım ay, madalyonlar ve nadiren de olsa püsküllü çelenkler olarak göstermiştir. Dolayısıyla, 19.yy. başlarında üretilen Çanakkale seramiklerinde ilk barok etkileri anımsatan kabartma olarak aplike edilmiş yüksek ayaklı tek kulplu testilerde estetik açıdan formlarda zarif bir yapı dikkat çekmektedir.

Çanakkale seramiklerinin bu evresinde çok çeşitli formlarda seramik üretimi yapılmıştır. Bu üretimler;

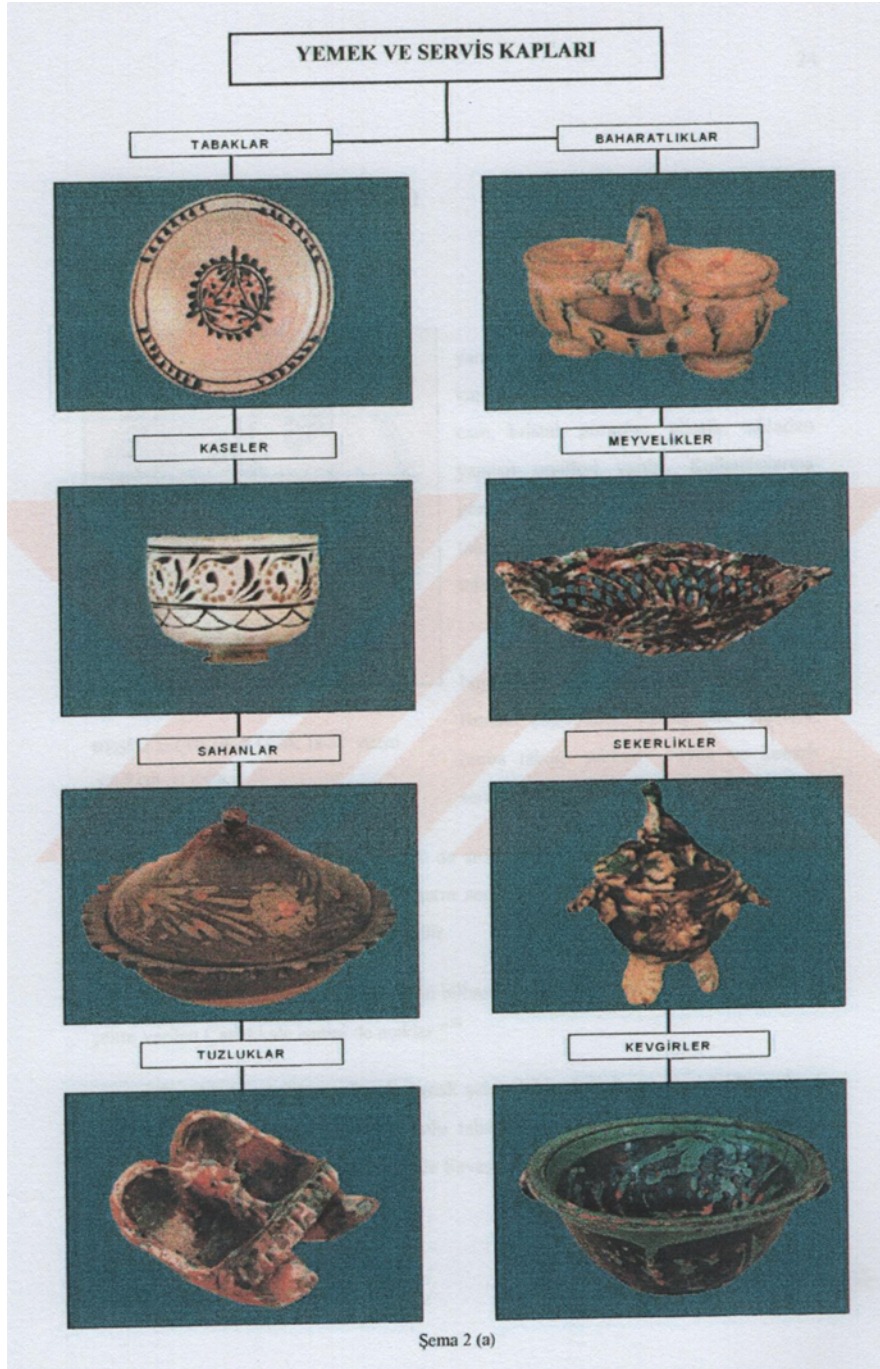
“...ördekbaşı testiler, halka gövdeli testiler ve hayvan biçimli kaplar dışında özellikle at başlı testiler, karşılıklı iki kulplu testiler, armudi gövdeli şişeler, ibrikler, fiçılar, üzerlerinde farklı hayvan figürleri veya efe betimleri aplike edilmiş kapaklı şekerlikler, kahvedanlar, kahve fincanları, kapaklı ve kapaksız baharatlıklar, mangallar, kapaklı sahanlar, sürahiler, maşrapalar, okka ve yazı takımları, kevgirler, farklı boyutlarda boyunlu kuplu veya kulpsuz çömlekler, kavanozlar, gemi biçimli gaz lambaları, şamdanlar, saksılar ve sepet örgü tepsiler” şeklinde isimlendirilmişlerdir (Takaoglu ve Takaoglu, 2000:79).

Zengin ve şaşırtıcı biçimsel farklılıkları, halkın kullanım ihtiyaçlarına yönelik gelişen üretim şekilleri, zengin kültürel bir mirasın objeleri olarak özgün form yapıları ile Çanakkale seramiklerine günümüzde de kültürel bağlılığımız devam etmektedir. Bu seramikler (...Osmanlı dönemi seramik sanatının Kütahya ve İznik seramikleri ile anılan, dünyaca ünlü müzelerde ve koleksiyonlarda yer alan kültür varlığı olmuştur) (Güler, 2008:74).

Çanakkale seramiklerindeki form yapılarının oluşumunda yörenin kültürel, folklorik, mitolojik ve sosyal yaşam alanlardaki gündelik yaşama dair örf-adetlerdeki yansımalar da öne çıkmaktadır. Çanakkale seramiklerinde at başlı testi grubu farklı şekillerde yapılagelmiştir. Bu formların oluşumunda “Truva atı” efsanesi etkili olmuş ve tarihi aynalı çarşıda ismini at koşumlarının satıldığı bir aynadan almış olabilmektedir. Yörede yapılagelen deve güreşleri de deve figürlerinin esin kaynağı olmuştur (Okumuş, 2000:20).

Çanakkale seramikleri içerisinde en belirgin formlardan olan tabaklar için açık form, sıvı kapları gibi kulplu, uzun boyunlu, şişman gövdeli testilere de kapalı form olarak tanımlama yapılmıştır (Altun, 1996:6-7).

Çanakkale seramiklerinin torna ile şekillendirilmeleri dışında sucuk şeklinde hazırlanan çamurlarla negatif alçı kalıplar üzerine sistematik bir şekilde tasarlanarak kafes işi (Okumuş, 2000:22) şeklinde örgü meyve sepetleri, tabakları ve şekerlikler yapılmıştır.

Görsel 7: Çanakkale seramiklerinin gruplandırılması (Okumuş, 2000, s.23)

Geleneksel Çanakkale seramiklerinin her bir formu, üretimi gerçekleşen her bir seramik obje, gündelik yaşamda kullanılan her bir kap-kaçak, müzelere ve koleksiyonlara girmiş ürünler, hediyelik-anı seramiği olarak gönüllere girmiş olan tüm seramikler; “Çanakkale’nin geçmişinden bugüne ulaştırdığı önemli bir zenginliktir”.

(Küçükbiçmen,2007:8). Bu topraktan gelen kültürel mirasımız kentimizin önemli bir marka değeri olarak katma değere katkı sunmaktadır.

2.4.2. Malzeme

Çanakkale seramiklerinde kullanılan malzeme kırmızı killi topraktır. Çanakkale bölgesinin coğrafi ve jeomorfolojik yapısı seramikçilik için elverişli seramik hammaddelerince zengin bir bölgedir. Çanakkale seramiklerinde bünye, form, dekor ve üretim teknolojisinin biçime olan etkisi, bu geleneksel Çanakkale seramiklerindeki yapısal nitelikler olarak önem çıkmaktadır (Güler, Demir, Turhan, 2019:6610). Çömlekçi çarkında şekillendirmede kullanılan plastik kırmızı çamurun bünyesini katkılı ve katkısız kırmızı killer bünyeler oluşturmaktadır. Kırmızı ürünler üzerinde kullanılan astar bünye yapımında ise, doğada bulunuşu ve beyaz kilin pişme rengi beyaz tonlarda olan özsüz killer doğal hallerinde kullanılmıştır. Ürünlerde kullanılan sırlar çok renklilik içermektedir. Bu sırları; kurşun içeren şeffaf, yarı şeffaf, bazen örtücü, beyaz, yeşil için bakır tualı, sarı için demir oksit, mangan oksit ile geleneksel adı şarabi olan mor-kahverengi renkler oluşturmaktadır. Bu sırlar ham sırlar olup kullanılan oksitler doğal haliyle doğadan alındığı şeklinde kullanılmakta idi (Öney, 1971:2). Ürünlerin şekillendirilmesinde çömlekçi çarkı kullanılmıştır.

2.4.3.Bezeme

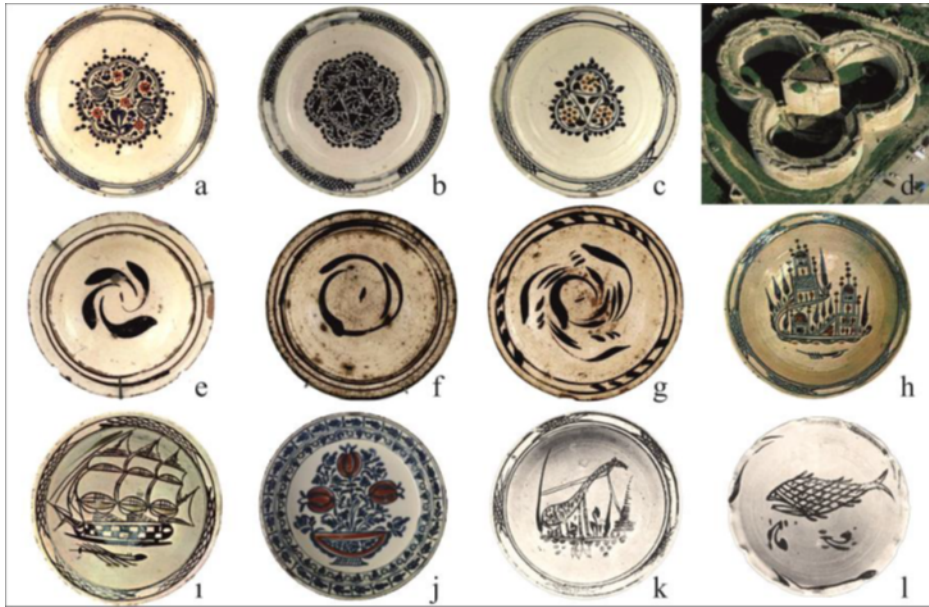
Geleneksel Çanakkale seramiklerinde desenleme/bezeme karakteristik bir yapı göstermektedir. Özellikle yayvan tabaklarda, çukur kâselerde ve kulplu, uzun boyunlu küplerde sır altı serbest fırça dekorları sıklıkla görülmektedir. Bu bezemeler içinde sır altı serbest fırça dekoru tekniği kullanılarak betimlenmiş yelkenliler, kalyonlar, cami-mescit tasvirleri, köşkler, ortası madalyon şeklinde bezemeler, çok hareketli çarkıfelek motifleri, çok yalın stilize edilmiş çiçekler, çiçek demetleri, ağaçlar, otsu bitkiler, balıklar, kuşlar, zürafa figürleri gibi genel ifadeyle zengin bir dekorlama çeşidi görmekteyiz.

Geleneksel Çanakkale seramikleri içinde genellikle çukur tabaklar, kâseler, farklı stil ve işlevde küpler, sürahiler, testi ve vazoların 18.yy. ve 19.yy. ın I. yarısına kadar çokça üretildiği görülmektedir (Öney, 1971:3).

Yine İzmir Agorası arkeolojik kazılarında bulunan sırlı Çanakkale seramiklerinin çukur tabak-kâse ve çanaklara ait dip ve gövde parçalarından oluşmaktadır. Bu seramik parçalar bize Çanakkale seramiklerindeki dekorlarla ilgili bir fikir vermektedir. “Bezeme tekniği bakımından sıraltı oksit boyama, slip, aplike (barbutin) ve plastik dekorlu olarak tanımlanabilirler. Bazı slip dekorlu kâse ve çukur tabaklarda baskı tekniği de uygulanmıştır” (Doğer, 2008:25).

Geleneksel Çanakkale seramiklerinin dekorlamalarında dönemin ustaları doğayı, nefes aldıkları çevreyi, yaşadıkları şehri, boğazı, dağları, ovaları çok iyi gözlemleyerek algıladıkları nesnel objeleri üretimlerini yaptıkları seramiklerde dekorlama unsuru olarak çok iyi kullanmışlardır. Ustaların bu dekorlarda doğa ve çevre izlenimlerini soyut ve yaratıcı bir kavrayışla stilize ettikleri görülmektedir (Güler, Demir, Turhan, 2019:6610). Sıraltı boya renkleri olarak siyah, mavi ve kahverenginin tonları görülmektedir. Dekorlamada bu renkler arasında sarı, turuncu, yeşil ve kırmızı renkler görülmektedir.

Erken Evre (Çanakkale I-1670-1800 yılları) seramiği dekor örnekleri olarak;

Görsel 8: Erken Dönem Çanakkale Seramikleri: a), b), c) Bitkisel bezeme ile oluşturulmuş madalyon motifli tabaklar (Çanakkale Seramikleri Envanteri, 1999). d) Kilit Bahir Kalesi (Fotoğraf: S. Demir) e), f), g) Çarkıfelek motifli çeşitleri (Çanakkale Seramikleri Envanteri, 1999). h)

Cami, i) Gemi, j) Çiçek demeti, k) Zürafa, l) Balık tasvirli tabaklar (Öney, 1971). (Güler, Demir, Turhan, 2019, s.6610)

Geleneksel Çanakkale seramiklerinde 19.yy. başlarından yüzyılın sonlarına doğru görülmeye başlayan geç evre (Çanakkale II- 1880-1915) formları anlaşılır bir şekilde çok karakteristik stilize geçişler göstermekle beraber, erken evredeki kimi formların ve dekor öğelerinin bu evredeki yeni form yapılarına aktarılarak sürdürülmesi, her iki dönemin formsal yapılarını bir bütünlük içinde algılamamızı sağlamaktadır. Bu da süreklilik göstermektedir. Bu bütünlük aşağıda görsel 8'deki formlarla gösterilmektedir.

Görsel 9: Geç dönem Çanakkale seramikleri:

a-b) At başlı testi, c) Kuş başlı testi, e-f) Kuş başlı testi, h) Aslan figürlü şekerlik (Mehmet Uzuner koleksiyonu, Çanakkale). d) Kuş başlı testi, g) Aslan figürlü testi, i) At formunda kap, j) Aslan formunda kap ve k) Oturan aslan formunda kap (Çanakkale Seramikleri Envanteri, 1999). (Güler, Demir, Turhan, 2019:6611).

Çanakkale seramiklerinde applike dekor tekniği de çok yaygın olarak kullanılmıştır. 19.yy. sonlarına doğru seramiklerde karakteristik form yapıları olarak at başlı, kuş başlı testiler ve riton benzeri Anadolu çıkışlı at, aslan deve gibi biçimli kaplar görmekteyiz. Bu geç dönem formları geleneksel üretimin bir parçası olan tornada şekillendirme yapılarak ana gövde ve diğer parçalar meydana getirilmiş olup, parçalar daha sonra ana forma eklenerek ürün tamamlanmış olmaktadır. Bu heykelimsi ve figüratif formlar applike parçalarla dekore edilerek zaman zaman gerekli yüzeylere de serbest fırça vuruşları ile desenlemeler yapılmıştır. “Applike dekor öğeleri ya tek başlarına verilmişler veya gövdenin ortasında yer alan merkezi kabartma dekor öğesine uyumlu çiçekler, kıvrımlı dallar, sır altı ve sır üstü fırça dekor tekniği ile uygulanmışlardır” (Güler, Demir, Turhan, 2019:6612).

Çanakkale seramiklerinin geleneksel, yerel/yöresel sanatlar ve Osmanlı dönemi seramik sanatı içinde naif, özgün bir halk seramiği olarak öne çıkması anlamlıdır. Çünkü seramiklerin kendi bünyelerine özgün form biçimleri, geliştirilmiş yapım teknikleri ve dekorlama da kullanılan çok çeşitli teknikler bir anlam zenginliğini, ustaların içten gelen coşkularının seramiklere yansımalarıdır. “Çanakkale seramiklerinin özellikle 19 yy. örneklerinin en tanınmış biçimlerinde adeta içten gelen bir coşku ile uygulanmış applike barok karakterli kabartmalar görülür. Rozetler, gırlantlar, ayyıldız, sultan arması, hayvan kabartmaları en tanınmışlarıdır” (Altun,1996:6).

2.4.4. Pişirim

Bir seramik ürünün pişirimi önem arz etmektedir. Çünkü tüm bilinmeyenler toprağın ateşle geçirdiği zaman diliminde olmaktadır. Halk tabiriyle seramikçilerin ateşe “büyük patron” şeklinde mitolojik bir anlam yüklemeleri âdettendir. O yüzden seramiğin pişirim derecesi ustanın maharetinde gizlidir. Çünkü geleneksel seramik ürünlerin pişirimleri odunlu fırınlarda yapılmaktadır. Geleneksel Çanakkale seramiklerinin pişirimleri de odunlu fırınlarda dönemleri içinde yapılagelmiştir. Geleneksel pişirim teknikleri olarak; bisküvi, sır ve dekor pişirimlerini sayabiliriz. Alternatif pişirim teknikleri olarak da raku, sagar, sepet, tuz, çukur, mikrodalga fırın, obvara pişirimlerini gösterebiliriz.

Geleneksel seramik pişirimlerinde; seramik fırınlardaki pişirme odası ile ürünlerin istiflendikleri alan fırın içinde ayrı mekânsal alanları oluşturmaktadır. Bu her iki özellik de çömlek pişiriminde fırının performansı üzerinde olumlu etki yaratmaktadır. “Daha spesifik

olarak, seramik fırınları çömlekçilerin üç temel gereksinimini karşılayabilir: pişirme atmosferini ve sıcaklığı daha iyi kontrol etmek, daha yüksek sıcaklıklara ulaşmak ve yakıt verimliliğini artırmak” (Kara,2023:11).

Geçmişte Çanakkale’de faaliyet gösteren seramik atölyelerinin ve fırınlarının oldukları bölgelerde arkeolojik olarak nitelikli bir kazı çalışması yapılmadığından; fırınların içyapıları ve pişirmeyle ilgili alanlarda henüz literatüre girmiş bir kaynak bulunmamaktadır. Ancak günümüzde Anadolu’nun yöresel bölgelerinde yapılan odunlu fırınlardaki seramik pişiriminin de geçmişin pişirim tekniklerinin devamı şeklinde olduğu tahmin edilmektedir.

Geleneksel Çanakkale seramiklerinde ürünler iki şekilde pişirime tabi tutulmuşlardır. Birinci aşamada bisküvi pişirimi, ikinci aşama da ise sırlı pişirim şeklindedir. Bisküvi pişiriminde amaç, kilin kendi iç bünyesinde bulunan bünyesel nem ve yoğrulma sularının belli bir derece de bünyeden uzaklaştırarak kil bünyeye bir ön sağlamlık kazandırmaktır. Çanakkale yöresi kırmızı killerde bu pişirim derecesi 850⁰ C derece ile 950⁰ C derece arasında değişmektedir. Sırlı pişirimlerde ise, bu sır bileşiminin içeriğine göre farklılıklar göstermektedir. Sırlı bünyeler hem borlu şeffaf hem borlu-kurşunlu şeffaf sırlar ya da direk boraksız sırlar olabilmektedir. Dolayısıyla bu sırlı bünyelerin pişirim dereceleri 900⁰ C ile 1050⁰ C aralarında değişmektedir. Odunlu fırınlarda kırmızı kilden ürünleri pişirmek gerçekten bir ustalık işidir. İyi bir fırıncı hatasız, kaliteli seramiklerin pişiriminde çok etkilidir. Sırlı pişirim seramik ürünlere hem dayanıklılık kazandırır hem de estetik güzellik ve kullanım kolaylığı sağlar.

2.5. Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin Günümüzdeki Durumu

Bugün için Çanakkale seramikleri hem dünya müzelerinde hem Türkiye müzelerinde ve özel koleksiyonlarda, özel müzelerde ve antika pazarlarında bilinen alınan ve satılan antik objeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çanakkale seramikleri literatür anlamında birçok makaleye, bildiriye, sempozyuma, workshop çalışmasına, araştırma projelerine, akademik çalışmalara, tezlere konu olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Burada hassasiyet geçmişin kültürel mirasının geleceğe, gelecek kuşaklara aktarılması ve sürdürülebilir bir üretim organizasyonunun devam edebilmesidir. Bu üretimle ilgili örgütsel yapıları hem şahıslar hem özel kuruluşlar hem de kamu ve en önemlisi üniversitelerin ilgili alanları, araştırma merkezleri, akademisyenleri, meslekle ilgili teknik personelleri gerçekleştirmelidirler.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesine bağlı Çanakkale Seramikleri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi bu konuda öncü bir örnektir diyebiliriz.

2.5.1. Üretimi

Çanakkale Seramikleri üretildiği dönemlerde tamamen yerel anlamda halkın günlük kullanımına hizmet etmek amacıyla çömlekçi çarkında üretilmiş kendine özgü, naif seramiklerdir. Çeşitliliği olsa da günümüzde az bulunan, çok formlu, desenli, ilginç ve fantastik ürünleriyle müzelik veya koleksiyonluk eserlerden oluşmaktadır. Bu seramikler müzayedelerde yüksek meblağlara alıcı bulmaktadır. “Çanakkale kent olarak 16.yy. sonu-17.yy. başından 20.yy. başlarına dek konu edilen seramikler adına, özellikli durumun sonucu bu seramiklerin üretimine ev sahipliği yapmıştır (Karagül, 2010:367). Bu özellikli durumu “kültür” olarak, seramikler için geçmişin kültürel mirası olarak tanımlayabiliriz.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından verilen “Yaşayan İnsan Hazineleeri-Geleceğe Aktarılan Mirasın Temsilcileri” ve “Geleneksel El Sanatları Sanatkârı” unvanına Çanakkale seramiği alanında sahip olan Çanakkaleli çömlek ustası İsmail BÜTÜN usta, zaman zaman Geleneksel Çanakkale seramiklerinin üretimini gerçekleştirerek, bu seramiklerin tanınması ve Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM satış mağazalarında yeniden tezgâha çıkması için büyük çabalar harcamıştır. Çanakkale Seramik fabrikalarından 1983 yılında emekli olan İsmail Bütün usta, Tanzer Orbay’ın Çanakkale merkezde kurmuş olduğu İDESER seramik atölyesinde Çanakkale Seramik Müzesindeki bir konuşmasında dokuz sene (tahmini 1983-1993) Çanakkale seramiği ürettiğini ifade etmiştir. (<http://www.canakkaleolay.com/-39-Usta-Isi-39-start-aldi-43029> (Erişim Tarihi:24.7.2023))

Görsel 10: İsmail Bütün Usta çalıştay konuğu olarak ÇOMÜ GSF seramik bölümü atölyelerinde 19.06.2015 (Foto: Necati IŞIK)

Görsel 11: İsmail Bütün Usta GSF seramik bölümü atölyelerinde çalıştayda yaptığı Çanakkale işleri toplu haldeyken, 19.06.2015 (Foto: Necati IŞIK)

Geleneksel Çanakkale seramiklerinin üretilmesi, yaşatılması ve geleceğe aktarılması anlamında bir diğer değerli usta olan Adil Can Usta ve ailesi, İznik'te bulunan “Adil Can-Nursan Sanat Atölyesi”nde çalışmalarına ve “*yaşatmak için yaşamak gerek*” ilkesiyle

kültürel değer yaratmaya devam etmektedirler. Yakın tarihte bu seramiklerin geçmişinin ve geleceğinin yaşandığı bu kentte, Çanakkale Savaşlarının 100.yılı onuruna; 2 Ekim- 31 Aralık 2015 tarihleri arasında “Çanakkale’nin Sırları” adlı 100 parçalık Geleneksel Çanakkale seramikleri üretimlerini sanatseverlerin ve kentlilerin beğenisine sunmuştur. Sergi için söylediği şu sözler çok anlamlıdır:

“Biz aslen İznik’te yaşıyoruz, atölyemiz orada. Ama herkes gibi biz de Çanakkaleliyiz çünkü dedelerimizi burada savaşta kaybetmişiz. Onlar burada yataırken bizler de buralı sayılıyoruz. Bu duygularla vefa borcumuzu ödemek için ‘Çanakkale Seramikleri sergisini gerçekleştirdik. Eserlerimiz başarılı oldu ki çok beğeni kazandı. Çanakkale Seramikleri çok özgün seramikler. Nerede görseniz hemen onun bu yörenin seramiği olduğunu anlıyorsunuz” ifadelerine yer vermiştir.

<https://www.canakkaleseramikmuzesi.org/canakkalenin-sirlari-sureli-sergisi-acildi/>

(Erişim Tarihi:25.7 2023)

Görsel 12: Çanakkale’nin sırları sergi açılışı soldan sağa doğru:

Nursan Güven Usta, İsmail Bütün Usta, Necati Işık, Tanzer Orbay, Adil Can Güven Usta, Oğlu Cem Güven Usta (<https://www.canakkaleseramikmuzesi.org/canakkalenin-sirlari-sureli-sergisi-acildi/#galeri1-5> (Erişim Tarihi: 25.7.2023)

Görsel 13-14: “Çanakkale’nin sırları sergisi’nden afiş ve Çanakkale duvar tabakları
<https://www.canakkaleseramikmuzesi.org/canakkalenin-sirlari-sureli-sergisi-acildi/#galeri1-4> (Erişim Tarihi:25.7.2023)

2000 yılında yönetmeliği yayınlanarak kurumsal bir kimliğe kavuşan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Çanakkale Seramikleri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi (ÇASEM), ilk prototip ve deneysel ürün çalışmalarına 1999 yılında başlamıştır. Tez yazarı olarak Öğr. Gör. Necati IŞIK ve tez danışmanı Prof. M. Fatih KARAGÜL ÇASEM'in kuruluşundan bu yana bu kurumsal yapının kimliklenmesi ve araştırarak, gelişerek sürdürülebilir bir organizasyon yapısının oluşmasına katkı vermektedirler. 23 yıldır kesintisiz ürün üretimine devam edilerek, bu sürecin geliştirmesine ve iyileştirmesine, üniversiteye ve kültürel mirasa katma değer katmaya devam edilmektedir.

ÇASEM geleneksel Çanakkale seramikleri adına yaptıklarıyla kentte, kentlilere ve yerelde kentli olan seramik atölyelerine ve ustalarına bir rol model olmaya, katkı vermeye her zaman özverili bir şekilde gayret göstermiştir. Bunu yaptığı model ürünlerle, ürün tasarım yarışmalarıyla, sergilerle, söyleşilerle, çalıştay, sempozyum ve düzenlediği eğitimlerle, yaptığı akademik yayın ve projelerle ortaya koymaktadır. Bugün için ÇASEM nitelikli yönetimi ve personeliyle ürün geliştirmeye, projeler ve yayınlar yapmaya, merkezi uygulamalı çalışmalar ile iç ve dış paydaşlara açmaya, ürün üretmeye devam etmektedir. ÇASEM de üretimi gerçekleştirilen çeşitli seramik ürünlerin görselleri aşağıda gösterilmektedir.

Görsel 15: Atbaşı Matara
(Çasem Arşivi)

Görsel 16: At Biçiminde Kap (Troia At)
(Çasem Arşivi)

Görsel 17: Torna Atbaşı Aynalı Testi
(Çasem Arşivi)

Görsel 18: Torna Gaga Ağızlı Testi
(Çasem Arşivi)

Görsel 19: Çanakkale Fıçı
(Çasem Arşivi)

Görsel 20: Çanakkale Sürahi
(Çasem Arşivi)

Görsel 21: Fıçı Bardak (Çasem Arşivi)

İsmail Bütün Usta 2001- 2011 yılları arasında Çanakkale kent merkezinde bulunan özel seramik atölyelerinde Geleneksel Çanakkale Seramikleri formlarını çömlekçi çarkında şekillendirerek bu kente ait seramiklerin yaşatılmasına atölye sahibi bilinçli insanlarla uğraş vermiştir. Bu atölyelerin ilki 1996 yılından beri Yalı hanı içinde çalışmalarını yürüten Ayşe Künelgin Gürkan’a ait Kepenek Keramik atölyesidir. Ustanın çekmiş olduğu tabak ve çanak formlarına geleneksel Çanakkale form ve desenlerinden çıkışlı üretimler gerçekleştirilmiştir. İkincisi Aynalı çarşı dükkanlarında yer alan kaliteli sırlı seramik üretimleriyle farklılık yaratan Esen Hüsmenoğlu’nun Esen Seramik atölyesidir. (1991). Usta burada geleneksel Çanakkale seramiklerinin farklı formlarından çömlekçi çarkında şekillendirdiği sırlı geleneksel seramiklerinden üretim yapmıştır. Üçüncüsü yakın tarihte (2018) atölyesini Aynalı çarşı bölgesinde açan Elif Yılmaz Çetin atölyesidir. Burada İsmail Bütün usta ile Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin en güzel ve ilgi çeken formlarından Atbaşı Aynalı testi, simit gövdeli halkalı testi gibi seramik üretimleri gerçekleştirmişlerdir.

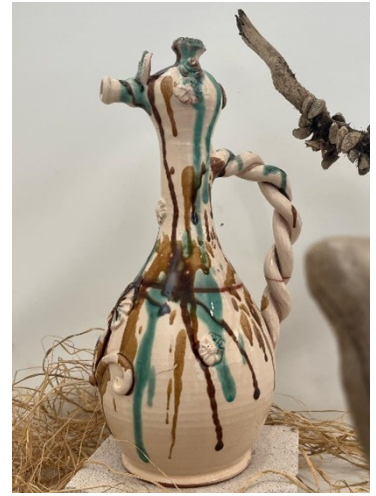
Yakın dönemin en aktif ve en güzel Geleneksel Çanakkale Seramikleri üretimi yapan atölyesi, ÇOMÜ mezunu Burak Çiftçi’nin açmış olduğu Çanakçı Seramik atölyesidir. Ürünlerinin tanıtımını “Çanakçı” markasıyla “canakkaledeseramik” adlı Instagram hesabı üzerinden Mart 2022 tarihinden itibaren yapmakta ve atölyesinde üretimlerine devam etmektedir. Üretimlerini geleneksel olarak çömlekçi çarkında kırmızı plastik çamur kullanarak gerçekleştirmektedir. <https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/> (Erişim Tarihi:26.7.2023)

Görsel 22, 23,24: Burak Çiftçi Usta ve çanakçı atölyesinden detaylar

Görsel 25, 26, 27: Çanakçı atölyesi üretimi Çanakkale işleri

Görsel 28, 29, 30: Çanakçı atölyesi üretimi Çanakkale işleri

<https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/> (Erişim Tarihi:26.7.2023)

Görsel 31, 32: Çanakçı atölyesi üretimi Çanakkale işleri

<https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/> (Erişim Tarihi:26.7.2023)

Çanakkale seramiklerinin yeniden üretim çalışmaları günümüzde gerek bazı araştırma merkezleri gerekse kişisel çalışmalarla sürdürülmeye çalışılmaktadır. Bu sayede halk sanatı olarak anılan Çanakkale seramiklerinin günümüzde ve gelecekte de yaşatılması amaçlanmaktadır (Batmaz, 2019: iii).

2.5.2. Müzeler

Geleneksel Çanakkale seramiklerinin yaklaşık olarak bu topraklarda 300 yıla yakın tarihi bir geçmişi ve geleceğe bırakılan kadim bir kültür mirası vardır. Çünkü bu seramikler Osmanlı sanat seramiğine ve dolayısıyla Türk seramik sanatına gerek desen zenginlikleri gerek çok farklı işlevsel ve fantastik form yapılarıyla, çok sayıda üretilen ürün gruplarıyla döneminin naif, özgün halk sanatı olagelmıştır.

1970'lere kadar pek tanınmayan ve ilgi görmeyen, müze ve koleksiyonerlerin dikkatinden kaçan Çanakkale seramikleri, 1971 yılında Gönül Öney'in "Türk Devri Çanakkale Seramikleri" kitabının yayınlanmasıyla tanınmaya, literatürde araştırılmaya ve akademik çevrelerce bilimsel olarak değerlendirilmeye başlanılmıştır. 1985 yılında çeşitli müzeler ve özel koleksiyonerlerden toplanan 200 adet geleneksel Çanakkale seramiklerinin İstanbul/Sultanahmet'te bulunan Türk İslam Eserleri Müzesi'nde (Eski adıyla İbrahim Paşa

Sarayı) sergilenmesiyle bu seramiklere olan merak ve ilgi artmaya başlamıştır. (Soyhan, 1997: (6), 29). 1996 yılında Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü tarafından Suna-İnan Kıraç Koleksiyonunda özel müzede sergilenen ve müze envanterinde olan Çanakkale Seramiklerinin katalog kitabı yayınlanmıştır. Bu kitapta Ara Altun bir sunuş yazarak, Hülya Bilgi de koleksiyonlardaki eserleri tanıtmıştır. Bu yayınla akademik camia, sanat alanı, koleksiyoner ve ilgilenenler, Çanakkale Seramiklerinin bir müzede sergilenen en geniş koleksiyonunu tanıma ve görme fırsatına ulaşmıştır.

Bugün için Çanakkale seramikleri hem yurt dışında hem yurt içinde müzelerce ve özel koleksiyonerlerce bilinen, aranılan ve müzayedelerde oldukça yüksek paralara alıcı bulan antik bir ürün halini almıştır. Dünyanın birçok müzesinde Çanakkale seramiği sergilenmektedir. Bu müzeler içinde “Paris Serves Müzesi, Londra Victoria and Albert Müzesi, Atina Benaki Müzesi, Düsseldorf Heljens Müzesi” (Yücel, 1985:(2),12), Amerikan Metropolitan Müzesi, Kahire El Sanatları Müzesi, Rodos Arkeoloji müzesi...gibi

Yurdumuzda; Topkapı Sarayı Müzesi, Türk İslam Eserleri Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çinili Köşk Bölümü, İznik Müzesi, İstanbul Belediye Müzesi, Çanakkale Troya Müzesi, Bursa Türk İslam Eserleri Müzesi, Sadberk Hanım Müzesi, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara Etnografya Müzesi.

2.5.3. Özel Koleksiyonlar

Çanakkale seramiklerinde çok geniş bir koleksiyona sahip olan Suna-İnan Kıraç ailesi Antalya Kale içinde sahip oldukları Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü alanı içinde bulunan tarihi kilise binasında Geleneksel Çanakkale Seramikleri koleksiyonunu sergilemektedirler. Bu bina “Aya Yorgi (Agios Georgios) adına inşa edildiği bilinen 1863 yılında onarım görmüş bir Ortodoks Kilisesidir. Dikdörtgen plânlı, tek hacimli ve üzeri tonoz örtülü yapının iç duvarları ile tavanı kalemişi bezemelerle süslüdür. Onarım sonrası bir sergi mekânı olarak düzenlenen kilisede Suna-İnan Kıraç koleksiyonuna ait kültür ve sanat eserleri sergilenmekte ve kültürel etkinlikler düzenlenmektedir.” Bu koleksiyonun 160 sayfalı “*Çanakkale Seramikleri*” adlı katalog kitabında seçilmiş 252 adet eserin renkli fotoğrafları katalog bilgileri ile yer almaktadır.

<http://www.antalya.gov.tr/suna---inan-kirac-muzesi> (Erişim Tarihi: 26.7.2023)

Görsel 33: Antalya akmed kaleiçi müzesinde sergilenen Çanakkale işleri

(<https://akmed.ku.edu.tr/kaleici-muzesi/koleksiyon/>(Erişim Tarihi: 7.8.2023))

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇASEM'İN YÜRÜTTÜĞÜ ÇALIŞMALAR

3.1. ÇASEM'in Kuruluşundan Günümüze Yaptığı Ürün Tasarımları ve Üretim Faaliyetleri

ÇASEM, (Çanakkale Seramikleri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi) bir gereklilikten, bir ihtiyaçtan ortaya çıkmıştır. Osmanlı seramik sanatının bilinen üç üretim merkezi İznik, Kütahya ve Çanakkale'dir. Bu süreçte; İznik ve Kütahya'daki çini üretimine paralel olarak Çanakkale'deki yerel atölyelerde “geleneksel” denilen basit ve kendine özgü naif görünümleri nedeniyle “popüler” ya da “folklorik” olarak sınıflandırılan seramikler üretiliyordu. O günkü insan yaşam biçimleri içinde bu yerel seramikler bir ihtiyaca cevap verecek şekilde fonksiyonel tasarımlar, objeler, hediyelik ürünler olarak üretilerek kullanılıyordu. Geçmişin bu kültürel değerlerinin, seramik sanatının yıllar içinde unutulup yok olmasıyla, günümüzde tekrar canlandırılması için birtakım girişimlerin olması gerekiyordu.

Günlük yaşam koşullarının çeşitliliği, toprak ürünlere alternatif kullanım objelerinin üretimi ve teknolojik gelişmeler sonucunda; bu Anadolu kültürünün yerel ürünleri zaman içinde yok olup unutulmaktaydı. Toplumları bilinçlendirme, bilimi, sanatı ve bulunduğu bölgeyi kültürel değerleriyle yaşatma misyonu da olan üniversitelerin kurdukları araştırma merkezleri ile dünyanın yaşayan yerel el sanatlarımızın canlandırılmasındaki etkileri çok büyük önem arz etmektedir.

Çanakkale Meslek Yüksek Okulu Seramik programı 1998 yılı bahar dönemi sonunda son mezunlarını vermiş, bu program Çan MYO Seramik programı ile birleştirilmiştir. İki yıllık seramik eğitimi Çan MYO da devam etmiştir. Çanakkale merkezde 19.09.1997 tarih ve 23115 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan 28.03.1983 tarihli ve 2809 sayılı kanunun 30. maddesine göre Bakanlar Kurulu kararıyla 09.09.1997'de Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin kurulması bunda etkili olmuştur. Çünkü fakülte bünyesinde kurulan Seramik bölümü ile dört yıllık eğitim burada verilecektir. İki yıllık seramik programının alt yapısı, atölyeleri, makine-teçhizatı ve personeli GSF Seramik Bölümünün kullanımına verilmiştir. Nitekim 2000-2001 yılında GSF Seramik Bölümü

öğrenci almaya başlamış ve günümüz itibari ile de bu eğitime dört yıllık olarak devam etmektedir.

İlk olarak 1999 yılında Uzman Necati Işık, seramik ustası Şerafettin Benek, tekniker İlker Eği tarafından geçmişin kültür mirası geleneksel Çanakkale seramiklerinin ilk deneme/prototip ürün tasarımları ve reproduksiyonları ÇASEM atölyelerinde üretilmeye başlanılmıştır. Bu çalışmaların örneklemeleri sonucunda GSF Dekanı Prof. Dr. Veli Sevin, Çanakkale MYO müdürü Doç. Dr. Necla Arslan Sevin ve Arş. Gör. M. Fatih Karagül tarafından merkez yönetmeliği hazırlanarak, 2000 yılında Resmî Gazete de yayınlanmış, ÇASEM kurulmuştur. ÇASEM alt yapısının oluşturulması öncesinde yapılan Çanakkale çıkışlı ilk deneme üretimler (Görsel 34,35,36,37,38,39) aşağıdadır.

Görsel 34: Yelken desenli kare tabak
(Necati IŞIK, Kişisel Arşiv)

Görsel 35: Cami desenli duvar tabağı
(Necati IŞIK, Kişisel Arşiv)

Görsel 36: Yelken Desenli Duvar Tabağı
(Necati IŞIK, Kişisel Arşiv)

Görsel 37: Kazıma Yelkenli Tabak, Ustası
Şerafettin BENEK

Görsel 38: Dekor ve Sır Leke Denemeleri
Denemeleri Ustası İlker EĞİ

Görsel 39: Sıraltı Astar ve Dekor
Denemeleri Ustası İlker EĞİ

ÇASEM üretim faaliyetlerini iki şekilde devam ettirmektedir. Birincisi endüstriyel alçı kalıp ve döküm ile şekillendirme, ikincisi çömlekçi çarkında elle şekillendirmedir. Dökümde beyaz döküm çamuru ile kırmızı kil döküm çamuru kullanılmaktadır. ÇASEM ilk yapmış olduğu döküm yöntemiyle elde edilen ürünleri ve çömlekçi çarkında yapılan ürünleri ile 1999 yılı Tepebaşı Tüyp Hediyeelik Eşya Fuarında üretimlerini tanıtmıştır. Bu seramiklerin Tüyp'daki tanıtım çalışmalarını o zaman GSF Seramik Bölümü Arş. Gör. M. Fatih Karagül yapmıştır.

Milliyet Gazetesi, Vitrin Eki, 18 Aralık 1999 tarihli sayısında ÇASEM için yapılan haber kupürü aşağıdaki gibidir: (<https://www.milliyet.com.tr/vitrin/tuyapin-icinde-canakkale-seramikleri-5263413> Erişim Tarihi: 1.8.2023)

“Tüyp’ın içinde Çanakkale seramikleri

.... Çanakkale seramikleri ile yeni tanışanlara tüm örnekleri sunmayı, koleksiyonerlerin eksik parçalarını tamamlamayı, daha da önemlisi unutulmaya yüz tutmuş bu eşsiz Çanakkale seramiklerini 21. yüzyıla taşıma görevini akademik anlamda amaç edinen Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Seramik Atölyesi'nin ürünleri, 18 Aralık ile 31 Aralık 1999 tarihleri arasında, Tepebaşı TÜYAP hediyeelik eşya fuarında satışlı olarak sergilenecek. Geleneksel Türk el sanatlarını yaşatmak, yaşatanları desteklemek ve yüreklendirmek, ev dekorasyonunuza farklı bir soluk getirmek için TÜYAP'a mutlaka uğrayın.”

Görsel 40: Tüyap sergisinden derin çukur çanak çap: 28 cm (Milliyet, Vitrin eki, 1999, Aralık 17)

ÇASEM üretimlerini, form yapılarına göre ana ve alt gruplarla birlikte bir planlamayla/kodlama sistemi içinde sürdürmektedir. Bu ürün gruplarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1-Aydınlatma Ürünleri

a-Kandiller (Kod.101),

b-Lambalar (Kod.102),

- Küçük Gemi Biçimli Gaz Lambası (Kod.102.1),

- Büyük Gemi Biçimli Gaz Lambası (Kod.102.2)

c-Mumluklar (Kod.103),

d-Şamdanlar (Kod.104)

2-Saklama/Depolama Kapları

a-Küpler (Kod.201)

- Beyaz döküm küçük küp (Kod.201.1)

- Torna kapaklı mini küp (Kod.201.2)

-Torna kapaklı küçük küp (Kod.201.3)

-Torna kapaklı orta küp (Kod.201.4)

-Torna kapaklı büyük küp (Kod.201.5)

3-Sıvı Madde Kapları

-Bardaklar (Kod.301)

-Çaydanlıklar (Kod.302)

-Fıçılar (Kod.303)

-Fincanlar ve Fincan Zarfları (Kod.304)

-İbrikler (Kod.305)

-Su küpleri (Kod.306)

-Lehenler (Kod.307)

-Maşrapalar (Kod.308)

-Mataralar (Kod.309)

-Sürahiler (Kod.310)

-Şişeler (Kod.311)

-Testiler (Kod.312)

-Kırmızı döküm at başlı aynalı testi (Kod.312.01)

-Torna at başlı aynalı testi (Kod.312.02)

-Torna kuşbaşı testi (Kod.312.03)

-Torna gaga ağızlı testi (Kod.312.04)

-Kırmızı döküm küçük at biçiminde kap (Kod.312.05)

-Kırmızı döküm büyük at biçimine kap (Kod.312.06)

-Kadehler (Kod.313)

4-Isıtma Amaçlı Ürünler

a-Mangallar (Kod.401)

5-Vazolar ve Saksılar

a-Çanakkale vazo (Kod.503)

6- Yemek ve Yemek Servisleri

a-Baharatlıklar (Kod.601)

b-Çanaklar (Kod.602)

c-Güveçler (Kod.603)

d-Kaseler (Kod.604)

e-Kevgirler (Kod.605)

f-Meyvelikler (Kod.606)

g-Sahanlar (Kod.607)

h-Şekerlikler (Kod.608)

ı-Tabaklar (Kod.609)

i-Tuzluklar (Kod.610)

ÇASEM üretimi ürünlerin görselleri;

Görsel 41: Küçük Gemili Gaz Lambası
(Çasem Arşivi)

Görsel 42: Küçük Küp
(Çasem Arşivi)

Görsel 43: Torna Mini K p
( asem Arşivi)

Görsel 44: Torna Büyük K p
( asem Arşivi)

Görsel 45: Torna Orta K p
( asem Arşivi)

Görsel 46: Torna Küçük Küp
( asem Arşivi)

Görsel 47, 48: Torna Orta K p ( asem Arşivi)

Görsel 49: Üç Ayaklı Kupa Bardaklar
( asem Arşivi)

Görsel 50: Bardaklı Fıçı Takımı
(Çasem Arşivi)

Görsel 51: At başlı Matara
(Çasem Arşivi)

Görsel 52: Keçi başlı Matara
(Çasem Arşivi)

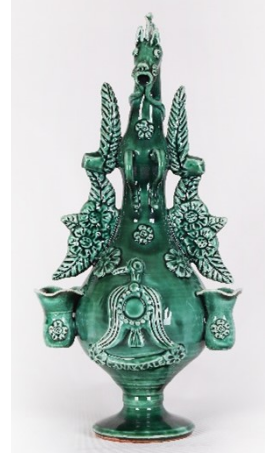
Görsel 53: Sıraltı Desenli Matara
(Çasem Arşivi)

Görsel 54: Akıtma Renkli Sürahi
(Çasem Arşivi)

Görsel 55: Yeşil Renkli Sürahi
(Çasem Arşivi)

Görsel 56: Torna Atbaşı Aynalı Testiler (Çasem Arşivi)

Görsel 57: At başlı Aynalı Testi (Çasem Arşivi)

Görsel 58: Torna Kuş başlı ve Gaga Ağızlı Testiler (Çasem Arşivi)

Görsel 59: At Biçiminde Kaplar (Troia At)
(Çasem Arşivi)

Görsel 60: Anzac Matara
(Çasem Arşivi)

Görsel 61: Kırmızı Kil Döküm Kuşbaşı Testiler (Çasem Arşivi)

Görsel 62: Kuş başlı Testi
(Çasem Arşivi)

Görsel 63: Mangal
(Çasem Arşivi)

Görsel 64: Çanak kale Vazo
(Çasem Arşivi)

ÇASEM bugün için bir merkez müdürü olmak üzere bütün süreçlerde çalışan üç öğretim görevlisi ve bir GSF seramik bölümü mezunu tekniker ile özverili bir şekilde yirmi üç yıldır kesintisiz çalışmalarına devam etmektedir.

Belki burada eksik olan diğer disiplinlerle ve/veya seramik bölümü akademisyenleri, öğrencileri, diğer alanlarla, alanlardan ilgili birimlerden oluşan bir tasarım ekibinin henüz oluşturulmamış olmasıdır. Merkezler, ekip çalışması kültürü içinde sürekli yenilenerek günün teknolojik bilgi ve gelişmelerini de kurumsal bünyeye uyarlayarak çalışmalarını bilimsel anlamda katma değere dönüştürmelidirler. Aynı zamanda da bilimsel yayınlar, projeler vs. yapmak durumundadırlar.

3.2. Kurumsal Yapı İçinde ÇASEM’de Görev Alanlar ve Katkıları

Önceden de belirtildiği üzere; Çanakkale MYO seramik programının Çan MYO’daki seramik programı ile 1998 yılında birleştirilmesi sonucunda mevcut çalışan personel 1999 yılında Uzman Necati Işık, seramik ustası Şerafettin Benek, tekniker İlker Eği tarafından geçmişin kültür mirası Geleneksel Çanakkale seramiklerinin ilk deneme/prototip ürün tasarımları ve reproduksiyonları ÇASEM atölyelerinde üretilmeye başlanılmıştır. Üretilen Çanakkale ürünlerinin yönetimce beğenilmesi ve üniversitemizin bu geleneksel sanatımıza değer vermesi sonucunda ilk planlama olarak 1999 yılı Tüyap Hediyeelik Eşya Fuarında üniversitemizin bir tanıtım ve satış standının olması için fuar yönetimi ile iletişime geçilmiştir.

Bu süreci GSF Dekanı Prof. Veli Sevin, Çanakkale MYO müdürü Doç. Necla Arslan Sevin, GSF Seramik Bölümü Arş. Gör. M. Fatih Karagül ve Çanakkale MYO müdür yardımcısı Öğr. Gör. Haluk Güre hocalarımız yürütmüşlerdir. Uzman Necati Işık, seramik ustası Şerafettin Benek, tekniker İlker Eği, Geleneksel El Sanatları programı Öğr. Gör. Mustafa Hoşnut ile gerek endüstriyel olarak alçı kalıpla şekillendirme, gerek çömlekçi çarkında Hoşnut ’un yaptığı çanak, kâse, tabak, serbest formlar ile Tüyap fuarına katılım sağlanmış olup, ürünler sanat camiası, antika dünyası ve piyasa ile 18-21 Aralık 1999 tarihlerinde buluşmuştur. Bu süreçte stant görevlisi olarak GSF Seramik Bölümü Arş. Gör. M. Fatih Karagül görevlendirilmiştir.

Bütün bu özverili çalışmaların ve fuarı gezenlerin, sanat/ antika dünyasının Çanakkale seramikleri ürünlerine olan ilgisi sonucunda fakülte ve de üniversite üst yönetimleri bir merkez kurulması çalışmalarını devam ettirmiş; 2000 yılında yönetmeliği resmî gazete de yayınlanarak Çanakkale Seramikleri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi (ÇASEM) kurulmuştur. Bu kadim kültürümüze sahip çıkanlara ve gelişmesine, bu günlere gelmesine katkı verenlere teşekkürler...

Daha sonraki yıllar içinde birçok kişi, seramik bölümü akademisyenleri, teknik personeli, öğrenciler ve sürekliliği devam ettiren personel çalışmaları kesintisiz sürdürmüşlerdir. Bu süreçte ÇASEM müdürü olarak görev yapan akademisyen hocalarımızın yönetsel ve birleştirici yaklaşımları merkezin gelişim sürecine kurum kültürü olarak artı bir değer katmıştır.

Çanakkale seramikleri araştırma, geliştirme ve uygulama merkezi müdürü olarak görev yapan akademisyen hocalarımızı görev yaptıkları tarihlerdeki akademik unvanları ile şu şekilde sıralayabiliriz;

- 1- Doç. Dr. Necia Arslan SEVİN, 2000- 2003 yılları
- 2- Prof. Dr. Mehmet UYANIK, 2003- 2007 yılları
- 3- Doç. Dr. M. Fatih KARAGÜL, 2007- 2011 yılları
- 4- Doç. Dr. Yücel BAŞEĞİT, 2011 -2012 yılları
- 5- Öğr. Gör. Seyfullah BÜYÜKÇAPAR, 2012- 2014 yılları
- 6- Doç. Dr. Yücel BAŞEĞİT, 2014- 2015 yılları
- 7- Doç. Dr. Ayşe GÜLER, 2015 -2017 yılları
- 8- Prof. Dr. Yeşim ZÜMRÜT, 2017- devam ediyor

Merkez müdürlerimizin yapmış oldukları çalışmalar ilerleyen sayfalarda ilgili konuların başlıkları altında detaylarıyla anlatılmaya çalışılacaktır.

3.3. ÇASEM'in Üretimini Yaptığı Seramik Ürünlerin Teknik Çözümlemeleri

Çanakkale seramiklerinin çok uzun zamandan beri bu topraklarda günlük kullanıma yönelik bir halk seramiği olarak binlerce parça ve çok sayıda formu üretilmiştir. Bu ürün grupları çeşitlilik bakımından birçok form yapısı içinde çeşitli çözümlemelerle günümüzün teknolojik, sanatsal, estetik, malzeme ve görsel beğenileri yönünden değerlendirilmesi yapılarak üretimleri gerçekleştirilmektedir.

Bugün için araştırma merkezinde üretimleri gerçekleştirilen seramiklerin şekillendirilmesi iki şekilde teknik çözümlemelerle yapılmaktadır. Birincisi endüstriyel alçı kalıp tekniğine uygun ve az maliyetle seri üretim gerektiren Çanakkale işlerini beyaz ve kırmızı kil döküm çamuru kullanarak üretmektir. Bu teknikle üretilen ürünler arasında büyük ve küçük Troia tabak, at başlı matara, yapraklı tabaklar, at biçiminde kap (Troia at), fıçı, bazı testi grupları, sürahi formları sayılabilir.

Merkez açısından en önemlisi ve ısrarla üzerinde durulması gereken ikinci üretim şekli ise çömlekçi çarkında elle şekillendirmedir. Çünkü orijinal geleneksel Çanakkale seramiklerinin form ve biçim ifadeleri en yetenekli ustalarla geçmişte bu yöntemle şekillendirilmiştir. Çömlekçi çarkında el yapımı Çanakkale seramiği her daim değerli olmuş

müzelerde, özel müze ve koleksiyonlarda haklı yerini almıştır. Merkez bünyesinde, at başlı, kuş başlı ve gaga ağızlı testi grupları gibi çeşitli formları başarı ile üreten ÇOMÜ GSF Seramik bölümü mezunu ve çömlekçi çarkında şekillendirme konusunda yetkin bir personel olmasına rağmen Çanakkale seramiklerinin istenilen üretim hacminde karakteristik özellikleri ile şekillendirilmesi için bu sayı yeterli değildir. Gelenekte üretim tekniği olarak çömlekçi tornasının kullanıldığı testi, küp vb. çok sayıda form grubunun olması bir kişinin bu zengin form çeşitliliğini üretebilmesini olasılık dışı bırakmaktadır.

Merkezde her iki teknikte üretilen ürünlerin fırın pişirim teknolojileri ve sırlama çözümleri bizzat merkez çalışanlarınca yapılmaktadır. Kalefrit firmasının ürettiği olduğu züccaciye tipi fritler kullanılarak her renkte sır reçetesi merkezce üretilmektedir. Merkez bünyesinde sır çözümlerinde sulu öğütme yapan yüz kilogram kuru malzeme kapasiteli bir adet bilyalı değirmen bulunmaktadır. Sır konusunda ihtiyaç duyulan tüm çözümler merkezce sonuca ulaştırılmaktadır.

3.4. ÇASEM Üretimlerinin Üniversite Döner Sermaye Kanalıyla Halka Satışı

Çanakkale seramikleri konusunda araştırılması yapılan formların üretimleri sonucunda ortaya çıkan ürünler üniversitemiz döner sermaye kanalıyla halka arz edilerek satışı yapılmaktadır. Bu üretimler üniversitemize bir katma değer sağlamaktadır. Merkezin sürekliliği için üretimlerin ve araştırma çalışmalarının yürütebilmesi elde edilen gelirin bir kısmının merkezin ihtiyaçlarına harcanmasıyla sağlıklı bir kurumsal yapının yıllar içinde geleceğe taşınması için önem arz etmektedir.

Merkezin yapmış olduğu ürünler koleksiyon parçası, hediyelik veya kullanım amaçlı olarak kişilerce, kurumlarca satın alınmakta ve bir katma değere dönüşmektedir. Hem bu şekilde bugünün değerleriyle üretilen Çanakkale işleri halkımıza tanıtılmakta, geleceğe ve gelecek kuşaklara kültürel miras olarak taşınmaktadır. Bu da merkezin misyonlarından biri olarak işlevsel halde gerçekleştirilmektedir.

3.5. ÇASEM'in Gelecekteki Hedef ve Sorumlulukları

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi bünyesinde 2000 yılında kurulan ve kısa adı “ÇASEM” olan merkezin amacı yönetmeliğinde; “Çanakkale’de binlerce yıllık geçmişe ve geleneğe sahip olan seramik sanatını incelemek, bu sanatla ilgili araştırma ve incelemeler yapmak, bu konularda eğitim öğretime yardımcı olmak, Geleneksel Çanakkale seramiklerini bizzat üretmek ve bu seramiklerin üretimini yapmak isteyenleri desteklemektir” şeklinde ifade edilmiştir.

Diğer yandan merkezin bir misyonu da Çanakkale’de yerel, geleneksel ve çağdaş seramik üretimini desteklemek, üretimin pazarlanmasına yardımcı olmak, bir modelleme olması açısından tasarım, araştırma- geliştirme ve uygulama ekibiyle birlikte geleneksel Çanakkale seramiklerinin röprodüksiyonlarını ve yeni çağdaş ürün yorumlamalarını üreterek halkın Çanakkale seramiklerini tanımasını, satın almasını ve de bu kentsel seramik kültürünün geleceğe aktarılmasını sağlamaktadır.

Bu bağlamda ÇASEM kendi misyon ve vizyon stratejileri çerçevesinde hedef ve sorumluluklarını belirleyerek aşağıda belirtilen konularda sorumluluk düzeyini artırmalıdır. Merkez bu sorumlulukları adına çalışmalar ve planlamalar yapmaktadır. Şöyle ki; uzun bir tarihsel süreci bulunan, geleneksel Çanakkale seramiklerinin tarihsel süreci hakkında yeterli bilgi ve donanıma sahip olarak, yörede geleneksel seramik sanatının gelecek nesillere aktarılmasında önder olmak aynı zamanda geleneksel seramik formların tespiti, yeni formların araştırılması, çağdaş yorumlar ile yeniden üretilmesi ve restorasyon amaçlı atölye ve laboratuvarların kurulması... gibi sorumlulukları kendinde taşımaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇANAKKALE SERAMİKLERİ ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE UYGULAMA MERKEZİ (ÇASEM)

Üniversitelerde rektörlüğe bağlı bir birim olarak araştırma merkezlerinin kurulması 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin (2) numaralı alt bendi ile 14'üncü maddesine dayanılarak sonuçlandırılmaktadır. Öncelikle bir merkezin faaliyetlerine başlaması için merkez yönetmenliğinin Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmesiyle süreç başlamış olur. ÇASEM'in merkez yönetmenliği ilk olarak 2000 yılında resmî gazete yayınlanarak ÇASEM kurumsal kimliği ile çalışmalarına başlamıştır. Merkez yönetmeliğinde yapılan en son güncellemelerle yönetmelik Resmî Gazetenin Sayı: 31831 ve 10 Mayıs 2022 tarihinde yayınlanmıştır. Bu yönetmelik çerçevesinde faaliyetlerine devam etmektedir.

Çanakkale Türk tarihinde, kültüründe, antik yerleşimler döneminde ve boğazlar coğrafyasında önemli bir Anadolu kentidir. Bu kentin birçok artıları yanında geçmişten gelen kültürel mirası olan bir halk sanatı, halk seramiği ve kültür katmanları içinde gelişen bir seramik kültürü vardır. Öyleyse bu coğrafyada şehitlerinin gölgesinde kurulan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nin bu kentin kültür mirası olan Geleneksel Çanakkale seramiklerini geleceğe, gelecek kuşaklara tanıtmaya ve aktarmaya anlamında bir sorumluluk gereği böyle bir merkezin kurulması öncelik arz etmiştir.

Üniversite bu merkezin kuruluşunda, geliştirilmesinde ve uygulamalı çalışmalarını yapabilmesinde birtakım amaçlar, hedefler ve sorumluluklar ortaya koymuştur. Merkezin kuruluş amacı ve faaliyet alanları yönetmeliğinde şu şekilde ifade edilmiştir.

Merkezin amacı; “Çanakkale’de geçmişten günümüze kadar gelen seramik sanatını incelemek, bununla ilgili araştırma ve inceleme yapmak, eğitim-öğretime yardımcı olmak ve seramik üretimini desteklemektir”.

Merkezin faaliyet alanları olarak;

- a) Çanakkale seramikçiliği ile ilgili olarak yazılmış kitap, dergi-makale, rapor, gazete yazısı, broşür, katalog gibi yayınları, görsel ve işitsel malzemeleri toplamak ve değerlendirmek.

- b) Geçmişten bugüne Çanakkale’de seramik sanatının gelişimini bölümler halinde incelemek.
- c) Merkezin faaliyet alanlarıyla ilgili konularda yurt içindeki ve yurt dışındaki ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak.
- d) Uluslararası konferans, sempozyum, kongre, panel, atölye, sergi, ödüllü yarışma gibi faaliyetleri düzenlemek ve teşvik ödülü vermek.
- e) Çanakkale’de yerel, geleneksel ve çağdaş seramik üretimini desteklemek.
- f) Seramikçilikle ilgili kurs ve seminer düzenlemek.
- g) Merkezin faaliyet alanı ile ilgili kütüphane ve bilgi işlem birimi kurmak.
- h) Çanakkale seramikçiliğine ait örnekleri derleyerek koleksiyonlar oluşturmak, gerektiğinde bunların yeniden üretilmesi için çalışmalar yapmak
- i) Seramik sanatı hakkında yabancı dillerde yayımlanmış eserleri Türkçeye çevirmek.
- j) Seramik yapıtlarının korunması ve sergilenmesi için çalışmalar yapmak.
- k) Geleneksel formların tespiti, yeni form araştırmaları amacıyla atölye ve laboratuvarlar kurmak”. <https://cdn.comu.edu.tr/cms/casem/files/255-casem-yonetmelik-2022.pdf> (Erişim Tarihi:3.8.2023)

Bugün için merkez amacı ve faaliyet alanlarındaki birçok hedef ve sorumluluklarını yerine getirmeye çalışmıştır. Öncelikle hedeflediği seramik üretimini sürekli kılmış, bu üretimler hem Çanakkale seramiklerinin tanıtılmasını sağlamış hem de üniversite döner sermayesine katma değer olarak katkı sağlamıştır. Yine merkez literatür alanındaki tüm Çanakkale seramikleri ile ilgili yayımlara ulaşarak ÇASEM web sayfasında “ÇASEM Kitaplık” klasörü ile toplu olarak ilgili kişilere, kurumlara bilgi akışı sağlamaktadır. <https://casem.comu.edu.tr/> (Erişim Tarihi: 3.8.2023)

Merkezin <https://casem.comu.edu.tr/> uzantılı web sayfası ve casem2000 Instagram hesabı aktif ve dinamik bir yapı içinde her daim güncellenerek bilgi akışını sürekli sağlamaktadır.

4.1. ÇASEM'in Kurumsal Yapısı, İşleyişi ve Aldığı Sorumluluklar

Merkez, üst yönetsel anlamda Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü'ne bağı bir araştırma merkezi olarak görev yapmaktadır. Resmi yazışmalarda merkezin üniversite senato kararınca onaylanan kurumsal logosu kullanılmaktadır.

Görsel 65: Çasem Kurumsal Logo

Kurumsal Organizasyon şeması şu şekildedir.

Merkez müdürü merkezdeki tüm süreçlerde etkin ve yetkilidir. Rektöre karşı sorumludur. Üç yıl için atanır, rektör isterse tekrar atanarak merkez çalışmalarını koordine eder. Merkez müdürü organizasyon yapısı içinde iş bölümü yaparak kendisine iki adet müdür yardımcısı atar. Merkez yönetim kurulu altı kişiden oluşmaktadır. Burada önemli olan ekip çalışması içinde merkezin amaç ve faaliyetleri doğrultusunda akademik ve bilimsel anlamda etki değeri yüksek çalışmalar yapabilmektir. Merkez çalışanları üretim anlamında bu süreci ekip çalışması içinde görev tanımları paralelinde sağlıklı bir şekilde sürdürmektedir. Bugün için ÇASEM'de görev yapan personel şu şekilde görev ve sorumluluklarını yapmaktadırlar.

Tablo 4

ÇASEM’de Kasım 2023 tarihinde görev yapan personel aşağıdaki şekildedir.

Sıra No	Ünvanı	Adı	Soyadı	Görevi	E-posta	Telefon/ Dahili
1	Prof. Dr.	Yeşim	ZÜMRÜT	Müdür Akademik	zumrutyesim@gmail.com	0 286 218 0018 27008
2	Öğr. Gör.	Necmi	TEKİN	Müdür Yrd. Akademik	ntekin@comu.edu.tr	0 286 218 0018 27008
3	Öğr. Gör.	Necati	IŞIK	Müdür Yrd. Akademik	nisik@comu.edu.tr	0 286 218 0018 27008
4	Öğr. Gör.	Arzu	DOĞAN	Yönetim Kurulu Üyesi Akademik	tualimarzu@gmail.com	0 286 218 0018 27008
5	Seramik Teknikeri	Murat	BİÇER	Teknik personel 4-d	Mb_19_19@hotmail.com	0 286 218 0018 27008

(Kaynak: Necati IŞIK)

Merkez bu kentin en önemli kültürel değerlerinden biri olan geleneksel Çanakkale seramikleri alanında çalışmalar yürütmektedir. Geçmişte yapılan seramiklerin bugün için merkezimize ve dolayısıyla üniversitemize yüklediği anlam ve sorumluluk en üst düzeydedir. Çünkü bu seramiklerin geleceğe, gelecek kuşaklara aktarılması bağlamında; akademik ve bilimsel ölçütler içinde çalışmalarımızı yürütmek ve de gözetmek durumundayız. Bu da ancak ekip çalışması içinde çeşitli çalışma grupları oluşturarak kısa, orta ve uzun vadeli planlamalarla, projelerle, bilimsel çalışmalarla ve akademik yayınlarla olmaktadır. Merkezimizin bu tarafını tekrar organize ederek inovasyon çalışmalarına yönelmesi gerekmektedir. Böylece merkezin teknik kapasitesi gelişerek kendisine başvuru alan akredite kuruluşlardan olabilme önceliği oluşacaktır.

Merkez öncelikle kendi alanlarında uzman akademisyen hocaları ile sağlıklı bir iletişim kanalı geliştirerek proje tabanlı inovasyona dayalı çalışmaları planlamalı ve bu çalışmaları takımlarla uygulamaya koymalıdır. Böylece merkezin eksik kalan bilimsel yayın ve proje veri tabanı güçlenmiş olacak, akreditasyonuna başvurulacak kurumsal yapılardan biri olabilecektir.

4.2. Geleneksel Çanakkale Seramikleri Alanında Yaptığı Çalışmalar

Merkez yönetmenliğinde belirtilen amaç ve faaliyetleri doğrultusunda yıllık planlamalarını yapmakta, yönetime yılda en az iki kez ara raporlarla sunmaktadır. Öngördüğü faaliyetleri yıl içinde tamamlayarak yılsonu faaliyet raporunu üniversite üst yönetimine bir rapor halinde her yılsonu rutin şekilde bildirir. Bu çalışmaları kısaca şöyle özetleyebiliriz;

a- Öncelikle her platformda Çanakkale seramiklerinin tarihsel geçmişi, yaşanmışlığı ve bugün için olan değerinin kent için ne anlamlar ifade ettiğini insanlara, gelecek kuşaklara aktarmaya çalışmaktadır.

b- Her türlü kültürel, sanatsal, bilimsel ve akademik çevrelerce yapılagelen çalışmalara ÇASEM kurumsal kimliği ile katılım sağlamaktadır.

c- Tanınırlığı önde tutmak, kent insanının ihtiyacı olan nitelikli, kimlikli ve geçmiş yaşanmışlıkları anımsatan geleneksel ürün tasarımları ve üretimiyle kente katma değer yaratmaktadır.

d- Kültürel mirasın aktarılmasında en önemli hedef kitle olarak belirlenen genç kuşakların, özellikle çocukların geleneksel Çanakkale seramiklerine farkındalıkları, çömlekçi kili kırmızı çamurla tanışmaları ve seramik nedir? şeklindeki ilgi ve meraklarını gidermek için birçok uygulamalı proje, eğitim çalışması ÇASEM Müdürü Prof. Yeşim Zümrüt koordinatörlüğünde merkez çalışanlarınca, eğitimine devam eden ve mezun profilinde GSF Seramik ve Cam Bölümü öğrencilerinin katkılarıyla gerçekleştirilmektedir.

Örneğin pandemi döneminde “Gelenek ile Geleceğin Çanakkale Seramikleri Buluşması” ile Çanakkale merkezde yaşayan ve devlet okullarında eğitim gören öğrenciler öncelikli olmak üzere 10-14 yaş çocuk grubunun kültürel mirasımız geleneksel Çanakkale seramikleri ile tanışması sağlanmıştır. Faaliyet ile gençlerin geleneksel Çanakkale seramiklerinin tarihsel süreçteki önemi, üretim yöntemleri, form ve dekor zenginliği

konularında bilgi sahibi olması ve bu konuda geleneksel mirastan çıkışlı özgün yüzey kaplama seramikleri üretmesi amaçlanmıştır. Atölye çalışması, geleneksel Çanakkale seramiklerinin, gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılmasında köprü görevini üstlenen Çanakkale Belediyesi Seramik Müzesi ve ÇOMÜ-ÇASEM (Çanakkale Seramikleri Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi) iş birliği ile hayata geçirilmiştir.

Eğitim ve uygulama sürecine katılacak çocuk sayısı çevirim içi platformun izin verdiği sayıda 30 olarak belirlenmiştir. Ücretsiz olarak katılım sağlanan atölyenin seramik malzemelerinin temini ve evlere dağıtımı Çanakkale Belediyesi tarafından yapılmıştır. Ekranları karşısında çift kamera ile ÇASEM eğitimini takip eden öğrenciler üretimlerini yapmıştır. Pişirim ve sırlama süreçleri ÇASEM’ de gerçekleştirilmiş katılımcı çocuklar bütün aşamalar konusunda çevrimiçi olarak bilgilendirilmiştir.

06 Mart 2021 saat 14.00 da başlayan ve 8 hafta süren eğitim-uygulama projesinde üretilen seramikler bir araya getirilerek Ulu Önder Atatürk tarafından dünya çocuklarına armağan edilen Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nda 23 Nisan 2021 tarihinde ÇOMÜ Tıp Fakültesi Çocuk Servisi girişinde kalıcı yerini almıştır.

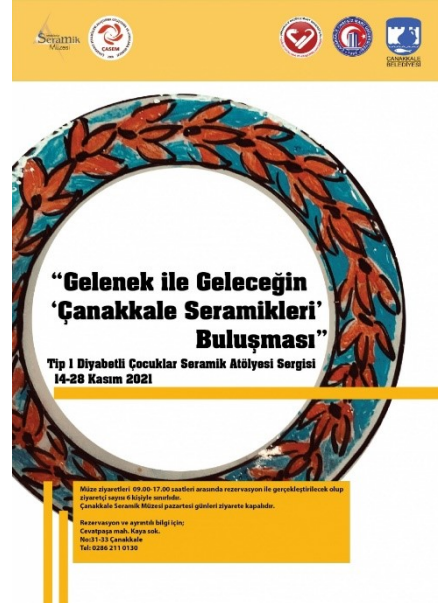
Görsel 66: Etkinlik Afişi (<https://casem.comu.edu.tr>)

Görsel 67: Çocuk seramik atölyesi etkinliği sonucunda ÇOMÜ tıp fakültesi çocuk servisi girişine yapılan Çanakkale desenleri çıkışlı duvar panosu
(Foto: Necati IŞIK, kişisel arşiv)

Görsel 68: Etkinlik afişi
(<https://casem.comu.edu.tr>)

Görsel 69: Sergi Afişi
(<https://casem.comu.edu.tr>)

e- Merkezin dezavantajlı gruplara yönelik faaliyetlerinden birine örnek olarak da Çanakkale il sınırları içinde yaşayan Tip I Diyabetli çocuklarla Çanakkale seramik müzesi

bahçesinde 11 Eylül- 26 Eylül 2021 tarihleri arasında üç hafta sonu devam eden Çanakkale desenleri çıkışlı tasarım ve tabak boyama uygulaması gerçekleştirmiştir.

Görsel 70: Tip I Diyabetli çocuklarla çömlekçi çarkı uygulaması (<https://casem.comu.edu.tr>)

Görsel 71: Tip I diyabetli çocukların çalışmalarıyla ortaya çıkmış Çanakkale seramik müzesindeki sergi (<https://casem.comu.edu.tr>)

f- Bir diğer faaliyet geleneğimizi kültürümüzü uluslararası farkındalık bağlamında aktarmak üzere, üniversitemize çeşitli dış ülkelere gelerek TÖMER de Türkçe Eğitimi alan öğrencilerle 2021 yılının “Yunus Emre ve Türkçe Yılı” olması sebebiyle “Yunus Emre

ve Türkçe Yılı- Seramik ve Ebru Çalıştayı” yapılmıştır. Merkez uygulama atölyesinde 60 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Burada öğrencilere Yunus Emre’nin sevgi dili ve seramik kültürümüzün temel öğelerinden olan Çanakkale desenleri seramikte kullanılan farklı şekillendirme ve mühür, serigrafi baskı gibi dekor teknikleri ile öğretilmiştir. Türkçe olarak öğrendikleri ve yazmaktan söylemekten keyif aldıkları kelimelerinde yer verilen uygulamalar öğrencilerle paylaşılmıştır.

Görsel 72: Etkinlik afişi
(<https://casem.comu.edu.tr>)

Görsel 73: Sergiden detay
(<https://casem.comu.edu.tr>)

Görsel 74: Siyasal Bilgiler Fakültesi ve TÖMER giriş fuaye alanı öğrenci çalışmalarını sergisi (<https://casem.comu.edu.tr>)

g- 6 Şubat 2023 tarihinde tüm ulusun canını yakan Kahramanmaraş ve çevre illerde meydana gelen deprem sonrasında Çanakkale’de misafir edilen çocuklarımız için; “Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Çanakkale Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Çanakkale Belediyesi, Çanakkale Sağlık Çalışanları ve Emeklileri Derneği (ÇASEMDER)’in ve ÇASEM’in paydaşı olduğu proje, 6-28 Mayıs 2023 tarihleri arasında yapılmıştır. Sosyal sorumluluk kapsamında planlanan bu projede 7-12 yaş arasında çocukların katılımı ile birbirinden eğitici birçok sanatsal ve sosyal atölye çalışması ve ÇASEM seramik atölyesinde yapılan seramik uygulama çalışmaları sonucunda “Çanakkale Belediyesi Karina Deniz Kültürü Merkezi’nde tüm atölyelerin karma sergisi gerçekleştirilmiştir.

Görsel 75: Etkinlik afişi
(<https://casem.comu.edu.tr>)

Görsel 76: Seramik tabak sergisi
(<https://casem.comu.edu.tr>)

Görsel 77: Çanakkale desenlerinden çıkışlı tabak desen tasarımları
(<https://casem.comu.edu.tr>)

Görsel 78: Çömlekçi çarkında balık formlu testi uygulaması
(<https://casem.comu.edu.tr>)

I- Çanakkale Seramikleri Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi tarafından, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın 103. yıl dönümünde "BOĞAZIN BALIKLARI" Çömlekçi Tornası Çalıştayı 29 Nisan 2023 Cumartesi günü dış paydaş Çanakkale Belediyesi ile Karina Deniz Kültürü Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikte de çocuklar rol almışlar ve çömlekçi çarkında geleneksel Çanakkale formlarından olan Balık Formlu Testi uygulamasını deneyimlemişlerdir.

Görsel 79: Etkinlik afişi (<https://casem.comu.edu.tr>)

Görsel 80: Çamura sevgiyle dokunan minik eller ve balık formu
(<https://casem.comu.edu.tr>)

Görsel 81: Çömlekçi çarkı uygulama çalışmaları

(<https://casem.comu.edu.tr>)

2015-2017 yılları içinde ÇASEM de müdürlük görevi üstlenen Prof. Ayşe GÜLER, geleneksel Çanakkale seramikleri dekor konuları eğitimini içeren aşağıdaki programı uygulamaya koymuştur. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi kuruluşunun 25.yılında ÇASEM etkinlik programı, geleneksel Çanakkale seramiklerinin uygulamaları ve sergilenmelerini kapsayan üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Çanakkale seramiklerinin

geleceğe aktarılması ve sürdürülebilirlik döngüsünün devamlılığı bakımından bu eğitimler kurumsal kimliklenmeyi güçlendirmektedir.

1. Geleneksel Çanakkale seramikleri dekor uygulama eğitimi

(21 Mart-23 Mayıs 2017)

2. Çalıştay

2a. Çanakkale seramikleri geleneksel ve çağdaş uygulamalar (5-6-7 Ekim 2017)

2b. Çanakkale seramikleri konulu konferanslar (5-6-7 Ekim 2017)

3. Geleneksel ve çağdaş yorumlarla Çanakkale seramikleri karma sergisi

(16-30 Kasım 2017)

21 Mart-23 Mayıs 2017 Geleneksel Çanakkale Seramikleri Dekorları Eğitimi Programı;

Geleneksel Çanakkale Seramikleri desenlerinin sır altı fırça dekoru ve aplike dekoru öğretimini kapsayan 10 haftalık programdır. Sır altı fırça dekoru eğitimi Çan Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi Hilal Yaman Taşkiran tarafından verilmiştir. Programın ilerleyen aşamalarında aplike dekoru eğitimi ve uygulamalarında Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim elemanları Uzman Necati Işık ve Uzman Arzu Doğan'ın katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Öğrenim alan katılımcılar; Derya Arslan, Berna Batur, Necmi Tekin, Burcu Gürcü, Ayşe Güler, Necati Işık, Arzu Doğan, Serhat Saygıvar, İlter Özyıldırım, Meral Ünal, Selma Sevim Turhan, Murat Biçer, Sonay Demir, Ayla Tekin, Sevda Pazarcı, Şerife Biçici, Elif Yılmaz Çetin, Zeynep Arol dur.

Tablo 5

Yürütülecek eğitim programı ve takvimi Prof. Güler ve ÇASEM ekibince aşağıdaki tablodaki şekilde planlanmıştır.

Tarih	Hafta	Eğitim Konusu	Saati
21.03.2017	I	a-Çanakkale seramikleri, dekorları ve teknik özelliklerinin tanıtılması b-Çanakkale seramikleri dekor tekniklerinde kullanılan malzeme, araç ve gereçlerin tanıtılması c-Çanakkale seramikleri dekorlarında el pratiklerine giriş	6
28.03.2017	II	a- Çanakkale seramikleri dekorları el pratiklerinin geliştirilmesi ve motifsel uygulamalar b- Dekorlanacak formların, dekor uygulamaları için hazırlanması ve uygulamalara yönelik gerekli bilgilerin verilmesi	6
04.04.2017	III	a-Çanakkale seramiklerinde bitkisel bezemeler ve çarkıfelek motifinin uygulanması b- Bitkisel bezemelerin form üzerine yerleştirilmesi ve aralarındaki ilişkilendirmelerin değerlendirilmesi	6
11.04.2017	IV	a-Çanakkale seramiklerinde madalyonlar ve bitkisel bezemelerle ilişkileri b-Madalyon motiflerinin form yüzeylerine uygulanması	6
18.04.2017	V	a-Çanakkale seramiklerinde cami ve köşk motifleri b- Cami ve köşk motiflerinin form yüzeylere uygulanması	6
25.04.2017	VI	a-Çanakkale seramiklerinde gemi ve yelkenli motifleri b-Gemi ve yelkenli motiflerinin om üzerine uygulanması	6
02.05.2017	VII	a-Gemi ve yelkenli dekorlarının form üzerine uygulanması b- Gemi ve yelkenli dekorlarının form üzerine uygulanması	6
09.05.2017	VIII	a-Hayvan figürlü dekorlar ve uygulamaları b-Aplike dekorları ve uygulama	6
15.05.2017	IX	a-Aplike dekorları b-Bisküvi pişirimi	6
23.05.2017	X	a-Dekorlanan ürünleri sırlama b-Ürünlerin sırlı pişirimi	6

Görsel 82: Eğitmen Çan MYO Öğr. Gör. Hilal YAMAN TAŞKIRAN

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=10155374370748466&set=g.422039364830800>

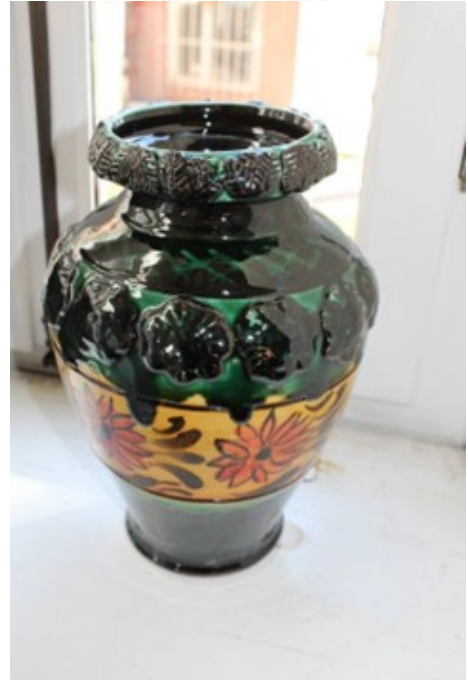
(Erişim tarihi:26.10.2023)

Görsel 83: Kursiyer Öğr. Gör. Necati IŞIK

<https://www.facebook.com/photo?fbid=10155374386053466&set=gm.45871891449617>

8 <https://www.facebook.com/groups/422039364830800> (Erişim tarihi:26.10.2023)

Görsel 86: Sergi afişi

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=10212500672206100&set=g.422039364830800>

(Erişim tarihi:26.10.2023)

Uygulamaya dayalı etkinliklerin tümü ÇASEM atölyelerinde gerçekleştirilmektedir. Amaç küçük yaşlarda henüz eğitim sürecinin başında olan çocuklarımıza seramik sanatını, kültürünü ve Çanakkale seramiklerini tanıtarak onların bu mirası bilmesi ve meslek seçimlerinde bir ön bilgilerinin olması düşünülmüştür.

Prof. M. Fatih KARAGÜL'ün merkez müdürlüğü yaptığı dönemlerde kültürümüzü ve sanatımızı uluslararası düzeyde sergi ve workshoplar yaparak tanıtmak için Yunanistan-Midilli adasında 1 ay süreli 2007, 2008 "12. 13. Uluslararası Panlesvian Seramik Sergisi"ne Mandamados Belediyesi'nin davetiyle ÇASEM ürünleriyle katılım sağlanmıştır.

Görsel 87: Yrd. Doç. M. Fatih Karagül'ün çalıştayda yaptığı çalışma
<https://www.canakkaletravel.com/haber/casem-abd8217de-canakkale-seramiklerini-tanitti.html> (Erişim Tarihi:21.11.2023)

2010 yılında ABD'nin Florida Jacksonville kentinde gerçekleştirilen 2. Uluslararası Türk Festivali'nde, ÇASEM'de üretilen seramikler hem yabancılara hem de dünyanın farklı yerlerinden festivale katılan Türklere tanıtıldı. Geleneksel Çanakkale seramikleri konulu sergi ve çalıştay gerçekleştirildi. Yrd. Doç. M. Fatih Karagül, Öğr. Gör. M. Berrin Kayman Karagül ve Uzman Necati Işık, özel olarak aldıkları davetle katıldıkları bu etkinlik süresince yetişkin ve çocuklarla seramik yapımını gösterirken, şekillendirdikleri at ve balık biçimli kaplarla ilgi çekti. Sanatın kültürlerarası etkileşimle ortaya koyduğu sevgi ve barış diline ürünlerimizle katkı vermeye çalışılmıştır.

Özetle ÇASEM, Çanakkale'de yerel, geleneksel ve çağdaş seramik üretimini destekler, üretimin pazarlanmasına yardımcı olur, bir modelleme olması açısından tasarım,

araştırma- geliştirme ve uygulama ekibiyle birlikte geleneksel Çanakkale seramiklerinin röprodüksiyonlarını ve yeni çağdaş ürün yorumlamalarını üreterek halkın Çanakkale Seramiklerini tanınmasını, satın almasını ve de bu kentsel seramik kültürünün geleceğe, gelecek kuşaklara aktarılmasını yaptıklarıyla sürdürülebilir hale getirir.

Tüm detaylar merkezin kurumsal web sayfası <https://casem.comu.edu.tr> uzantılı adresinde görülebilir.

4.3. Diğer Araştırma Merkezleri ile Olan İlişkileri ve Başarı Ölçütleri

Merkezin ürün üretimi ve bunu Üniversite döner sermayesi ile katma değere dönüştürmesi 23 yıldır devam etmektedir. Bu da kurumsal aidiyet, sürdürülebilirlik, verimlilik ve yaşam boyu öğrenme boyutunda kurum değerleri bakımından bir ölçüttür.

Merkezde GSF Seramik Bölümü öğretim elemanlarının yönetsel anlamda görev almaları ve merkezin bünyesinde görev yapan çalışanlarca bütünsel iş birliği içinde merkez çalışmalarını devam ettirmeleri “Dayanışma ve Paylaşma” için bir ölçüttür.

Merkezin diğer üniversite araştırma merkezleri ve özel sektör araştırma merkezleri ile ilgili bir iş birliği protokolü yoktur. Bu da merkez için bir eksiklikler. Zaman içinde bu iş birliği protokolleri yapılmalıdır.

Türk seramik sektörü içinde öncü merkezlerden biri Eskişehir Anadolu Üniversitesi SAM araştırma merkezidir. Sektörel çalışmaları merkezlere örnek rol model olmaktadır.

“Seramik Araştırma Merkezi; Türk Seramik Sektörünün ulusal ve uluslararası rekabet ortamında araştırma, teknoloji geliştirme ve inovasyon ihtiyaçları karşısında Anadolu Üniversitesi, TÜBİTAK ve Türk Seramik Sektörü desteği ile 19 Mart 1998 tarihinde TÜBİTAK'ın Üniversite-Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri Programı (ÜSAMP) kapsamında kurulmuştur. Bu dönemde Seramik Araştırma Merkezi sektörel ilişkileri sayesinde Üniversitenin bilim ve teknoloji altyapı imkânlarını da kullanarak oldukça önemli çalışmalar yapmıştır. 31 Aralık 2006 tarihinde TÜBİTAK'ın ÜSAMP programını sonlandırmasının ardından diğer merkezler ile tüzel kişilik arayışına gidilmiştir. TÜBİTAK yönlendirmesi, katılımcı kuruluşları temsil eden yönetim kurulu kararı ve Anadolu Üniversitesi bilgi ve görüşleri doğrultusunda 26 Nisan 2007

tarhinde Seramik Araştırma Merkezi, 19 üyesinin ortaklığında şirketleşme sürecini gerçekleştirerek Ar-Ge İktisadi İşletmesi statüsünde yeni Tüzel kişiliğini kazanmıştır. şirketleşme süreci sonrası Seramik Araştırma Merkezi ortaklarının hisselerinin %50’sini Anadolu Üniversitesi’ne devretmesi Üniversite-Sanayi ortaklı bir yapıyı ortaya çıkarmıştır. 15 Nisan 2009 tarihinde TÜBİTAK ile İşBAP (İş birliği Aę ve Platformları Kurma Girişimi Projeleri) Projesi sözleşmesini imzalayan ve bu proje kapsamında 15 Temmuz 2012 tarihine kadar TÜBİTAK desteği alan Seramik Araştırma Merkezi A.ř. alışmalarını; Anadolu Üniversitesi ve Türk Seramik Sektörü katkılarıyla ETGB Anadolu Teknoparkında sürdürmektedir”

<https://www.usimp.org.tr/tr/sayfa/icerik/sam-147> (ErişimTarihi:4.8.2023)

Diğer üniversitelerimizde merkezimizle aynı ve benzer alanlarda çalışmalar yürüten araştırma merkezlerimiz vardır. Bu merkezlerin çalışmalarını genel olarak tanımaya çalışırsak;

a-Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Seramik Ürünleri Araştırma ve Uygulama Merkezi’dir. Merkezin amacı; “destek faaliyetinde bulunmak üzere “bilim, sanat, endüstri ve öğretim” alanlarında görev yapmaktır” şeklinde ifade edilmiştir. Ancak merkez web sayfasında yapılan çalışmalarla ilgili bir veri gözükmemektedir. <https://msgsu.edu.tr/arastirma/merkezler/seramik-urunler-uygulama-ve-arastirma-merkezi/> (Erişim Tarihi: 4.8.2023)

b-Süleyman Demirel Üniversitesi, Seramik Araştırma ve Uygulama Merkezi’dir. Merkez görevlerini; “İsparta yöre ve hammaddesinin seramik çalışmalarına uygunluğunu araştırmak ve uygulama yapmak, Endüstriyel sanat ve sanat seramiğini esas alarak üniversite içinde ve dışında seramik kurslar düzenlemek, Yurt içinde ve yurt dışında seramik eğitimi araştırma kurumlarıyla iş birliği yapmak, ortak seminer, konferans ve toplantılar düzenlemek, Seramik konulu yayınlar hazırlama ve geliştirmek” şeklinde belirtmiştir. Merkezin web sayfası incelendiğinde birçok uluslararası ve ulusal proje çalışmaları, bilimsel yayınlar, bildiriler, kamuya açık sosyal etkinlikler ve sergiler yapıldığını görmekteyiz. Dolayısıyla literatür anlamında merkez çok geniş bir veri tabanına sahiptir. <https://saum.sdu.edu.tr/tr/> (Erişim Tarihi: 4.8.2023)

c- Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Avanos Seramik Uygulama ve Araştırma Merkezi'dir. Merkezin amacı; “Seramik alanında önemli bir merkez olan bölgenin ihtiyaç duyduğu teknik ve sanatsal desteği sağlamak, eğitim öğretime yardımcı olmak, üretim yapmaktır” şeklinde ifade edilmiştir. Merkezin web sayfasındaki bilgilere göre bir müdür ve bir müdür yardımcısı görev yapmaktadır. Merkezin 2022 yılında 12. Uluslararası Avanos Uygulamalı Seramik Sempozyumunu yapmış olduğunu görmekteyiz. <https://asem.nevsehir.edu.tr/tr> (Erişim Tarihi: 4.8.2023)

ÇASEM'in de bu tür süreli sempozyumlar serisini başlatması gerekmektedir. Nitekim Güzel Sanatlar Fakültesi 18-21 Nisan 2000 tarihlerinde henüz öğrencisi yok iken I. Seramik Sempozyumunu “Çanakkale Seramiğinin Dünü, Bugünü, Yarını” alt başlığı altında Kale grubunun desteğiyle yapmıştır. Ancak aradan yıllar geçmesine rağmen bu sempozyumun sürekliliği sağlanamamıştır. Belki bu noktadan çıkılarak II. Seramik sempozyumu ÇASEM paydaşlığında başlatılır ve devamında süreklilik sağlanmış olur.

Görsel 88: Sempozyum Afişi (Necati IŞIK, kişisel arşiv)

d- Kütahya kenti Osmanlı döneminden bu yana bir seramik ve çini merkezidir. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Çini-Seramik Teknolojisi Araştırma ve Uygulama Merkezi henüz yeni tarihte yönetmeliği yayınlanarak (Resmî Gazete, Sayı:31830, 9 Mayıs 2022) faaliyetine başlamıştır. Ancak henüz bir web sayfası çalışması görülmemektedir.

Merkez amaçlarını “Çini ve seramik tarihi, kültürü ve sanatı konularında akademik ve bilimsel çalışmalar yapmak, Çini ve seramik sektörüne yönelik araştırma ile geliştirme çalışmaları yapmak, sektörün ihtiyaç duyduğu analizleri gerçekleştirmek, Çini ve seramik üretim süreçleri konusunda danışmanlık hizmeti vermek, süreç iyileştirmeye yönelik uygulamaları araştırmak ve geliştirmek, Çini ve seramik kültürünü ve sanatını yeni nesillere aktarmak şeklinde ifade eder. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/05/20220509-3.htm> (Erişim Tarihi: 5.8.2023)

Görsel 89: Yarışma afişi (<https://www.kutahya.bel.tr/yarisma.asp?id=5>)

Merkezin müdür, müdür yardımcısı ve görevli öğretim elemanlarının Kütahya Belediyesi’nin Kasım 2023 tarihinde düzenleceği “Uluslararası I. Türk Çini Sanatı Yarışması’nda yarışma düzenleme ve sergi seçici kurullarında görev alarak; merkezin amaçları doğrultusunda kentte değer yaratmaya başlamış olduklarını görmekteyiz. <https://www.kutahya.bel.tr/yarisma.asp?id=5> (Erişim Tarihi:21.11.2023)

Uluslararası I. Türk Çini Sanatı Yarışması’nın seçici kurul üyeleri tarafından final sonuç değerlendirmeleri için Kütahya Belediyesi Kent Konseyi toplantı salonunda 15.12.2023 tarihinde saat 10.00 da toplanarak aşağıdaki isimleri belirlemiştir. Kategorisi: Evânî 1.si Sema İBİŞOĞLU, 2.si Zeynep AYDIN, 3.sü Müyesser ASLAN. Kategorisi: Torna (Çark) 1.si Mustafa TORUN, 2.si Talip YEL, 3.sü Hakan ÇETİN. Kategorisi: Kâşî 1.si Nurettin ÇETİN, 2. Si Ahmet ÇETİN, 3.sü Necibe SAKA <https://www.kutahya.bel.tr/duyuru.asp?id=646> (Erişim Tarihi: 13.01.2024)

e- “Türkiye çapında ihtisaslaşan ilk üniversitelerden biri olan Uşak Üniversitesi’nde kurulan *Deri, Tekstil, Seramik Tasarım, Uygulama ve Araştırma Merkezi*, öncelikle yer aldığı bölgenin ve sonrasında ülkenin kalkınması için yapılandırılmış, ülkedeki tek akademik tasarım merkezidir. Deri, tekstil ve seramik alanında ulusal ve uluslararası çapta sektöre yönelik, güncel ve özgün olmakla beraber, estetik ve işlevsel tasarımlar üretmeyi

amaçlayan tasarım merkezi gün geçtikçe büyümekte ve sahip olduğu sektörel erişim ağını genişletmektedir.

Seramik bölümü, endüstriyel seramik tasarımı ve ürün geliştirmeye yönelik tecrübeye sahip personel kadrosuyla yeni ürün tasarlayarak ve prototip hazırlayarak bu faaliyetleri ile üniversite-sanayi iş birliğini güçlendirecek çalışmalarda bulunmaktadır.” <https://pilot.usak.edu.tr/kolayulasim/7> (Erişim Tarihi: 5.8.2023)

f-Osmanlı döneminin önemli çini merkezlerinden biri de İznik kentidir. Bursa Uludağ Üniversitesinin web sayfasında seramik veya çini konularında yapılmış araştırma merkezinin olduğu görülmemektedir. İznik de Çini konusunda uzmanlaşmış bir kurum olarak “İznik Eğitim ve Öğretim Vakfı, 1993 yılında Prof. Dr. Işıl Akkayagil’in öncülüğünde İznik Çinisi ve dünya tarihini hafızasında yaşatan İznik'in kültür ve sanat değerlerini tanıtmak, geleneksel İznik çini sanatıyla ilgili var olan ve elde edilecek bilgileri sistematik biçimde ele almak, geliştirmek ve yeni nesillere aktarmak amacıyla kuruldu. İlk günden bu amaçla büyük projeler üreterek faaliyet gösteren vakıf, geliştirdiği iş ve yaklaşımlarla İznik çini sanatına, eğitimine, tanıtımına destek veriyor, ışık tutuyor; tıpkı kuvarsın çiniye kattığı ışıltı gibi...” <https://www.iznik.com/tr/sayfa/iznik-vakfi> (Erişim Tarihi: 5.8.2023)

Her üniversite kendi bölgesindeki kültürel, sanatsal, folklorik, arkeolojik, tarihsel, etnografik, doğa ve çevresel değerlerin araştırmalar sonucunda açığa çıkartılması, topluma anlatılması, bilimsel ve de akademik çalışmalarda literatüre veri kazanımı için ilgili alanlarda araştırma merkezleri kurarlar. Burada önemli olan bu merkezlerin alt yapılarının oluşturulması, bütçelendirilmesi ve idari, teknik ve akademik personel ihtiyacının tam olarak sağlanmasıdır. Ancak bu şekilde verimli çalışmalar ve katma değere dönüşen çıktılar elde edilebilmektedir.

4.4. ÇASEM’in Kurum İçindeki Diğer Araştırma Merkezleri ile Kıyaslanması

Üniversitemiz rektörlüğüne bağlı kırk beş adet merkez bulunmaktadır. Bu merkezler içinde ÇASEM en aktif ve dinamik yapıya sahip merkezlerden biridir. Çünkü yönetsel uyumu ve kemikleşmiş çalışan çekirdek kadrosuyla çalışmalarını sürdürülebilir bir vizyon anlayışıyla yürütülmektedir. Çalışmalarını yapabilmesi için yüksek tavanlı zeminle aynı

hizada yaklaşık 350 m² bir alanda yönetim, ofis ve uygulama mekanları ile çalışmalarını yürütmektedir.

Merkezin geliştirilmesi gereken yönlerinden biri proje bazlı (Tübitak, DPT, Avrupa birliği) çalışmalarının bulunmamasıdır. Bu bir araştırma merkezi için dezavantajlı bir durumdur. Bazı akademisyenler Çanakkale seramikleri bünyesini oluşturan hammaddeler, sırlar, renkler ve pişirim teknolojileri konularında birtakım projeler yürütmüşlerdir. Ancak bu projelerin çıktılarının uygulanabilirliği ve seramik sektöründe bir katma değere dönüştüğü şeklinde literatürde bir veri görülmemektedir. Sürülebilirlik ve proje çıktılarının katma değere dönüştürülmesi için uygulama alanı olarak ÇASEM proje paydaşı yapılabilir miydi? Sorusu bu noktada önemlidir.

Sürekli personel kadrosuyla ağırlığı olan merkezlerden biri olan ÇASEM yönetsel süreklilik ve çalışanların yaptığı işe ayrıca geliştirdiği değer ile özverili bir şekilde çalışmalarını yürütmektedir.

4.5. Akademik Yayın ve Tez Çalışmalarında ÇASEM'e Yer Verenler

Çanakkale seramikleri köklü tarihsel süreci ve geçmişin kültürel değerleri içinde önemli bir mirası bugüne taşıması anlamında ilgi çeken, merak edilen, araştırılan bir alan olmuştur. Çanakkale seramikleri alanında birçok bildiri, makale, yüksek lisans, doktora tezi, sempozyum, workshop, bireysel sergi ve uygulamalı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda özellikle ÇOMÜ- GSF Seramik bölümü akademisyenleri başı çekmektedir. Birçok makale, bildiri yayını, workshop uygulamaları literatürde yer almıştır.

Özellikle 2000 yılı sonrası Çanakkale seramikleri konusunda yüksek lisans tezi yazmaya başlayan araştırmacıların ilk uğradıkları yerlerden biri de ÇASEM olmaktadır. Çünkü üniversite kimliği altında kurumsal bir yapı içinde çalışmalarını yürüten merkez veri anlamında bir referans bilgi kaynağıdır.

2.2. ÇASEM'e Bağlı Seramik Atölyesi

foto: E. K., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Resim 141: Ağıtye üretiminde stajyer öğrencilerin de katıldığı anımsatır
fot.: E. K., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Görsel 91: Stajyer Öğrenci
(Küçükbiçmen, 2007, s.91)

Resim 142: Şekillenmeye başlayan bir at başı testi
fot.: E. K., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Görsel 92: Stajyer Öğrenci
(Küçükbiçmen, 2007, s.93)

Resim 144: At figürlü kabın stajyer öğrenci tarafından beyaz astar ile dekorlanması
fot.: E. K., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Görsel 93: Stajyer Öğrenci
(Küçükbiçmen, 2007, s.94)

Resim 148: Kuruluşundan beri, ÇASEM’de üretilmiş farklı şekildedeki at figürleri
fot.: E. K., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Görsel 94: Troia At Serisi
(Küçükbiçmen, 2007, s.96)

Esin Küçükbiçmen tezinin 90-99. sayfalarını ÇASEM’de yapılan çalışmaları ve 2006 yaz dönemi seramik bölümü stajyerlerinin uygulamalı çalışmalarını da fotolar eşliğinde literatüre aktarmış olmaktadır. Dolayısıyla ÇASEM rol model olacak çalışmalarını mümkün olan en erken zamanda başlatarak kurumsallaşmanın önemini ortaya koymaktadır.

Yine Çanakkale seramikleri ile ilgili bir yüksek lisans tez çalışması gerçekleştiren Yeşim Batmaz 6 Mart 2018 tarihinde ÇASEM’i ziyaret etmiştir (Batmaz, Y. (2019). Smyrna

Agorasında Bulunan Çanakkale Seramiklerinin Araştırılması ve Modern Tekniklerle Yeniden Üretilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir). Çanakkale seramiklerinde kullanılan ana hammaddelerden biri olan kırmızı kille ve diğer sırda kullanılan hammaddelerle ilgili Karagül hocamızın yapmış olduğu bir “ÇOMÜ BAP-Çanakkale Eceabat yöresi killeri ile borakslı sır denemeleri” (http://mfkaragul.blogspot.com.tr/2010_04_04_archive.html) Erişim Tarihi:12.04.2018) proje çıktılarından detaylı bir şekilde bilgiler vermiş olup; ÇASEM’de yapılan çalışmaları da aşağıdaki şekilde ifade ederken tezinin önsözünde merkeze teşekkür etme nezaketinde de bulunmuştur.

“Çanakkale Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü Öğretim Görevlisi Necati Işık’a, Çanakkale Seramikleri Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi’nde gerçekleştirilen seramik üretimiyle ilgili aktardığı bilgiler için çok teşekkürler.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Çanakkale Seramikleri Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi (ÇASEM) yetkilisi Necati IŞIK ile yapılan görüşmede, günümüzde yerel kil ocaklarından ne yazık ki artık kil elde edilemediğini ifade etmiştir. Günümüzde Çanakkale “de yapılan üretimin, Eceabat’ın Milli Park olması, diğer kil yataklarının yerleşim bölgesi altında kalması sebebiyle orijinal Çanakkale seramiklerinde olduğu gibi yöre killeriyle değil, Menemen, Kınık, Karacasu, Avanos bölgelerinden satın alınan killer ile yapıldığını belirtmiştir. Orijinal seramiklerin astarlanmasında kullanılan killerin alındığı yataklar günümüzde baraj suları altında kalmıştır. Üretimi yapılan seramiklerin astarlanması da artık endüstriyel döküm çamurları ile yapılmaktadır.

Çanakkale de seramik çömlek yapımında kullanılan çömlekçi çamuru, boya ve sırlama maddeleri genellikle yöreden temin edilirdi.....Karagül, kilin hazırlanmasını ise şu şekilde anlatır: Bu kil yataklarından çıkarılan hammaddeler güneşte kurutulur. Sonrasında dibi toprak kaplı bir havuza alınan hammaddeler su ile karıştırılarak 2-3 saat boyunca ayakla çiğnenir. Karışan çamur dinlenme- çürütme havuzuna alınarak 2-3 gün boyunca bekletilir. Dinlendirme işlemi sırasında yabancı maddeler dibe çöker. Bunun oranı yaklaşık 2 ton çamurda, 50 kg. kadar kum tatçı vb. çökeltidir. Çamur dinlendikten sonra zemini külle kaplı toprak veya beton bir zemine serilir ve üzerine naylon örtülür. şekillendirme aşamasında, kullanılacak olan çamur bu yığından alınarak yoğrulur ve şekillendirme işlemine başlanır.”

(http://mfkaragul.blogspot.com.tr/2010_04_04_archive.html)

(Erişim Tarihi:11.01.2018).

Bu örnekleri çoğaltmak her zaman mümkün olmaktadır. Çünkü bugün için kesintisiz olarak 23 yıldır çalışmalar yapan, özellikle ürün üretimiyle üniversiteye katma değer yaratan ve toplumsal fayda anlamında geçmişin kültürel mirasını bugüne geleceğe aktaran bir merkez olarak Çanakkale seramikleri alanında kurumsal rol model olmaya devam edecektir.

4.6. ÇASEM'in Amaç ve Hedefleri Doğrultusunda Yapabildikleri ve Yapamadıkları

ÇASEM amaçları, hedefleri ve faaliyet alanlarıyla ilgili yapacağı çalışmalarını kendi yönetmenliğinde detaylı bir şekilde belirtmektedir. Tezin yazarı ve 1999 yılı itibarıyla her daim merkezin çalışmalarında görevli bir akademik personel olarak tez kapsamında kendi öz eleştirilerimizde ortaya konulacaktır.

Çanakkale Seramikleri Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi Birim Kalite Güvence Komisyonu 01 KASIM 2021 tarihinde yaptığı toplantısında ÇASEM için SWOT analizi yapılarak çalışmalarında uygulamaya koymuştur.

4.6.1 SWOT Analizi: SWOT analizi incelenen kuruluşun, tekniğin, sürecin veya durumun güçlü (Strengths) ve zayıf (Weaknesses) yönlerini ve dış çevreden kaynaklanan fırsat (Opportunities) ve tehditleri (Threats) belirlemekte kullanılan bir tekniktir. SWOT, iç ve dış etkenleri dikkate alarak, var olan güçlü yönler ve fırsatlardan en üst düzeyde yararlanacak, tehditlerin ve zayıf yanların etkisini en aza indirecek plan ve stratejiler geliştirme amacı ile kullanılır. Merkez için bu durum aşağıdaki tablolarda yansıtılmaktadır.

Tablo 6

ÇASEM İÇİN GÜÇLÜ YANLAR (STRENGTHS)	
S1	Üniversitemizin genel stratejik plan hedefleri doğrultusunda merkezin yapacağı araştırma, geliştirme, eğitim-öğretim çalışmalardaki niteliksel ve niceliksel kalitenin artırılması için üniversite üst yönetiminin olanaklar doğrultusunda desteği
S2	Merkez çalışmalarında görev alanların işle ilgili kendilerini geliştirmeye açık ve her zaman özverili olması.

Tablo 6'nın devamı

S3	Merkezin başta resmi kurum ve kuruluşlarla, en önemlisi de STK'lar ile iş birliği içinde çalışabilir olması.
S4	Merkezin bir şekilde yönetsel olarak akademik personelle desteklenmesi ve idari, teknik personelin sayısal eksikliğine rağmen sürekliliğin devam etmesi.
S5	Merkezde katılımcı, ekip çalışması şeklinde akademik ve idari, teknik personelin yönetime katılım desteğinin uygulanması.
S6	Kamu, üniversite ve sanayi iş birliği çalışmalarının sektörel bazda da planlanması

Tablo 7

ÇASEM İÇİN ZAYIF YANLAR (WEAKNESSES)	
W1	Fiziki mekân yetersizliği ve merkezin çalışmalarını geçici bir mekânda yürütmesi
W2	Laboratuvar ve teknik teçhizat eksikliği araştırma çalışmalarını geciktirmekte olup, ilgili alanlarda yetişmiş ve özverili olarak çalışacak alan uzmanı akademik, teknik ve idari personel yetersizliği gibi.
W3	Uzun vadede planlamaya fiziki alt yapı yetersizliğinin olanaksızlığı merkezin araştırma faaliyetlerindeki hizmet etkinliğini geciktirmektedir.

Tablo 8

ÇASEM İÇİN FIRSATLAR (OPPURTUNITIES)	
O1	Araştırma merkezinin katma değer çıktıları bilim, teknoloji için ivmelenmekte, eğitim-öğretim faaliyetlerinde de toplumsal katma değer yaratmaktadır.
O2	Bölgemizin tarihsel süreç içinde kültürel bir mirası olan geleneksel Çanakkale seramiklerinin turizm hareketleri içinde hediyelik eşya olarak alınması ve kent kültürüne marka değeri katması gibi.

Tablo 8 in devamı

O3	Araştırma faaliyetlerinin sonucunda inovasyona dayalı yeni ürün modellerinin üretimi sonucunda verimliliğin artması gibi.
O4	Merkezin kamu-özel ve STK kuruluşları arasındaki iş birlikleri, merkez paydaşları ile ilişkilerinin olgunlaşmasına olanak sağlaması gibi.

Tablo 9

ÇASEM İÇİN TEHDİTLER (THREATS)	
T1	Araştırma merkezlerinin faaliyetleri için bütçesinin olmaması, yapılacak olan çalışmaları geciktirmektedir. Bu olanaksızlığı merkez kendi katma değerli üretimleriyle aşmaya çalışacaktır.
T2	Öğretim elemanlarının özlük haklarında bir iyileştirme yapılmamasının nitelikli öğretim elemanı sıkıntısına neden olmakta ve merkezlerde özverili, gönüllü akademik ve teknik personel çalışmak istememektedir.
T3	Ekonomik yaşamda karşılaşılan inişler ve çıkışlar, yeterince girdi sağlanamaması hizmetlerin karşılanmasına olumsuz yansımaktadır.

ÇASEM'in de yaptığı çalışmalar içinde bir takım eksik ve dezavantajlı yönleri vardır:

- Araştırma laboratuvarı için teknik ekip, teçhizat ve malzemeler bugün için eksiktir.
- Bilimsel, akademik yayın ve proje bazlı çalışmalar yeterli düzeyde değildir.
- Bir tasarım ve ürün geliştirme ekip çalışması yapılamamıştır.
- GSF Seramik bölümü akademisyenleri kendi bireysel akademik çalışmalarını literatür yayını anlamında yapmışlar, ancak ÇASEM adresli yayın eksikliği devam etmektedir.
- Zorunluluk olmamasına rağmen GSF seramik bölümü akademisyenleri yönetimsel olarak görev yaptıkları süreçler içinde merkezin gelişimi için özverili çalışmalarını en üst seviyede yapmaya çalışmışlardır. Ancak proje tabanlı alan araştırmaları ve uygulamalar yetersiz kalmıştır.

-Çanakkale seramikleri alanındaki çalışmalara GSF seramik bölümü akademisyenleri yayın, tez danışmanlıkları, proje, sempozyum, workshop çalışmaları şeklinde katkı sunmaya devam etmektedirler. Bu anlamda merkez adına katkıları için teşekkür edilmektedir.

- GSF seramik bölümü, ÇASEM ve üniversitemizin diğer birimlerinin ortak akılla organize edeceği uzun süreli, sürdürülebilir kültür-sanat etkinlikleri, sempozyumlar ve workshop çalışmaları da en kısa zamanda başlatılmalıdır.

4.7. ÇASEM'in Sürdürülebilirlik, İşgücü ve Katma Değere Etkisi

Kurumsal yapıların örgütsel reorganizasyonlar (yeniden düzenleme) olarak amaçları ve faaliyetleri alanlarındaki çalışmalarını optimum verimlilik ekseninde devam ettirmek durumundadırlar. Burada esas olan araştırma merkezi ise, çalışmalarını tüm etkisel zorluklara ve yetersizliklere rağmen yalın ve çevresel bir yaklaşımla geleceğe taşımalarıdır. ÇASEM bir anlamda yönetsel olarak kuruluşundan bugüne sürekliliği devam ettirmektedir. Yine ÇASEM'de sürekli çalışan görevli çekirdek bir teknik ve akademisyen personelin olması merkezi üreten kurumsal bir rol model yapı konumuna sokmaktadır.

Merkez, kuruluşundan bugüne yaptığı çalışmalar ve üniversiteye kattığı katma değerler sonucunda, iki kişinin akademisyen olmasına alan açmıştır. Farklı disiplinden bir akademisyenin merkezde görevlendirilmesine olanak sağlamıştır. Nitelikli meslek sahibi olmayan iki kişinin seramik mesleğinin bütün üretim süreçlerinde çalışarak yaşam boyu öğrenme sonrasında meslek sahibi olmaları sağlanmıştır. İşsizliğin özellikle belli alanlarda büyük bir sorun olduğu süreçte GSF Seramik Bölümü mezunu bir kişi teknik personel olarak ÇASEM'de iş sahibi olmuştur. Bütün bunlar gösteriyor ki, kurumsal kimlik ve kurumsal yapının ortaya koyduğu katma değere dönük çıktılar sonucunda işgücü yaratabilme etkisi görülebilmektedir.

ÇASEM, geleneksel Çanakkale seramikleri alanındaki tasarım ve üretim süreçleri sonucunda çok farklı formlarda yıllık bazda hatırı sayılır bir seramik üretimi yapmaktadır. Bu seramik ürünler üniversitenin iskele meydanında bulunan döner sermaye işletmesi satış ofisinde katma değere dönüşmektedir. Zaten kamu kurumları artık kendi ekonomik kaynaklarını yetkin olan akademik çalışanların ortaya koyacakları katma değerli ürünlerle

yapmak durumundadırlar. Ancak bu şekilde kendi paylarına düşen bütçelerle birimlerinde gelişerek, yenilikçi ve inovasyona dayalı teknolojilerle sürdürülebilir bir çalışma yapabilirler. Öyleyse katma değeri yüksek ürünlerle üniversite bütçesine ve birimlerimize yatırım sağlayabiliriz. Bu kurum kültürü içinde her ne iş yapılıyorsa, bilimsel ve gerçekçi düşüncelerle iş, görev ve çalışmaların sevgiyle yapılması gerektiği düşünülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çanakkale kenti yaşanılan her dönemde önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Tarihi, coğrafyası, antik yerleşimleri, geçmişinde yaşamış olan kadim kültürleri ve bugüne taşınmış seramik mirasıyla bir seramik kenti olma potansiyeli her zaman gündemde olmaya devam edecektir. Yakın zaman dilimi içinde kentin tüm dinamikleri bir araya gelerek “Seramik Şehri Çanakkale Projesi” sonucunda kent Çanakkale Seramik Müzesine kavuşmuştur.

Ünlü Sanayici ve Sanat-Kültür adamı Şakir Eczacıbaşı Çanakkale Seramikleri’ni “*naif bir halk sanatı*” olarak ifade etmektedir. Prof. Dr. Erdinç Bakla hocamız ise, bu halk sanatımızı “*Dünya seramik kültürünün en özgün halk seramiğidir ve bu kadar mükemmel, böylesine ustaca çizilmiş desenlere Dünya’nın hiçbir kültüründe rastlayamazsınız*” şeklinde ifade etmektedir. (Bakla, 2005 :39)

Geleneksel Çanakkale seramikleri bu kentin kültürel bir mirasıdır ve her zaman dilimi içinde geleceğe; gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. Bu gerçeği gören üniversite bir araştırma merkezi kurarak kurumsal yapılanmayı gerçekleştirmiştir. 2000 yılında kurulan bu kurumsal yapı, tüm örgütsel gelişim süreçleri içinde yeniden düzenlemelerle 23 yıldır kesintisiz olarak çalışmalarını yürütmektedir. ÇASEM’in uygulamaları ve katma değere, işgücüne dönüşen bilgi tecrübesi ile literatürde yer alması, geleneksel Türk seramikleri alanında çalışacak olan yeni araştırmacılara ve kurumlara rol model olacaktır.

ÇASEM kurumsal kimliğinin vermiş olduğu tecrübe ve güvenle alanında uzlaşmış teknik ve akademik personeliyle tüm süreçlerin sürdürülebilirlik esasında inovasyona dayalı gelişimini; araştırma yetilerini daha da ileriye taşıyacaktır. Bu bütünsel gelişim ve araştırma süreçlerinin çıktıları olarak katma değerli hizmetler, ürünler tasarlamaya üretmeye devam edecektir. Bu süreçte tüm seramik alanındaki akademisyen, araştırmacı ve teknik personelin tasarım ve proje tabanlı bir ekip çalışması içinde katılımı beklenmektedir. Bu bağlamda yapılacak olan proje ve yayınlarla ÇASEM’de literatüre katkı vermiş olacaktır.

Üniversitemizin ve ülkemizin inovasyona dayalı katma değerli tasarımlara, üretimlere ve hizmetlere her daim ihtiyacı olmakla birlikte ÇASEM kurumsal kimliğini daha da güçlendirerek gelecek için bir vizyon oluşturmalıdır. Bu vizyondaki hedeflere ulaşmak için sanat, tarih, arkeoloji ve seramik alanları hep beraber kardeşçe, sevgiyle üretmeye ve sanatla yaşamaya daima evet diyebilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akarca, A. (1976). “Çanakkale’de bir çanak-çömlek merkezi”, *VIII. Türk Tarih Kongresi*, 1, 11-15 Ekim 1976, Türk Tarih Kurumu, Ankara. 501-506.
- Akarca, A. (1977). “Gemi tasvirli bir Çanakkale tabağı ve ressamı”. *Sanat Tarihi Yıllığı*, (7), 1-20.
- Altun, A. (1996). *Çanakkale Seramikleri*. Vehbi Koç Vakfı Suna – İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü: İstanbul.
- Ayda, D. (1997). “Çanakkale seramikleri”. *Vakıflar Dergisi*, 26, 373-389.
- Bakla, E. (1991). “Çanakkale seramiklerine saygı”. *Vip Dergisi*, 19, 195-197.
- Batmaz, Y. (2019). Smyrna Agorasında Bulunan Çanakkale Seramiklerinin Araştırılması ve Modern Tekniklerle Yeniden Üretilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı, İzmir.
- Becerikli, S. (2021). “Türk eğitim tarihinde bir uzaktan öğretim deneyimi- (YAYKUR)”. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(23), 461-475.
- Cabanel, M. (1889). *Bulletin Consulaire Français. Recueil des Rapports Commerciaux*. vol. 19. Imprimerie Nationale: Paris.
- Chandler, R. (1775). *Travels in Asia Minor, or, An Account of a tour made at the expence of the Society of Dilettanti*. Clarendon Press: Oxford.
- Chishull, E. (1747). *Travels in Turkey and Back to Englanda*. W. Bavyer: London.
- Cochran, W. (1887). *Pen and Pencil in Asia Minor; or, Notes From the Levant*. Sampson Low, Marston, Searle, Rivington: Londra.
- Cortazzi, F. A. (1874). *Reports from her Majesty's Consuls on the Manufactures, Commerce, &c., of Their Consular Districts, Part 3*. Harrison and Sons: Londra.
- Cuinet, V. (1894). *La Turquie D'asie Géographie Administrative, Statistique Vol. 3*. Ernest Leroux: Paris.

- Çanakçı, (Canakkaledeseramik) geleneksel Çanakkale seramikleri Instagram web adresi <https://www.instagram.com/canakkaledeseramik/> (Erişim tarihi: 26.7.2023)
- Çanakkale Seramik Müzesi. (2015). Çanakkale'nin sırları süreli sergisi açıldı. <https://www.canakkaleseramikmuzesi.org/canakkalenin-sirlari-sureli-sergisi-acildi/> (Erişim tarihi: 25.7 2023)
- Dallaway, J. (1797). *Constantinople, Ancient and Modern, with Excursions to the Shores And Islands of the Archipelago and the Troad*. T. Bensley: Londra.
- Danabaş Tuncer, N. (2010). “Akköy’ün dünü ve bugünü”. *Sanat Dergisi*, (9), 73-79.
- Dufferin, H. (1916). *My Russian And Turkish Journals*. Charles Scribner’s Sons: New York.
- Esin, E. (1981). “Selçuklulardan önceki, Proto-Türk ve Türk keramik sanatına dair”. *Sanat Tarihi Yıllığı*, (9- 10), 107-154.
- Garnett, L. M. J. (1891). *The Picturesque Mediterranean, Vol. 2*. Londra: Cassel Company.
- Genim, S. (2007). “Çanakkale Seramikleri İçin Bir Deneme”. M. Kadioğlu ve E. Öztepe (ed.). içinde *Coşkun Özgenel’e 65. Yaş Armağanı*. (161-170). Homer Kitabevi: İstanbul.
- Grelot, W. J. (1683). *A Late Voyage to Constantinople: Containing an Exact*. Published by John Playford: London.
- Güler, A. (2007). “Osmanlı Dönemi Çanakkale’de Seramik Atölyelerinin Konumlandıkları Mahaller, Üretim Potansiyeli ve Ürün Türleri” K. Dörtlük ve R. Boyraz (ed.) içinde *Çanakkale Seramikleri Kolokyumu Bildirileri*. (74-90). Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü: Antalya.
- Güler, A., Demir, S.&Turhan, S. (2019). “Geleneksel Çanakkale Seramikleri Kapsamında Sürdürülebilirlik Araştırması”. *International Social Sciences Studies Journal*. 5(50), 6609-6622. <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1897>.
- Güner, G. (1982). *Anadolu’da Yaşamakta Olan İlkel Çömlekçilik*. Akbank Yayınları: İstanbul.
- Güven, Ş. (2018, 3 Mayıs). “Usta işi” start aldı. <http://www.canakkaleolay.com/-39-Usta-Isi-39-start-aldi-43029> (Erişim tarihi:24.7.2023)

- International Exhibition. (1876). *Official Catalogue, Part I*. John R. Nagle: Philadelphia. United States Centennial Commission.
- Kara, F. (2023). Gelenekselleşmiş Seramik Etkinlikleri ve Pişirim Yöntemleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı, Konya.
- Karagöz, B. T. (2018). “Çanakkale seramikleri; 17. yüzyıl sonundan 21. yüzyıla”. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 16 (25), 19-35.
<https://doi.org/10.17518/canakkalearastirmalari.475815>.
- Karagül, M. Fatih. (2009). “Çanakkale seramiği”. A. Akdemir, O. Demircan, S. Yılmaz, T. Takaoğlu, C. Akbulak (ed.) içinde *Çanakkale Değerleri Envanteri*, (s.102). Ç.O.M.Ü. Yayınları: Çanakkale.
- Karagül, M. F. (2010). “Çanakkale Seramiklerinin Günümüzdeki Durumu” ...(ed.) içinde 4. *Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiriler*, (s.371-384). Tepebaşı Belediyesi, Eskişehir.
- Karagül, M. F. ve Kayman Karagül, B. M. (2017). “Çanakkale tabaklar köyü ve terkedilmiş yapı kalıntılarında tespit edilen geleneksel Çanakkale seramikleri”. *Journal of Awareness*, 2 (4), 37-45.
- Küçükbiçmen, E. (2007). Çanakkale Seramiklerinde Hayvan Figürleri ve Günümüz Yorumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı, Eskişehir.
- Moltke, H. Von. (1969), *Moltke'nin Türkiye Mektupları*. Hayrullah Örs (Çev.). Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Okumuş, H. (2000). Çanakkale Seramiklerinde Form ve Dekor İlişkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı, İstanbul.
- Öney, G., Carswell, J., Altun, A. (1991). *Türk Çini ve Seramikleri*. Sadberk Hanım Müzesi: İstanbul.
- Paker, M. (1965). “Anadolu beylikler devri keramik sanatı”. *Sanat Tarihi Yıllığı*, (1), 155-182.

- Pekşen, S. (2007). “Çanakkale Seramiklerinin Yeniden Yapılanma Çabaları ve Sonucu” K. Dörtlük ve R. Boyraz (ed.) içinde *Çanakkale Seramikleri Kolokyumu Bildirileri*, (55-67), Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü: Antalya.
- Pococke, R. (1745). *A Description Of The East And Some Other Countries. Vol. 2, Part 1*. W. Bowyer: Londra.
- Sibthop, J. (1820). *Travels In Various Countries Of The East Being A Continuation Of Memoirs Relating To European And Asiatic Turkey, Etc.* Longman, Hurst, Rees, Orme, Brown: Londra.
- Smith, A. (1850). *A Month At Constantinople*. David Bogue: Londra.
- Takaoğlu, T. ve Takaoğlu A. (2020). *Çanakkale Seramikleri 1670-1915 Bir Kentin Sessiz Tanıkları*. Emsal Matbaa Tanıtım: Ankara.
- Takaoğlu, T. ve Takaoğlu A. (2021). *Çanakkale Seramikleri 1670-1915 Bir Kentin Sessiz Tanıkları*. Ege Yayınları: İzmir.
- T.C. Antalya Valiliği (t.y.). Suna- İnan Kıraç Müzesi <http://www.antalya.gov.tr/suna---inan-kirac-muzesi> (Erişim tarihi:26.7.2023)
- T.C. Kütahya Belediyesi (t.y.). “Uluslararası I. Türk çini sanatı yarışması” erişim adresi <https://www.kutahya.bel.tr/yarisma.asp?id=5> (Erişim tarihi:21.11.2023)
- Tüay’ın İçinde Çanakkale Seramikleri. (1999, 18 Aralık). Milliyet Vitrin Eki.
- Ubicini, J. H. A. (1855). *La Turquie Actuelle. Paris: Librairie De L. Hachette* 7. Sayfa 2. Dipnot.
- Uysal, A. Osman, (2008). “Ezine-Akköy’de tarihi anıtlar ve seramikçilik”., *Ezine Değerleri Sempozyumu*, 29-30 Ağustos 2008, s.1-26. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları No:86: Çanakkale.
- Vitalis, E. (1864). *Recueil Consulaire Contenant les Rapports Commerciaux des Agents vol. 10*.
- Young, M. (1854). *Our Camp In Turkey And The Way To It*. Richard Bentley: Londra.